

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCXLVII. ad annum CCCCI.

Parisiis, 1644

È Agia Prõtē En Kōnstantinupolei Synodos Oikumenikē Deytera. Concilivm
Primvm Constantinopolitanvm Generale Secvndvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15256

ANNO
CHRISTI
381.

Η ΑΓΙΑ ΠΡΩΤΗ
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CONCILIVM PRIMVM
CONSTANTINOPOLITANVM
GENERALE SECVNDVM.

HISTORIA CONCILII
CONSTANTINOPOLITANI PRIMI.

VARTO post Sardicensem Synodum anno, Constante^a imperatore, cuius principatus orthodoxis pastoribus asyllum semper ac murus fuerat aduersus Arianos furor & incursum, in Galliis Magnentii dolis extincto, Constantius fratris siue beneuolentia, siue metu tamquam repagulis solutus, & ad ingenium reuersus, quid-

^a Socrat. lib. 2. cap. 20. & 21. Theod. lib. 2. c. 13. Sozom. lib. 4. ca. 1. & 2.

quid contra ecclesiam irarum velut aquarum aestuoso gurgite collegerat inuitus, non magis sacrilege, quam impudenter effudit. Quod nihil attinet aliis explicare verbis, quam Hilarii^b Pictaniensis episcopi, qui eius temporis colluuiionem ut fortissime pertulit, ita & infectatus est acerrime. Proclamo, inquit, tibi Constanti, quod Neroni locuturus fuisset, quod ex me Decius & Maximianus audirent: contra Deum pugnas, contra ecclesiam scuis, sanctos persequeris, praedicatores Christi odis, religionem tollis, tyrannus non iam humanorum, sed diuinorum. Haec tibi a me atque illis socia atque communia sunt: at vero nunc propria tua accipe. Christianum te mentiris, Christi nouus

^b Hilari. in lib. contra Constan.

Rr iij

hostis es: antichristum præuenis, & arcanorum mysteria eius operaris. Condis fidem, contra fidem uiuens: doctor profanorum es, indoctus piorum: episcopatus tuis donas, bonos malis demutas; sacerdotes custodia mandas; exercitus tuos ad terrorem ecclesie disponis; Synodos contrahis, & occidentalium fidem ad impietatem compellis: conclusos urbe una minis terres, fame debilitas, hieme conficis, dissimulatione deprauas: orientales autem dissensiones artifex nutris, blandos elicis, fautores instigas, veterum turbator es, profanus nouorum es: omnia sæuissima sine inuidia gloriosarum mortium peragis. Nouo inauditoque ingenii triumpho de diabolo vincis, & sine martyrio persequeris. Plus crudelitati vestrae Nero, Deci, Maximiane debemus: diabolium enim per vos vicimus. Sanctus ubique beatorum martyrum sanguis exceptus est: dum in his dæmones rugiunt, dum ægritudines depelluntur, dum admirationum opera cernuntur, eleuari sine laqueis corpora, & suspensis pede feminis vestes non desuere in faciem, vri sine ignibus spiritus, confiteri sine interrogantis incremento fidei. At tu omnium crudelitatum crudelissime damno maiore in nos, & venia minore desceus. Subrepis nomine, blandimento occidis, specie religionis impietatem peragis, Christi fidem Christi mendax prædicator extinguis. Non relinquis saltem miseris excusationes, ut æterno iudici suo penas, & aliquas laniatorum corporum præferant cicatrices, ut infirmitas defendat necessitatem. Scelestissime mortalium, omnia persecutionis mala ita temperas, ut excludas & in peccato veniam, & in confessione martyrium. Sed hæc ille pater tuus artifex humanarum mortium docuit, vincere sine contumacia, iugulare sine gladio, persequi sine infamia, odire sine suspitione, mentiri sine intelligentia, profiteri sine fide, blandiri sine bonitate, agere quod velis, nec manifestare quæ velis. hæc Hilarius. Sic itaque sæuiente Constantio, ex Arianae sectæ stipite, quam ut Babylonicam arborem Nicæna ac Sardicensis securis succidisse videbatur, complures rami, tres potissimum pullularunt. Quorum primus Macedonius fuit, quem, eiecto Paulo Alexandri successore, Constantinopolitanæ ecclesie præfecerat Constantius. Is primum nihil aliud quam Ariam sapiebat. Verum in episcopatu administrando non modo apud catholicos, quos tunc ab Homouasio Homouianos cognominabant, obsummam in eos crudelitatem, sed etiam apud Arianos episcopos, præsertim Acacium & Eudoxium, ob immania scelera magnam sibi constauit inuidiam, ipsi etiam inuisus Con-

Dan. 4.

^c Socrat. lib. 1. ca. 10. 12. & 21. Sozom. lib. 3. c. 6. & 8. & lib. 4. c. 1. Theod. lib. 9. hæret. fab. c. de Macedon.

^d Socrat. lib. 1. c. 22. 30. & 34. Sozom. lib. 4. c. 2. 23. & 25.

ANNO
CHRISTI
381.

stantio, quod eo in scio Constantini patris ossa in ecclesiam Acacii martyris transtulisset, idque tanta populi seditione, ut occisorum ciuium sanguine templi vestibulum redundarit. Cum vero Eudoxius^o Constantinopolitanæ ecclesiæ oculos adiecisset, imperatoris abusus indignatione, Acacianis ipsis adiuuantibus, Macedonio episcopalem adimit dignitatem, ademptam arrogantè inuadit. Macedonius rem indigne ferens, ab^t Acacianis ad Semiarianos conuersus, ut ab eis iniret gratiam, ⁸ Homœou-
siti vocem cepit usurpare, cum ad eam usque diem in altera Ari-
norum factione constitisset, quæ Filium Patri non ὁμοιοῦτος, hoc est similis cum illo substantiæ, sed ὁμοιος dumtaxat, id est si-
mitem, Acacio duce contendebat: cuius rei causam^h percunctan-
tibus orthodoxis, Macedoniani per Sophronium Pompeiopolis
Paphlagoniæ episcopum ita responderunt: Homousion respicimus,
ne Patris & Filii hypostases cum Sabellio confundamus: dete-
stamur & eos qui inter Patrem & Filium substantiæ dissimili-
tudinem prædicant: nam plus nimio unum ab altero diuel-
lunt ac distrabunt. Inter hos extreme dissidentes mediam nos
viam tenemus, Filiumque Patri credimus similis esse substan-
tiæ. Hæc illi. Verum elato ac turgido vir ingenio Macedo-
nius, parum ducens aliena inuenta sequi, nisi sectæ alicuius prin-
cipatum obtineret, nouam hæresim exorsus, in¹ Spiritum sanctum
furere cepit, eumque contendebat nihil ad Patris ac Filii diuini-
tatem & gloriam pertinere: ex quo Macedoniani tum Pneuma-
tomachi, hoc est, Spiritus sancti oppugnatores, tum etiam Semi-
ariani dicti sunt. At non longe post, cum Valens^k imperator nec
Homœouision pati posset; Macedoniani ab eo plus quam credi-
dissent vexati, ad Romanam communionem confugere, & per
legatos coram Liberio pontifice iurarunt in Homousion: tametsi
postea cum Gratianus^l Augustus sub sui principatus initium, li-
beram fidem populis concessisset, velut lutulentæ sues, ac rabidæ
canes, ad lutum & vomitum rediere: nam impunitatis occasione
arrepta episcopi Macedoniani, Antiochiæ Cariæ cõgregati, Fi-
lium non Homousion sed Homœouision pronuntiarut. Aliqui^m ta-
men eorum recte de Filio sentiebant, quamuis Spiritus sancti di-
uinitatem omnes impugnarent. Atque hoc primum, tamquam lo-
lium, ex Ariana segete profeminatum est.

Alterum fuit Aetius, qui ob insignemⁿ impietatem ad & di-
ctus est, diaconatu initiatus a Georgio^o Arianorum & Me-
letianorum episcopo. De huius autem ruditate atque inscitia ita

⁸ Socrat. lib. 1. c. 14. Theodor. lib. 2. cap. 17. Sozom. lib. 4. cap. 25. ¹ Nicetas Choniati. m. lib. 6. Theauri. ⁸ Socrat. lib. 2. cap. 35. Sozom. lib. 4. cap. 16. Theod. lib. 4. hæret. fabul. cap. de Macedonian. et si male apud Socrat. ⁹ quousion legitur, pro ¹⁰ homousion. ^h Socr. lib. 3. ca. 8.

¹ Socrat. Sozo. Theodor. vbi supra.

^k Socrat. l. 4. c. 11. & seqq. Sozom. lib. 6. c. 10.

^l Socrat. lib. 5. cap. 4. Sozom. lib. 7. cap. 2.

^m Epiphani. hæret. 74. August. hæret. 52. Nazianz. orat. 44.

ⁿ Sozom. lib. 4. c. 28. Socrat. lib. 2. c. 18. ^o Epiphani. hæret. 76.

scribit Epiphanius: Hic Aetius etiam secundum mundanam doctrinam ineruditus erat usque ad perfectam suam aetatem, velut fama refert. Ceterum digressus in Alexandriam, operam dedit Aristotelico cuidam philosopho ac sophistae: & cum sane dialecticas argutias ex illo didicisset, nihil aliud cogitavit, quam quomodo effingeret de Deo Verbo expositionem: & hanc rem attentius aggrediebatur, a summo mane & perpetuo usque; ad vesperea in hoc desidens. dico autem in hoc, ut per geometriam quamdam & figuras de Deo diceret ac decerneret, docens ac degens velut summus Arianus. Et cum Arii furiosam doctrinam haberet, amplior pernicies euasit per illorum conuersationem, & contra Filium Dei, & contra Spiritum sanctum linguam suam quotidie exacuit. haec Epiphanius. Eandem vero sophisticam captiosamque argumentandi artem tradidit Eunomio auditori suo: qui cum magistro esset audacior, & ad loquendum proiectior, causam dedit, ut eorum secta Eunomiana cognominaretur. Hi vero non modo Homousson, sed Homaeousson etiam respuebant: itaque Heterousson inducere, hoc est, Patri Filium alterius esse substantiae docuerunt. Eunomius adhuc clarius, inquit Theodoretus, Filium primam & eximiam Patris creaturam esse dicebat: Spiritum autem sanctum ante alias creaturas esse a Filio fabricatum. Tametsi de baptismo etiam delirabat: nam illos tantum admittebat, qui iterum baptismo initiarentur, quem non iuxta formulam apostolis a Christo traditam, in Patris & Filii & Spiritus sancti nomen, sed in Christi mortem conferebat: aliaque id genus effutiit. Ab ea vero, quam profitebantur, dissimilitudine inter Patrem & Filium, Aetius, Eunomius, eorumque sectatores, Anomiani, seu Anomaei dicti sunt. Atque hoc secundum prodiit ex Arianismo portentum.

⁷ Socrat. lib. 1. c. 18. Theod. lib. 1. c. 27. & 28. & lib. 4. fab. haeret. c. de Aetio & Eunomio. Sozom. lib. 6. c. 26. & 27. lib. 7. c. 6. & Epiphani. ubi supra. Matth. 28.

⁴ Sozom. lib. 6. c. 16. Epiphani. ubi supra.

¹ Socrat. lib. 1. c. 29. Theod. lib. 1. c. 18. & seqq. Sozom. lib. 4. c. 16. & seqq.

⁶ In dial. aduersus Luciferian. v. 101.

² Theod. lib. 2. cap. 27. & lib. 4. haeret. fab. c. de Eunom. & Aetio. Hilar. ad Constant. & de Synod. Athanas. epist. ad Iulian. vit. agn. Sozom. lib. 6. c. 26.

Tertium vero ex Ariminensi Conuentu Valentis & Vrsacii fraudibus erupit. qui cum Filium Deum ex Deo, & Patri similem, nec creaturam, ut sunt ceterae creaturae, conclamassent, catholicos episcopos sefellere. Sonabant (inquit Hieronymus) verba pietatem, & inter tanta illa praeconia nemo venenum insertum putabat. De Vrsacii vero nomine abiiciendo verisimilis ratio praebatur: Quia in Scripturis, aiebant, non inuenitur, & multos simpliciores nouitate sua scandalizat, placuit auferr. non erat curae episcopis de vocabulo, cum sensus esset in tuto. Haec Hieronymus. Hausit eam pestem Constantius, & mordicus retinuit. Itaque, inquit Theodoretus, legem tulit, quae prohibebat, ut neque

ANNO CHRISTI 381.

neque Homouſion, neque Heterouſion auderet aliquis dicere Filium Dei. non enim fas eſſe dicebat, Dei ſubſtantiam ſcrutari: in omnibus autem eum Patri ſimilem iuſſit dicere. Neque vero in hac ſimilitudine aſſerenda cum Macedonianis conueniebat. Hi namque aiebant, Filium ſimilem eſſe Dei ſubſtantiae: ille vero nequaquam ſimilem ſubſtantiae Dei, vel Deo, ſed Patri: inter quae quantum interſit, quidam huius ſectae non ignarus Hilario^a percunctanti explicuit his verbis: Dico Filium diſſimilem Deo eſſe, ſimilem Patri poſſe intelligi, quia Pater voluiſſet creaturam iſtiusmodi creare, quae ſimilia ſui vellet: & idcirco ſimilem Patri eſſe, quia voluntatis eſſet potius Filius, quam diuinitatis: diſſimilem autem Deo eſſe, quia neque Deus eſſet, neque ex Deo, id eſt de ſubſtantia Dei, natus eſſet. Qua inſania dum fureret Conſtantius, ſerre non poterat eos, qui illo modo Verſae nomen uſurparent. Ac primum in Homouſianos draco iſte uſque adeo deſeuiit, ut perſecutionis cauda tertiam ſtellarum partem traxerit. Deinde nec Heterouſion paſſus, illius inuentores^b Aetium & Eunomium abegit in ſolitudinem, unum quidem Phrygiae, alterum Pamphyliae: idem facturum & Eudoxio, qui a multis credebatur re vera primus monſtrum iſtud peperiſſe, niſi veritus ille iram Conſtantii, Heterouſii originem in Aetium reieciſſet.

^a Hilar. lib. contra Conſtant.

^b Apoc. 9.

^c Theod. lib. 2. cap. 27. & lib. 4. haeret. fab. c. de Aetio & Eunom. Sozom. lib. 6. cap. 16. & 17.

Haec tres igitur haereſes, velut emiſſae ab una cauea ferae, imperante Conſtantio, vineam Domini demoliri ac perdere non deſinebant: ut interea ſileatur de Photino, quem cum Paulo Samofatenſi & Sabellio ſentientem Sirmiſis Synodus condemnauit: & de Apollinari, qui Chriſto Domino carnem aſſingebat e caelo atque ex ſinu Patris decerptam, & quidem mentis ac rationis expertem. nam mentis vices ac partes Dei Verbum expleuiſſe, & diuinitate in triduo mortuam iacuiſſe iactabat. item de Lucifero Calaritano epifcopo, qui exilium fortiter tulit pro Nicena fide: ſed mox catholicis quibuſdam epifcopis ita ſuccenſuit, ut ab eccleſia receſſerit. tanti viri caſum pie deſleuit Hieronymus. & tandem de aliis, qui tam pugnantibus inter ſe placitis, & per breuia interſtitia facile variantibus, in conſutilem Chriſti tunicam lacerabant, ut auctore Hilario, facta fuerit fiſdes temporum, non euangeliorum. Atque haec variorum dogmatum peſtes ſub Conſtantio, aut paulo poſteius exceſſum coortae, ad Theodoſii uſque principatum longe lateque peruagatae ſunt. Nam Iulianus, quamuis epifcopos a Conſtantio relegatos ad

^d Socrat. lib. 2. cap. 14. Sozom. lib. 4. cap. 5.

^e Gregor. Nazian. epiſt. ad Neſtar. Socrat. lib. 1. cap. 36. Sozom. lib. 6. cap. 25. & 27.

^f In dial. aduerſ. Luciferian.

^g In lib. ad Conſtant. Auguſt.

^h Hieron. in dial. contra Lucifer. Socra. lib. 3. ca. 7. Theod. lib. 3. ca. 4. Sozom. li. 5. ca. 5.

Concil. Tom. 3.

suas ecclesias redire iusserit, ut populorum iniret gratiam: de vera tamen religione, quæ tot laborabat modis, non constabilienda, sed euertenda potius cogitabat. Iouianus^d orthodoxam pietatem colere potius ipse potuit, quam septimestri imperio a tot procellis ac fluctibus vindicare. Valentianus^e & ipse Homousii fidem incensis studiis in occidente tutatus est: sed occidentali imperio, & gerendo cum Sauromatis bello distentus, orientis gubernacula Valenti fratri Ariano credidit, cuius plusquam barbaram feritatem Gregorius Nazianzenus, eorum temporum calamitatem cum Basilio constantissime perpeffus, breuiter perstringit his verbis: Cum illustria fuerint prima Valentis facinora, tum vero illustriora ea certamina extiterunt, quæ postrema aduersum nos habuit. Quænam autem prima dico? Exilia, fugæ, bonorum proscriptiones, insidiæ tam apertæ, quam obscuræ; verborum illecebræ, ubi offerebatur occasio; vis, ubi verborum blanditiis efficere nihil poterat. Alii ab ecclesiis exturbabantur, quicumque scilicet fidem orthodoxam ac nostratam profitebantur: alii introducebantur, nempe qui pestiferam perditamque imperatoris religionem tenebant, qui impietatis chirographa exigebant, qui his etiam atrociora scribebant. Adde presbyteros in mari deslagrantes: adde impios & nefarios belli duces, non Persas superantes, non Scythas in ditionem redigentes, non aliam quamdam barbaram gentem repurgantes; sed ecclesiis bellum inferentes, in altaribus saltitantes, & incruenta sacrificia hominum & victimarum cruore sædantes, ac virginum pudorem per summam contumeliam violantes. hæc Gregorius.

Verum postquam Valens victus a Gothis^g & combustus, meritas sacrilegiorum suorum pœnas luit, Gratianus Augustus Theodosium, quo duce patruicædem ultus, Gothos ad interuentionem profligarat, imperii collegam^h adsciuit, totique præfecit orienti. Is Homousianæ fidei religiosissimus cultor, Thessaloniceⁱ baptizatus, publico cauit^k edicto, ut uniuersæ gentes in eam fidem, quam de Patris & Filii & Spiritus sancti una diuinitate ab apostolo Petro Romanis traditam, Damasus pontifex prædicabat, sublatis dissidiis, & quæ in foro haberi solebant ea de re disceptationibus, conuenirent. Mox Constantinopolim profectus, ut œcumenici^l Concilii præsidio damnatis hæresibus, in unam rectamque fidem consociaret ecclesias, centum & quinquaginta^m catholicæ communionis episcopos, Eucherio & Syagrioⁿ coſſeuocauit, non sine Damasi summi pontificis auctoritate: quod

^d Socr. li. 3. c. 20. & seq. Theod. lib. 4. ca. 2. 3. & 4. Sozom. li. 6. ca. 3. & seq.
^e Socr. li. 4. ca. 1. Theod. li. 4. ca. 5. 11. & 12. Sozom. lib. 6. ca. 6. & 36.

^f Oratione 10. in laudem Basili, circa med.

^g Hieron. in chron. Socrat. lib. 4. cap. 30. Theod. lib. 4. cap. 31. Sozom. lib. 6. cap. 4.
^h Socrat. li. 5. c. 2. Theod. li. 5. ca. 5. & 6. Sozom. lib. 7. cap. 2.
ⁱ Sozom. lib. 7. c. 4. & 6. Socrat. lib. 5. cap. 6.
^k lib. 1. C. de fum. Trin. & fid. cat.

^l Socr. li. 5. cap. 8. Sozom. li. 7. c. 5. & 7. Theod. lib. 5. cap. 8.
^m Socr. ubi sup. Soz. lib. 7. cap. 7. Theod. li. 5. ca. 7. Marcellin. Comes in chron.

ANNO CHRISTI 381.

tum ex antiquis Romanæ ecclesiæ monumentis colligere licet, tum ex his quæ in Concilio Calchedonensi actione prima contra Dioscorum obiecta fuerunt his verbis: Synodum ausus est facere sine auctoritate sedis apostolicæ, quod nunquam licuit, nunquam factum est: tum etiam, quod ipsemet Damasusⁿ testatur nullius esse momenti decreta eius Synodi, cui ipse assensum non præbuisse; cum ecclesiasticus^o Canon prohiberet, ne absque Romani pontificis auctoritate ecclesiæ decreta sancirentur. Inter multos vero eximia probitatis viros, qui huic Synodo interfuerunt, numerantur in primis Helladius^p Casariensis episcopus, Basilii magni successor: Pelagius^q Laodicensis, quem ob Nicænam fidem Valens in Arabiae saltus^r relegarat: Amphilocheius^s Iconii in Lycaonia episcopus, qui annos non paucos in solitudine transegerat, Basilii & Gregorii^t socius: Martyrius^u episcopus Marcianopolitanus, Cyrillus^x Hierosolymitanus, qui multis confictatus ærumnis ob Homousii fidem, egregias cum Arianis obierat dimicationes: Gelasius^y Casareæ Palæstinæ episcopus, morum scientiæque fama clarissimus: Acholius^z Theffalonicensis, qui Theodosium per baptismi gratiam Christo regeneravit: utque Isidorus^a Cyrensem, Eulogium^b Edessenum, aliosque imperiali sanctione^c commendatos prætereamus, tres claruere præceteris: unus fuit Gregorius^d Nyssenus, magni Basilii frater, eisdemque non magis consanguinitate, quam eximia pietatis doctrinæque laude coniunctus: alter fuit^e Meletius Antiochenus, admirabili virsanctitate, quæ sub Valentis tyrannide ærumnis, exilio, variis etiam catholicorum contentionibus, crebrisque miraculis illustrata resplenduit. Illum Theodosius adhuc priuatus cum vidisset in somnis, paludamento & corona, insignibus imperii, ab eo donari visus est. Itaque cum ex specie, quam animo retinebat, cum agnouisset in Concilio, mirifice recreatus, honorifico sanctissimi viri complexu vix expleri posse videbatur. tertius fuit sanctus Gregorius Nazianzenus, clarissimum ecclesiæ lumen, qui^f cum Constantinopolitanam ecclesiam a Macedonio, Eudoxio, Demophilo, Arianis episcopis, quorum unus alteri successerat, quadraginta circiter annis labefactatam, variisque errorum fluctibus æstuantem cerneret, orthodoxorum episcoporum studiis ac suffragiis incitatus, ad eam regendam ac densissimis frutetis & vepribus, quæ apostolicam sementem pene oppræsserant, expurgandam accessit. Docebat tunc Gregorius in ecclesia^g perexigua, ad quam postea imp. pietatis studio accensi amplif-

Concil. Tom. 3.

S f ij

ⁿ Theod. lib. 2. cap. 22.

^o Socr. lib. 2. c. 5. & 13. Sozom. lib. 3. cap. 9.

^p Theod. l. 5. c. 3. Socrat. li. 5. ca. 3.

^q Soz. lib. 7. ca. 9.

^r Idem vbi supr.

^s Theod. lib. 4. cap. 12.

^t Theod. lib. 5. cap. 8. Socr. & Soz. vbi supr.

^u Gregorius Nazian. epist. 12. & 13.

^y Sozom. ibid.

^z Socr. lib. 5. c. 8. Theod. lib. 5. c. 3.

^a Theod. ibid.

^b Socrat. lib. 5. cap. 6. & 8.

^c Theod. ibid.

^d Theod. ibid.

^e l. 3. lib. 1. 6. tit. I. C. Theod.

^f Theod. & Socrat. lib. 5. cap. 8. Sozom. l. 7. c. 9.

^g Theod. lib. 5. ca. 6. & 7. Socr. lib. 5. cap. 8. & 9.

^h Sozom. li. 7. c. 8. & 10. Gregor. Nazian. in carm. de vita sua.

ⁱ Greg. Nazian. ibid. Greg. pref. byt. in vita Gregorii Nazianz.

^j Socr. lib. 4. c. 21. & lib. 5. cap. 5. & 7. Sozom. lib. 6. cap. 17. & lib. 7. cap. 5. Theod. lib. 5. cap. 8.

^k Socrat. l. 5. c. 7. & Soz. lib. 7. c. 5.

simum templum, Anastasiam nomine, adiecerunt, quod eo in loco Nicæni Concilii fides hominum improbitate collapsa, reuixerit. Diuturnis autem laboribus exantlatis, multos passus Ariannorum consiliatus, tandem ne catholicorum quidem effugit inuidiam. Aegyptii^h namque episcopi Maximum philosophum Cynicum, postea Apollinaris præstigiis excæcatum, cuius fuerant corrupti pecuniis, in illius locum tumultuariis suffragiis suffecerunt. Cessisset statim Gregorius, & in optatissimam quietem lubenti animo rediisset, nisi piorum precibus fere inuitus detentus fuisset. Quin etiam non multo post Meletius, ceterique episcopi, qui ad generale Concilium hanc etiam ob causam conuocati fuerant, ut Constantinopolitanæ ecclesiæ, sedatis tumultibus, pacem conciliarent, cum probe nossent, quam legitime Gregorius eam ecclesiam regendam suscepisset, & quam salutaribus præceptis atque institutis informasset regiam ciuitatem inter tot hæreticorum procellas fluctuantem, Maximoⁱ Cynico e sacris ædibus exturbato, eiusque actis omnibus abrogatis, illum in suscepto regimine confirmarunt. Sed paulo post mortuo Meletio, & a Gregorio Nysseno^k funebri oratione laudato, cum uideret Gregorius furere magis in dies Aegyptios, habita oratione ad centum quinquaginta patres, sponte dimissionis libellum petiit, & se episcopali munere abdicauit. Substitutus^l in eius locum fuit tam imperatoris studio, quam uniuersæ Synodi sententia, Nestarius Tarsensis, illustri loco natus, senatorii ordinis, tunc etiam prætor, ætate grauis, & honestissimis moribus. In eam uero electionem tam concordibus animis itum est ab episcopis, qui grauius antea dissidebant, ut eum locum, in quo rebus pax reddita fuit, Concordiam nominarint. Maximo itaque eiecto, mox Concilii patres ad ecclesiam variis hæreseon laqueis extricandam, animum adiecere. Aduocauerat autem in Synodum Theodosius episcopus etiam Macedonianos^m numero triginta sex, duce Eleusio Cyziceno, quod futurum speraret, ut pro ea, quam cum Liberio societatem inierant, in Homousion conuenirent: quod cum illi nunquam se admissuros professi palam essent, e Synodo recessere. Patres uero post legitimas de orthodoxis dogmatibus disputationes, Eudoxianis, Eunomianis, Macedonianis, Pneumatomachis, Sabellianis, Marcellianis, Photinianis, Apollinaristis anathema dixerunt: editaque fidei formula, quam Gregorius^o Nyssenus Synodi auctoritate conscripsit, non solum Patris & Filii, sed & Spiritus sancti gloriam unam, maiestatem

^h Greg. Nazian. Socr. Theod. Sozom. & Greg. prelb. vbi supra.

ⁱ Concil. Constant. Can. 6. Sozom. l. 7. c. 9.

^k In funere Meletii.

^l Socr. & Theod. l. 4. c. 8. Sozom. lib. 7. c. 8.

^m Damascen. li. 3. de imagin.

ⁿ Socr. lib. 4. c. 8. Sozom. l. 7. c. 7.

^o Can. 1.

ANNO
CHRISTI
381.

parem, indiuisam sanxere substantiam. Qua fide sanctissime explicata, & nonnullis^p decretis quæ ad ecclesie pacem & episcoporum concordiam spectare videbantur, adiectis, domum rediere. Imperator^q autem seuerissimis cauit legibus, ut quicumque a Nicæno, Constantinopolitanoque symbolo dissentirent, episcopatibus spoliarentur; nec modo non prouerberentur ad alios, sed ab ecclesiis, ab urbium mœnibus, ab hominum consortio pellerentur. Quæ de causa cum per ciuitates tumultuarentur hæretici, apertisque odiis ac seditionibus omnia permiscerent, Theodosius in ecclesie pacem resarciendam intentissimus, acceptis a Damaso literis, quibus orientales episcopos ad Romanam Synodum ex toto orbe terrarum cogendam^r inuitabat, suæ ditionis episcopos, cuiuscumque religionis ac sectæ forent, iterum Constantinopolim conuenire iussit. Vbi conuenere, ex Nestarii^t consilio interrogat Arianos, Eunomianos, Macedonianos, velintne acquiescere sanctis ecclesie doctoribus, qui antequam eorum hæreses erumperent, de recta in Deum fide disputarant. Collaudant aliqui imperatoris consilium ac mentem: improbant alii, non tam veterum doctrina patrum, quam dialecticorum captiōnibus laqueisque confisi: dumque inter se litigant atque altercantur, imperat Theodosius sectarum principibus, ut suam singuli fidem referant in libellos: quibus stata die acceptis ac perlectis, diuinæ sapientiæ lucem in re tam ardua suppliciter implorat: reliquis tandem damnatis, ac palam conceptis libellis, Homousianam fidem, ut optimam atque apostolicam, comprobat. Consternati discedunt hæretici, a suis etiam exagitati clientibus ob mutuam inter se ipsos dissensionem, quæ eorum causam despicabilem fecerat, & malæ suspicionis.

Hic Romanam profectionem ex Damasi^u præscripto episcopis denuntiat imperator. Illi, cum græges suos, præsertim quos ab Arianis tenebris & voragine nuperrime liberarant, inter tot hæreticorum turbas atque insidias deserendos esse non putarent, tres episcopos, Cyriacum, Eusebium, Priscianum legatos Damaso miserunt cum synodicis literis, quibus & causas, cur ad Urbem vocati non adiiissent, explicarunt, & œcumenicæ Synodi, quam anno superiore Constantino poli celebrarant, acta Romano pontifici recognoscenda obtulere: quæ^x ab eo confirmata sunt. Quo ex tempore ea tamquam per apostolicam sedem approbata, summæ semper venerationi fuerunt. Itaque in Concilio Calchedonensi act. iij Paschasinus, Lucentius & Bonifacius

^p Niceph. li. 12. cap. 13.

^q Theod. lib. 5. cap. 8.

^r C. Theod. lib. 16. tit. 1. lib. 3. & tit. 5. l. 6. & 14.

^s Soct. l. 5. c. 10. Sozom. lib. 7. c. 12. Theod. lib. 5. c. 8. & 9.

^t Theod. ibid. Soct. l. 5. c. 10. Sozo. li. 7. c. 12.

^u Theod. lib. 5. cap. 9.

^x Photius epist. ad Michael. Bulg. de septem Synod. c. 1.

apostolici legati nomine Leonis papæ, regulam fidei a Nicænis & Constantinopolitanis & Ephesinis patribus expositam, palam profitentur: quibus & tota Synodus assensit. Item in act. V. sic habetur: Definimus igitur, ordinem & omnes formulas custodientes, quæ de fide sunt constitutæ, & nos a Synodo quondam in Epheso facta, cuius præsidēs fuerunt sanctissimæ memoriæ Cælestinus Romanorum, & Cyrillus Alexandrinorum, præfulgere quidem rectæ & immaculatæ fidei expositionem sanctorum & beatissimorum trecentorum decem & octo patrum, qui in Nicæa temporibus piæ memoriæ Constantini imper. congregati sunt; seruari autem & ea, quæ apud Constantinopolim a sanctis centum quinquaginta patribus decreta sunt, ad expellendas quidem omnes germinantes hæreses, & ad confirmationem eiusdem catholicæ & apostolicæ nostræ fidei. Atque hæc duæ actiones Calchedonenses referuntur & approbantur in Synodo V. Constantinopolitana, collatione VI. ubi & bis symbolum decantatur, semel iuxta formulam Nicænam, iterum iuxta Constantinopolitanam explicationem. Ad hæc in Lateranensi Concilio sub Martino primo, consult. IV. Constantinopolitanum symbolum principio recitatur, tamquam fidei fundamentum: qui mos acritus ad posteriores Synodos manauit. Sed & Concilium Toletanum III. Canone XI. Pro reuerentia, inquit, sanctissimæ fidei, & propter corroborandas hominum inualidas mentes, consultu piissimi & gloriosissimi Reccaredi regis, constituit Synodus, ut per omnes ecclesias Hispaniæ & Galliciæ, secundum formam orientalium ecclesiarum, Concilii Constantinopolitani, hoc est, centum quinquaginta episcoporum, symbolum fidei recitetur, & priusquam Dominica dicatur oratio, voce clara populo prædicetur, quo & fides vera manifestum testimonium habeat, & ad Christi corpus & sanguinem prælibandum pectora populorum fide purificata accedant. Romani etiam pontifices in fidei professione inter œcumenicas Synodos Constantinopolitanam secundo loco semper reponunt: quo in genere S. Gregorius ait: Præterea quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, sicut sancti euangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor; Nicænum scilicet, in quo peruersum Arii dogma destruitur: Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomii & Macedonii error conuincitur: Ephesinum etiam primum, in quo Nestorii impietas iudicatur: Calchedonense vero, in quo Eutychetis,

† Lib. I. epist.
24.
Rom. 10. 9. 10.

ANNO CHRISTI 381.

Dioscorique prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione custodio; quia in his velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura consurgit. Atque hæc de fide & symbolo Constantinopolitano dicta sint. nam Canonum longe alia ratio est. Romana autem ecclesia (inquit sanctus Gregorius) eosdem Canones, vel gesta Synodi illius hætenus non habet, nec accepit: in hoc autem eandem Synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum. Reliquas vero hæreses, quæ illic memoratæ sunt, ab aliis iam patribus damnatas reprobat. Ea vero diuersitas accidit in primis ob quintum Canonem, qui huic Concilio communiter adscribitur, in quo aduersus Nicenam sanctionem Constantinopolitano episcopo secundus a Romano pontifice locus & honor desertur: id quod impugnant acerrime Leo^a primus, Nicolaus^b primus, Leo^c nonus; tametsi postea Canon ille Constantinopolitanus vsu quodam & tacito Romanæ sedis consensu confirmatus, & ab^d Innocentio III. renouatus fuerit in Lateranenſi Concilio.

^a Lib. 6. epist. 31.
^a Epist. 31. ad Anatum. Epist. 31. ad Marcianum. & epist. 33. ad Pulcher.
^b Epist. ad Michael.
^c imp.
^e Epist. ad Michael.
^d c. antiqua. de priuilegiis.

TOT EN AGIOIS SANCTI
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ GREGORII
TOT NAZIANZENI
NAZIANZHOY ORATIO

Σωτακήμελος εἰς τὴν ἑκατὸν πενήκοντα Ἐπισκόπων ἑξοσίδω.

In presentia centum quinquaginta episcoporum habita.

ΠΩΣ ὑμῖν τὰ ἡμέτερα, ὦ φίλοι ποιμένες καὶ συμποίμηνες; ὧν ὠραῖοι μὲν ὀπίδες, διαφελιζομένων εἰρῶν καὶ ἀγάθῃ, μὴ ὧν ἐληλύθατε ὠραῖοι δὲ τὰ πρὸς ἡμᾶς, οἷς εἰς καιρὸν ἐληλύθατε οὐχ ἵνα πρὸς ἡμᾶς πλῆθύνωμεν Ἐπισκόπους, ἀλλ' ἵνα ποιμένα ἐκδημον Ἐπισκόπους. πῶς τὰ τῆς ἐκδημίας ὑμῖν ἐχθρὸς ἡμετέρας; καὶ τίς ὁ τῆς καρπὸς, μάλλον δὲ τῆς ἐν ἡμῖν πνεύματος, ὃ

QUO pacto res nostræ vobis se habere videntur, o cari pastores & collegæ? quorum & speciosi pedes sunt annuntiantium pacem & bona, cum quibus huc venistis; & quantum ad nos attinget, speciosi, utpote ad quos opportune vos contulistis, non ut errantem ouem in viam reducat, verum ut pastorem peregre agentem inuisatis. Quo pacto peregrinatio nostra iudicio vestro se habet? Et quis huius fructus, vel (ut rectius loquar) spiritus in nobis habitans

AVTO CHIRAZH

tis, quo & semper mouemur, & nunc moti sumus, nihil proprium habere cupientes, nec fortasse habentes? Vtrum tandem per vosmet ipsi intelligitis & percipitis, ac benigniores rerum nostrarum censores estis? an contra nobis faciendum est, vt quemadmodum qui militaris imperii, aut gubernationis popularis, aut pecuniarum administrationis ratione exposcuntur, sic nos quoque eorum quae a nobis administrata sunt, rationes publice vobis reddamus? Nec enim subire iudicium erubescimus, quandoquidem etiam vicissim iudicamus: atque vtrumque cum pari caritate. Vetus autem haec lex est. Nam etiam Paulus euangeliū cum apostolis communicabat; non vt ambitiose se ostentaret (procul enim ab omni gloria cupiditate remotus est spiritus) sed vt vel confirmaretur quod recte & cū laude gerebat, vel corrigeretur quod officio de-erat (si quid tamen huiusmodi erat in iis quae ab eo dicebantur, vel agebantur) quemadmodum ipse ostendit, cum de seipso ad hunc modum scribit: *Quoniam et spiritus prophetarum prophetis subiiciuntur*, iuxta spiritus constitutionem, omnia recte dispensantis & diuidentis. Quod si ille priuatim & apud quosdam, ego autem publice & apud omnes iudicium subeo, ne id vobis mirandum accidat. Nam ego ea, quae ex libera reprehensione percipitur, vtilitate magis opus habeo, quam ille, si qua in re officii partes deseruisse videar; ne alioqui frustra curram, aut cucurrerim. Nec vero aliter defensionis munus recte suscipi potest, quam si apud eos, quibus administrationis meae ratio cognita est, sermo habeatur. Quae igitur est nostra defensio: Ac siquidem falsa, coarguite: si autem ve-

1. Cor. c. 14. v. 32.

κινούμῃ δὲ τὰ αἰεὶ, καὶ νῦν κακινήμεθα, μηδὲν ἴδιον ἔχον ὑπερηφανώ-
τες, μήτ' ἴσως ἔχοντες; ἀρετὰ γὰρ
σωζέτε παρ' ὑμῶν αὐτῶν, καὶ κατα-
μανθάνετε, καὶ λογισαὶ τῶν ἡμετέ-
ρων ἐστὶ χρηστοί; ἢ δέῃ, καὶ δούλη
τοῦ στρατηγίας, ἢ δημοκρατίας, ἢ
διοικήσεως χρημάτων λόγον ἀπι-
ποιμήνους, δημοσίᾳ καὶ αὐτῶν ἰσχυ-
ρῶν ὑμῖν τὰς βίβλους ὡς διοική-
καμεν; οὐ γὰρ κρίνομεν ἐν τῷ μέ-
τρῳ, ὅτι καὶ κρίνομεν ἐν τῷ μέ-
τρῳ; καὶ μὴ τῆς αὐτῆς ἀγάπης ἀμ-
φότεροι. παλαιὸς δὲ ὁ νόμος. ἐπεὶ
καὶ Γαβριὴλ τοῖς ἀποστόλοις ἐκινου-
το τὸ διαφέλλον, οὐχ ἵνα φιλοτι-
μήσονται πόνῳ γὰρ τὸ πνεῦμα πα-
τρὸς φιλοτιμίας. ἀλλ' ἵνα βεβαίω-
σῃ τὸ κατορθούμενον, ἢ διορθωθῇ
τὸ ὑπερούμενον· εἰ ἀρετὰ καὶ πιστο-
τον ἴω ἐν τοῖς ἴσοι ἐκείνου λεγόμε-
νοῖς ἢ ἀρετῶν ἡμετέρων. ὡς αὐτὸς
ἀποστόλοις περὶ ἐαυτοῦ γράφων·
ἐπὶ καὶ πνεύματα ἀρετῶν καὶ
ἀρετῶν ἡμετέρων ὑποτάσσεται, καὶ τῷ
ὡταξίῳ τῶ πάντων καλῶς οἰκο-
νομουῶτος καὶ διαρουῶτος πνεύ-
ματος. εἰ δὲ ἐκείνῳ μὴ ἴδια καὶ
ἴσως, ἐγὼ δὲ δημοσίᾳ καὶ πάντων
ὑπέχω λόγον, μηδὲν θαυμά-
σασθε. καὶ γὰρ χηρῶ μᾶλλον ὠ-
φελιπῶν τῆ τῶν ἐλέγχων ἐλθε-
θεῖα, ἢ ἡμετέρων, εἰ ἡ φανό-
μιον ἐλλείπων τῶ δέοντος μήπως
εἰς κενὸν στέχω, ἢ ἔδραμον. καὶ
ἐκ ἔστι ἄλλως ἀπολογισαῖαι,
ἢ ἐν εἰδόσι τοῦ λόγου ποιούμε-
νον. ἡς οὐκ ἡ ἀπολογία; καὶ εἰ
μὴ ψεύδης, ἐλέγξατε· εἰ δὲ ἀλη-
θής,

ANNO CHRISTI 381.

ἡμεῖς, μὴ τυρήσατε ὑμεῖς, ὑπὲρ ὧν, καὶ ἐν οἷς ὁ λόγος. ὑμεῖς γὰρ μοι καὶ ἀπολογία, καὶ μάρτυρες, καὶ κωχίσεως σέφανος, ἵνα πολήσω κατὰ γῶν τῆς ἀποστόλου νεανίσσασαυ. Ὅσοι τὸ ποίμνιον ἴω ὅτε μικρόν τε καὶ ἀτελές ἴω, ὅσον ὅτι τοῖς ὀρεσμοῦσι· καὶ οὐδὲ ποίμνιον, ἀλλὰ ποίμνης π μικρόν ἔχον, ἢ λείψανον, ἀσιώτακτον, καὶ ἀνέπισκοπον, καὶ ἀόριστον, μήτε νομίω ἐλθούσαν ἔχον, μήτε μανδρα σθεμερόμνον, πλαιναμόμνον ἐν ὄρεσι καὶ ἀσπλαγίσι καὶ ταῖς ὁπίαις τῆς γῆς, ἀλλο δλαχρὸ διεσπαρμένον τε καὶ διερριμμένον, ὡς ἔχασον ἐπιχε, σκεπόμνον ἢ νεμόμνον, καὶ διακλέπειν τὴν εαυτῶ σωτηρίαν. οἱ δὲ ἐκείνο τὸ ποίμνιον, ὀλέοντες ὄξωσαν, ἢ ζάλη δέλυσαν, ἢ σκοτόμανα διεσκέδασαν ὁ σρωοδοσι μὲν σρωφῆται, τοῖς τῆς Ἰσραήλ ἀπικαζοντες πάσαις σρωαδεδομέναις τοῖς ἔθνεσιν. ἐσρωήσαμν δὲ καὶ ἡμεῖς, ἐφ' ὅσον σρωῶν ἐσρωήσομν ἀζία. τῶ ὄνη γδ καὶ ἡμεῖς ὄξωσμεν, ὁ ἀπερίφρημεν, καὶ ὅτι πᾶν ὄρος καὶ βουὸν διεσπαρῆμεν, ὡς ἐν ἐρημίᾳ ποιμένον καὶ πονηρός τις χιμῶν κατέχε τὴν ὀκλήσιαν, καὶ ἄνοι σῆρες ὅτι πεπλώκασιν, ὁ μὲν δὲ νύ, μὴ τ' αἰθρίαν, ἡμῶν φειδόμενοι, δλλ' αἰαζωτωῶτες ἔχ' καὶ τῆ κωροδ διωατώτεροι καὶ σκωσροπῆ τις σκοτόμανα ἐπέλαθε πάντα, καὶ σωεκαλυψέ, πολὺ τῆς ἐνάτης τῆς Αἰγυπτίων πληγῆς βαρυτέρα, τῆ ψλαφνῆς λέγω σκότοις, ἐφ' οὗ μικροδ μὲν δὲ δλλήλοις ἰδεῖν ἠδωκήσμεν. καὶ ἵν' εἶπω ἡ συμπαιδέτερον, ὡς

ra, testimonio vestro confirmate; vos, inquam, quorū causa, & apud quos hæc habetur oratio. Vos enim mihi defensio estis, & testes, & gloria corona. liceat enim mihi quocumque ex Apostoli verbis aliquid audacter vlturpare. Hic grex exiguus quondam erat & imperfectus, quantum quidem oculorum sensu iudicari poterat; ac ne grex quidem, sed paruum quoddam & tenue gregis vestigium, aut reliquæ; incompositus, pastore carens, nullis terminis inclusus, nec pascui liberi ius habens, nec caula cinctus, oberans in montibus, in speluncis & cauernis terræ, huc illuc dispersus atque disiectus, eoque redactus, ut qua quamque ouem fors tulisset, tegetetur ac pabularetur; præclareque secum agi duceret, si salutem suam subriperet: non secus videlicet ac grex ille, quem leones expulerunt, aut tempestas dissoluit, aut caligo dissipavit, quem & prophetæ lugent, populi Israelitici gentibus traditi calamitatē adumbrantes: & nos etiam luximus, quamdiu in lucuoso statu res nostræ fuerunt. nam ipsi quoque re vera expulsi & proiecti fuimus, atque in montes omnes & colles ob pastoris inopiam dispersi; ac dira quædam tempestas ecclesiam inuasit, & horrendæ belluæ in nos impetum fecerunt, quæ ne nunc quidem reddita serenitate nobis parcunt; verum (qua sunt impudentia) potentiores esse temporis etiam conditione nituntur: atque tristis quædam caligo cuncta occupavit & contexit, multo sane nona illa Ægyptiorum plaga, hoc est palpabilibus tenebris grauior, præ qua pene nec alii alios videre potuimus. Atque ut aliquid, quod maiorem commiserationē redoleat, dicam,

1. Theff. c. 2. v. 10. & 19.

Hebr. v. 11. v. 38.

Jerem. c. 50. v. 17.

Exod. c. 10. v. 21.

Isai. c. 63. v. 16.

Ierem. c. 12.

Isai. c. 63. v. 19.

Psalms. 78. v. 4.

Julianus imp.

Ierem. c. 51. v. 34.

Psalms. 54. v. 6.

Psalms. 93. v. 17.

eo scilicet, qui nos afflixit, tāquam parente, fretus; Abraham non cognouit nos, nec Israel nos agnouit: at tu pater noster es; in te oculos coniciimus; præter te alium non nouimus; nomē vnum tuum inuocamus. *Propterea causam dicam, inquit Ieremias, ceterum iudicia loquar ad te. Facti sumus vt a principio, cum non imperares nobis; & oblitus es testamēti sancti tui, ac misericordias tuas nobis occulisti. Propterea opprobriū facti sumus dilecto tuo, nos inquam, trinitatis adoratores, perfecti perfectæ diuinitatis clientes & supplices, nec eo audaciæ prorumpentes, vt quidquam eorum quæ supra nos sunt, ad nos detrahamus & deiiciamus; nec ita superbi & arrogantes, vt (quod impiæ linguæ, ac deitatis hostes faciunt) Dominum in seruilem ordinem nobiscum redigamus: sed scilicet propter alia scelera nostra, & quia non, vt mandatis tuis dignum erat, vitæ nostræ rationes institui- mus, verum post prauam nostram mentem & cogitationem ambula- uimus (quænam enim alia causa proferri potest?) hominibus ini- quisissimis, atque omnium quos terra fert, sceleratissimis dediti sumus. Primus Nabuchodonosor nos ob- triuit, ille inquam, qui securus Christum, aduersus Christum fu- rore flagrauit; atque ob eam cau- sam Christum inuisum habuit, quia per eum salutem consecutus fue- rat; ac sacros libros cum impiis sa- crificiis commutauit. Deuorauit me, in partes distraxit me: conte- xerunt me tenebræ tenues (vt ne- luges quidem a verbis scripturæ recedam:) *Nisi quia Dominus ad- iuuit me*, atque ipsum (qualia Dei iudicia sunt!) in Persidem eiec- tum, iniuorum manibus, vt mereba-*

πατεὶ τῷ παραδεδωκόσι πατρὶ-
 σας· Αβραάμ ἐκ ἐγνώ ἡμᾶς,
 καὶ Ἰσραὴλ ἐκ ἐπέγνω ἡμᾶς·
 ἀλλὰ σὺ πατὴρ ἡμῶν εἶ, καὶ πατὴρ
 σὲ βλέπομεν, ἐκτός σου ἄλλο
 ἐκ οὐδὲ οἴδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομα-
 ζομεν. διὰ τῆτο δότολογήσομαι,
 πλὴν κήματα λαλήσω παρὸς σέ,
 φησὶν Ἰερεμίας. ἐζηνοῦθα ὡς τὸ
 ἀπὸ θεοῦ, ὅτι ἐκ ἡρξας ἡμῶν· καὶ
 ἐπελάθου διαθήκης ἀγίας σου, καὶ
 ἀπέκλιθες ἀφ' ἡμῶν τὰ ἐλέη σου.
 διὰ τῆτο ἐζηνοῦμεν ὄνειδος τῷ ἀ-
 γαπητῷ σου, ὅτι τῆς πελάδος παρ-
 ουσωπηταί, ὅτι πέλαφοί τῆς πελάος
 θεόπτος παρὸς φύρας, καὶ μὴ πολ-
 μῶντες ἔτι τῆς ὑπὲρ ἡμᾶς εἰς ἡμᾶς
 κατάγειν, μηδὲ ποσόστον ἐπαίρε-
 σαι, καὶ τὰς ἀδείοις γλώσσας καὶ
 θεομάχους, ὡς πλὴν διασωπίαν
 ποιῆν ὁμόθυλον· ἀλλὰ παρεδόθη-
 μῶν δηλαδὴ διὰ τὰς ἄλλας ἀμαρ-
 τίας ἡμῶν, καὶ τὸ μὴ ἀξίως τῆς
 ἐντολῶν σου ἀνασφαλιῶν, ὡς
 ὅπισω τῆς διανοίας ἡμῶν τῆς πνη-
 ραῖς πορρωθῶν· διὰ τὴν ἔπερ-
 ἀνδράσιν ἀδικωτάτοις καὶ πνηρο-
 τάτοις πᾶσα πάντας τοῖς κατοικοῦ-
 τας πλὴν γῆ. ὁ παρὸς Ναβουχο-
 δονόσορ ἐξέθλιψεν ἡμᾶς, ὁ μὲν
 χεῖρὸν καὶ χεῖρὸς μανείας, καὶ διὰ
 τῆτο μισήσας χεῖρὸν, ὅτι δι' αὐτῆς
 ἐστότω, καὶ τῆς ἱερῶν βίβλων τὰς
 ἀδείοις θυσίας ἀνιπαθῶν, κατέφα-
 γέ με, ἐμελείσατό με· ἐκάλυψε
 με σκότος λεπτόν, ἵνα μὴ δότω μῆ-
 δὲ ἀφωδῶν τῆς γραφῆς· εἰ μὴ ὅτι
 κῶει ἐβοήθησέ μοι, καὶ χεῖ-
 ρὸν ἀνόμων δικαίως αὐτῶν πᾶ-
 δωκεν, ἐκτόπισας εἰς Πέρσας· ἵνα

ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ

ANNO CHRISTI 431.

τὸ θεοδκρίματ᾽ ἐ ὑπὲρ αἱμάτων αἰοσίων αἱμα ἐχύθη δίκαιον, συνταῦτα μόνον οὐδὲ μακροθυμήσαι ἀναζωμένης τῆ δίκης, παραβραχὺ πρῶτως τῷ ἀδῆ ἢ ψυχῆ μου. ὁ δὲ ἄλλος οὐδὲν ἐκείνου φιλανθρώποτερος ὅτι μὴ καὶ βαρύτερος, ὅσω τὸ Χριστὸ φέρον ὄνομα, ψευδοχριστος ἦν, καὶ χριστιανὸς ὄντως, οἷς καὶ τὸ ποιῆν ἄξιον, καὶ τὸ πάσῃ ἀδοξῶν, τῷ μηδὲ ἀδικεῖν δοκεῖν, μηδὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς ὄνομα προσεῖναι, τὸ μὲν τρεῖς ἄλλα κἀν ταῦτα κλέπιδες τῆ ἀλήθειας πάροντας ὡς χριστιανούς, ὡς ἀσεβεῖς κολάζεσθαι. οἱμοὶ ὅτι ἐπληθήσαι μὲν ἐν τοῖς κακοῖς, ὅτι πῦρ κατέφατε τὰ ὄραμα τῆ οἰκουμένης τὰ κατὰ λοιπὰ τῆ κἀμπίης κατέφαθον ἢ ἀκρίς, καὶ τὰ κατὰ λοιπὰ τῆ ἀκρίδος κατέφαθον ἢ ἐρίσιβη ἔβλατο ὁ βροδοχος, εἶτα ἐκ οἰδ' ὅτι πρὸς τούτοις καὶ ἄλλο ἐπὶ ἄλλω κακῶ φύομενον. ἔ δὲ πῃς ἐν τριζωνίδῃ πάντα τὰ τῆ καμροδ κακὰ, καὶ τὸ πότε κατὰ τοσοῦτον ἡμᾶς, εἰτε εἰς πρῶτον ἢ ἕξιν λέγειν, εἰτε δοκιμασίαν ἐ πύροισιν; πλὴν ὅτι διήλθομεν διὰ πυρὸς ἐ ὕδατος, ἐ πρὸς ἡλιθιοὺς εἰς ἀναψυχθῆναι, βύδοκία τῆ σωζόντος. ἀλλ' ὁ μοι λέγειν ἀπὸ τῆς ὁ λόγος ὁρμητο, τῆ το τὸ γεώργιον ἡμῶν ὅτι μικρόν τε ἐ πενιχρόν ἡμῶν, καὶ οὐχ ὅπως θεοδ τῆ κόσμου ὅλον γεωργήσαντός τε ἐ γεωργουῦτος τοῖς καλοῖς τῆς βίσεβείας σπέρμασί τε καὶ δόγμασιν, ἀλλ' οὐδὲ πένιτος ἐνός τῆ εὐδελῶν καὶ μετελιῶν, ὡς γε ἐδοκίμα. ἀλλ' οὐδὲ γεώργιον ὅλων, οὐδὲ δόποθικῶν, οὐδὲ ἄλλω τυχόν, οὐδὲ δρεπῆνης ἄξιον, οὐδὲ θημῶν, οὐδὲ δράγματα, ἢ δράγματα μικρά τε ἐ ἄωρα.

tur, tradidisset; ac pro nefariis & impiis cruoribus iustus cruor fusus fuisset (hic solum ne longanimitate quidem uti sustinente vi illa vltice) propemodum habitasset in inferno anima mea. Secundus nihilo humanior illo fuit; imo eo etiam acerbior, quod Christi nomen ferens, pseudochristus erat, Christianisque probum & dedecus, quibus & facere impium, & pati inglorium erat; quod ne iniuriam quidem accipere viderentur, nec illustre martyrii nomen cruciatibus accederet, verum hic quoque fucus veritati fieret, ut qui tamquam Christiani patiebantur, tamquam impii cruciatu afficerentur. Heu me, quia in malis diuities & copiosi extitimus, quia ignis speciosa terra comedit: *residuum eruca comedit locusta, & residuum locusta comedit rubigo; tum bruchus*, ac postea nescio quod aliud atque aliud malū subinde exoriens. Quid autem omnia illius temporis mala tragica oratione prosequi attinet, eamque quæ tum nos inuasit, siue poenam dicere conuenit, siue explorationem ac purgationem? Ceterum *transiimus per ignem & aquam*; ac benigna Saluatoris voluntate in refrigerium prodiiimus. Enimvero (ut eo se, vnde digressa est, oratio referat) hæc seges parua quondam & inops erat, ac non modo Deo, qui pulcris pietatis seminibus & doctrinis totum orbem terrarum excoluit, atque excolit, sed ne paupere quidem ac tenui homunculo digna, ut quidem videbatur; imo nec seges omnino, nec horreis, nec area fortasse, nec falce digna, nec etiam acerui, nec manipuli, aut certe parui & imma-

Ibidem. Valens Imp.

Isrl. c. 1. v. 4.

Psal. 65. v. 12.

Pfalm. 118. v. 6.

turi, & quales sunt tectorum; nec messoris manum implentes, nec eorum qui pertranseunt, benedictionem illicientes. Talis seges nostra erat, tantilla messis; magna illa quidem & pinguis apud eum qui abscondita intuetur, talique agricola digna, quam animarum recta doctrina excultarum valles multiplicent; at quæ tamen in vulgus minime nota esset, nec in vnum cogeretur, sed minutatim colligeretur, non secus ac stipula in messe, & racemulus in vindemia, cum nullus est botrus. Quin illa quoque, & quidem admodum tempestiue, mihi videor adiecturus: *Vt ficum prematuram in deserto Israelem inueni,* & vt acinum vnum aut alterum maturum in immaturo botro, benedictionis quidem causa seruatum, ac primitiis consecratum, adhuc tamen paruum & rarum, nec os comedentis implentem: atque etiam vt signiferum lignum in colle, & malum nauis in monte; aut si quid aliud est singulare, nec vna cum aliis multis conspicuum. Atque hæc quidem pristina nostra paupertas & mœstitia fuit. Ex quo autem tempore Deus, qui pauperem facit & ditat, qui mortificat & viuificat, qui hæc voluntate sola facit atque immutat; qui ex nocte diem facit, ex hieme ver, ex tempestate tranquillitatem, ex siccitate pluuiam, idque plerumque vnus iusti, diuturna persecutione vexati, precibus permotus; qui denique mansuetos in altu suscipit, ac peccatores vsque ad terram humiliat; illud secum dixit: *Videns vidi afflictionem Israelis;* nec luto, ac conficiendorum laterum labore diutius opprimeretur: ac locutus visitauit,

Pfalm. 43. v. 22.

Mich. c. 7.

Osee c. 9. v. 10. Isai. c. 65. v. 8.

Isai. c. 30. v. 17.

1. Reg. c. 2. v. 6.

3. Reg. c. 18.

Pfalm. 146. v. 6.

Exod. c. 3. v. 7.

ἢ οἶα τὰ ἐκ δωμάτων μήτε χεῖρα πληροῦντα τῷ θερίζοντος, μήτε τῶν παρόντων προσκαλούμενα διλογίᾳ. ποιοῦτον ἡμῶν τὸ γεώργιον, ποιοῦτον τὸ θέρος· μέγα μὲν καὶ εὐσταχὲς πῶν τῶν θεωρητῶν τῶν κρυπτῶν, καὶ ποιούτου γεωργου πρέπον ἐστίν, ὁ πληθύνουσι κοιλάδες ψυχῶν καλῶς τῶν λόγων γεωργουμένων· οὐ μὲν γεωλεξιόμενον ποῖς πολλοῖς, οὐδὲ εἰς σὺσσωα γόμενον, ἀλλὰ καὶ μικρὸν συλλεξιόμενον, ὡς καλαμὴ ἐν ἀμνητῶ, καὶ ὡς ἴπφυλλίς ἐν ἔσθητῶ, μηδὲ ἀβρῶντος βόβουος. προσθήσονται μοι δικῶν καὶ κείνα, καὶ λίαν καὶ κερῶν ὡς σκοπὸν ἐν ἐρήμῳ ἔβρον τῆ Ἰσραήλ, καὶ ὡς ῥάγα μίαν ἢ δευτέραν ἀριμον ἐν ἀώρῳ τῶν βόβου, διλογίαν μὲν κρείου πεπρημένῳ, καὶ ἀσχηλῶν καὶ δεσφόμενῳ, πλὴν ὀλίγω ἐπὶ καὶ ἀπῶν, καὶ οὐ πληροῦσαι σῖμα ἔδοντος, ἔως σημάειαν ἴππ βουνοδ, ἔως ἰσὸν ἐπὶ ὄροις, ἢ ἐπὶ ἄλλο τῶ μοναδικῶν τε, καὶ οὐ σὺν πλείοσι θεωρημένων. πάντα μὲν τὰ τῶν ἀστέρας πένιας ἔκαθηφείας. ἀφ' οὗ ὅτι πτωχίζων καὶ πλουτίζων θεός, ὁ θανατῶν καὶ ζωογονῶν, ὁ ποιῶν τὰ πάντα καὶ μέτρουσθαι μόνον τῶν βούλεσθαι· ὁ ποιῶν ἐν μὲν νυκτὸς ἡμέραν, ἐν δὲ χιμῶν ἔαρ, ἐν δὲ ζάλῃς χαλιῶν, ἐν δὲ αὐχμῶν ἐπιμβεῖαν καὶ τῆτο δι' ἐνός δικαίου πολλὰς διχῶν ἴππ πλὴν διαχθέντος· ὁ ἀναλαμβάνων πρῶτα εἰς εἰς ὕψος, καὶ ταπεινῶν ἀμύπολοις ἕως γῆς, ἐκείνο πρὸς αὐτὸν εἶπεν· ἰδὼν εἶδον πλὴν κἀκῶν τῶ Ἰσραήλ, καὶ οὐ μὴ προσέλατο· σὶν ἐπὶ τῶ πηλῶ καὶ τῆ πλινθεία θαλασσοῦν· καὶ εἰπόν, ἐπεσκέψατο·

ANNO CAROLI 311.

ANNO CHRISTI 381.

καὶ ἠποκεφαλίσθη ἔσωσε, καὶ ἐξήγαγε τὸ λαὸν αὐτὸ ἐκ χειρὸς κραταιᾶς, καὶ ἐκ χειρὸς βασιλέων ὑψηλῶν ἐκ χειρὸς Μωϋσῆ καὶ Ααρῶν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν· ἢ γίνεταί; καὶ ἡ θαυματουργεῖται; ἀ βίβλοι καὶ μνήμα φέρουσιν. ἐκ τῶν γὰρ τῶν καὶ τῶν ὁδῶν θαυμασιῶν, καὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης βομβήσεως, ἢ εἶπω ἡ σωτομῶτον· Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον εἶς, ἔμμελιδες ἐξήκοντα μετ' ὀλίγων ὄξ Αἴγυπτιοῦ. ἡ πότιον θαυμασιώτερον, ἢ μείζων τῆς τῆς θεοῦ μεγαλονοίας τεκμήριον; ὅταν ἐκ τῶν δόσεων ἕλη πόρον δοῦναι τοῖς παροφθαλμοῖς, καὶ γὰρ τῆς ἐπαγγελίας κληροδοτεῖται δι' ἐνός μοιχθέντος· καὶ ὁ παροφθαλμὸς ἐθνη μεδίσησι, καὶ εἰς ἔθνος κατέστηται μέγα· καὶ ἡ μικρὰ παροφθαλμὸς ἐκείνη, ἀμπελὸς δὲ κληματῆσα γίνεταί, καὶ ποσάτι, ὡς ἐπεμβαίνειν μὲν ποταμοῖς, ἐκτείνεσθαι δὲ μέγιστον παροφθαλμὸς, ὅξ ὀρέων εἰς ὄρεα πλατυομήρων· καλυπτεῖν δὲ ὄρη τῶν ὑψηλῶν τῆς δόξης, κέδρον δὲ ὑψηλῶν ἀρειάται, καὶ ταῦτα τῶν τῶν θεοῦ· ἢ ἵνα δὴ τῶν ὄρη ταῦτα, καὶ αἱ ἵνας τὰς κέδρους ὑψηλοπύον. ποιοδόν ποτε τῶν τῶν πότιον, καὶ τοιοδόν νῦν, οὕτως ἐκτείνεσθαι τε καὶ πλατυομήρον· εἰ δὲ μήπω τελείως, ἀλλ' εἰς τῶν γὰρ τῶν καὶ μέγιστον ὁδῶν παροφθαλμὸς· καὶ παροφθαλμὸς δὲ, ὅτι καὶ ὁδῶσιν. τῶν τῶν τῶν πνεῦμα παροφθαλμὸς τῶν ἀγίων, εἰ ἡ παροφθαλμὸς ἐγὼ, καὶ βλέπων τὰ ἐμπαροφθαλμὸς. καὶ ἅμα τοῖς παροφθαλμὸς ἐγὼ παροφθαλμὸς, καὶ λογισμὸς γινώσκων, ὡς λόγου σωτῆρος. πολὺ γὰρ παροφθαλμὸς.

& visitans salutem attulit; populumque suum eduxit in manu potenti, & brachio excelso, in manu Moſis & Aaron electorū suorū: quid fit: quæ signa & miracula? nimirum ea, quæ & memoriæ prodita, & literarum monumentis commendata circumferuntur. Nam, vt miracula in via edita, ore, inquam, omnium decantata taceam, ac rem vno verbo complectar; Ioseph vnus in Ægyptum proficiscitur, ac sexcenta hominum millia non multo post ex Ægypto excedunt (quid hoc admirabilius, aut illustrius diuinæ magnificentiæ argumentum, cum ex rebus perditis ac deploratis, iter secundis aperire voluerit?) ac promissionis terra per vnum hominem odio habitum forte distribuitur, atque is qui venditus fuerat, gentes sedibus pellit, ipseque in gentem magnam constituitur, ac parua illa propago vinea lata & palmitibus abundans efficitur, in eamque magnitudinem euadit, vt & supra fluuios ascendat, & vsque ad mare extendatur, & a finibus in fines porrigatur ac dilatetur, & gloriæ sublimitate montes operiat, & cedrorum magnitudinem superet, & quidem cedros Dei, quicumque tandem montes illi, & quæcumque cedi existimandæ sunt. Talis quondam hic grex erat, talisque rursus nunc, tamque succulentus, lateque se porrigens; ac si nondum perfectionem assecutus, ad eam tamen quotidianis incrementis progressus, atque etiam, vt auguror, progressurus. Hoc mihi prædicit Spiritus sanctus, si quid vaticinandi arte valeo, futuraque prospicio. Ac simul ex iis quæ præcesserunt, spem non dubiam concipio, atque rationatione id percipio, vt pote rationis alumnus. Multo enim mirabi-

Psal. 135. v. 12. Psal. 76. v. 21. Psal. 135. Genes. c. 37. Exod. c. 12. v. 37. Psal. 77. v. 55. Psal. 104. Psal. 79.

lius est quod ex tantillo ad tantam magnitudinem peruenerit, quam ut ex eo statu, quo nunc est, ad summum splendoris gloriæq; gradum prouehatur. Posteaquam enim semel ab eo, qui mortuos ad vitam reuocat, ossa cum ossibus, & commissuræ cum commissuris iungi cœperunt, ac siccis rebus spiritus vitæ & regenerationis datus est, resurrectionem utique omnibus suis numeris partibusque perfici atque expleri necesse est. Ac proinde qui exacerbant, non exaltentur in semetipsis; nec umbram, aut somnium exurgentium, aut auram perfiantem, aut nauis vestigia aquis impressa tenentes, quidquam se habere existiment. *Ulnet pinus, quia cecidit cedrus.* Ex aliorum malis documentum sibi capiant, ac discant, pauperem nequaquam in finem usque obliuioni fore; nec diuinitatem sese diutius cohibituram, quin procerum capita, ut Habacuc loquitur, cum stupore dissecet; nimirum ipsa quoque dissecta, & male diuisa in id quod præest, & quod subest: ut sic maxime & deitas contumelia afficiatur in creaturarum ordinem redacta, & res creatæ onerentur, deitati honore adæquatæ. Quin illam quoque eius, qui contritos & oppressos colligit, vocem mihi audire videor: *Dilata adhuc locum funicularum tuorum; extende ad dexteram & ad sinistram: fige, aulais ne parcas. Ego tradidi te, & ego auxiliabor tibi. In parua ira percussi te; in sempiterna autem misericordia glorificabo te.* Maior est mensura benignitatis, quam mensura correptionis. Priora illa propter flagitia; hæc propter trinitatem quæ adoratur. Illa ob purgationem, hæc ob gloriam meam, qui glorifico glorificantes me, & ad

Ezech. c. 37.

Psa. 65. v. 7.

Eccle. c. 34.

v. 2.

Psa. 72. v. 20.

Sapient. c. 5.

v. 10.

Zach. c. 11.

v. 2.

Psa. 9. v. 19.

Habac. c. 3.

v. 14.

Psal. 146.

v. 3.

Isai. c. 54.

v. 2. 7. &

c. 57. v. 17.

& c. 6. v. 10.

1. Reg. c. 2.

v. 30.

δοξότερον ὅξ ἐκείνου ἱστανίτω γέ-
νέσται, ἢ τὸ νῦν οὖσαν εἰς ἄκρον πρε-
ελαίν λαμπρότητος. ὅξ ἔγδ σω-
ἀγάθ ἠρξάλο πρὸς τὸ ζωογονου-
τος τῶν νεκρῶν, ὅσα πρὸς ὅσα, καὶ
ἀρμονία πρὸς ἀρμονίαν, καὶ τοῖς ξη-
ροῖς ἐδὲθη πνύμα ζωῆς καὶ παλιγε-
νεσίας, πᾶσαν δὲ οἶδα πληροφύωαι
δεῖ τὸ δίδασσιν. ὡς μὴ ἠλοῦδωσθε
ἐν εἰσ τοῖς οἰσ πρὸς ἀκρῶντες, μη-
δέ σικιαν κρατῶντες, ἢ ἐν ὑπνιον ὅξ
γρομῶν, ἢ αὐρας διαπνεούσας, ἢ
νῆος ἔχρη καθ' ὑδατος, ἔχρη ἡ νομι-
ζέτωσαν. ὁλογυζέτω πίτις, ὅπ πῆ-
πῶκε κέδρος. τοῖς τῶν ἄλλων κα-
κοῖς παιδ δέδωσαν, ἔ μανθάνε πο-
σαν, ὅπ ἐκ εἰς τέλος ὀπληροῦσται
ὁ πῶχος, οὐδέ ἀνέξεται μὴ ἐν ὀ-
σάσθ διακόλῃ καφαλᾷσ διω-
σῶν, ὡς ὁ Ἀμβροσιῦ Φησιν, ἢ δια-
κοπῶν δέοτος καὶ διαρουμῶν
κακῶς εἰς τὸ ἄρχον καὶ τὸ δρομῶ-
νον, ὡς δὲ μάλιστ καὶ δέοτος ὑβε-
δεῖ κατὰ γρομῶν, καὶ βαρυδέη κα-
σις ὀμομιμία δέοτος. δοκῶ μοι κα-
κείνης ἀκούσν τὸ φωνῆσ πρὸς τὸ σω-
ἀγοντος τῶν σωπετεμμένους, καὶ
τῶν πεπεσμένους εἰσδεχομῶν
πλάτων τὰ χροῖσματα τῶ ἐπ,
ἐκπέτασαν εἰς τὰ δεξιά καὶ εἰς τὰ ἀ-
εἰσερᾷ πῆξον, τὸ αὐλαμῶν μὴ φεί-
ση. ἐγὼ πρὸς δέδωκά σε, καὶ ἐγὼ βοῦ-
θῆσω σοι. ἐν θυμῶ μικρᾷ ἐπὶ τὰ ἐά-
σε, ἔ ἐν ἐλέω ἀγωνίω δόξάσω σε.
μείζον τὸ μέδον τὸ φιλαδωσπίας,
ὑπὸ τὸ μέδον τὸ παιδαγωγίας. ἐκεί-
να διὰ τὸ πονηεῖαν, ταῦτα διὰ τὴν
τελάδα πρὸς σικωουμῶν ἐκείνα
διὰ τὸ κάθαρσιν, ταῦτα διὰ τὸ ἐμῶ
δοξᾷ, ὅς δόξάω τῶν δόξάωσ,

ANNO CHRISTI 381.

ἢ παραζηλώσῃ τὸν ὀφθαλμολογῶντα. ἰδοὺ πάντα ἐσφραγίσθη ὑφ' ἐμοῦ, & οὗτος ἄλυτος νόμος ἀνήμερησεως. σὺ δὲ μοι περὶ τῆς τῶν ἐκ τῆς πλακῶν, ἢ τῆς κεκομψυμένης Ἰηφίδος, ἢ τῆς μακρῶν δρόμων & περὶ δρόμων, & χρυσῶ κατελάμπου & φειλάμπου, * (S) μὲν ὡς ὕδωρ ἕσπερες, (S) δὲ ὡς ἄμμιον ἐπισημαίνεις. ἀγνοῶν ὅτι κρείσσων ὑπάρχει πίστις πολυτελοῦς ἀσθεΐας, & πλείους δεῖ τρεῖς σινηγμένοι ἐν ὀνόματι κυρίου, πολλῶν μυριάδων ἄρουμῶν θεότητα. ἢ ἢ τὸν Χαναναίους ἀπαντας περὶ ἡμῶν ἐνός τῆς Αβραάμ; ἢ καὶ τὸν Σοδομίτας ἐνός τῆς Λώτ; ἢ καὶ Μαδιανῶν Μωσέως, τῆς πυροίκων & ξένων; ἢ δὲ τὸν μὲν Γεδεὼν τετρακοσίους τὸν λαὸν Ἰσραήλ, τῆς χιλιεξαφαισῶν χιλιάδων; ἢ δὲ τὸν οἰκογενεῖς Αβραάμ, τὸν μικρὸν ὑπὲρ τοῦ τοῦ τῶν θριθμῶν, τῆς πολλῶν βασιλείων, & τῆς τῆς ἑατῆς μυριάδων, αὐτῶν καὶ τῶν ὄντων ὀλίγοι κατεδίωξαν & ἐτρέψαντο; ἐκείνο δὲ πῶς νοεῖς. ὅτι ἐὰν γῆνηται ὁ θριθμὸς τῆς ἡμῶν Ἰσραήλ ὡς ἡ ἀμμιος τῆς θαλάσσης, τὸ κατελείμμα σωθήσεται; ἢ δὲ τὸ κατελείπον ἐμμανῶν ἐπιμαχιλίους ἀνδράς, οἱ ἄλλοι ἐκ ἐκαμψαν γόνυ τῶν Βααλ; ἐκ ἐστὶ ἔπι, ἐκ ἐστὶν. ἐκ ἐκ τῶν πλείοσιν ἀδδκισεν ὁ θεός. σὺ μὲν θριθμῶν τὰς μυριάδας, ὁ θεὸς τῶν τῶν σωζομένων. & σὺ μὲν τῆς ἀμέτρητον χροῦ, ἐγὼ τῶν τῶν σκῆνη τῆς ἐκλογῆς. οὐδὲν γὰρ οὐτῶν δεῖ μεζαλοπρεπῆς, ὡς λόγος κεκαταρμένος, & ψυχὴ τελεία πῶς τῆς κληθείας δογμασιν. ἀξιῶ μὲν γὰρ

iram prouoco prouocantes me. Ecce hæc signata sunt apud me, atque hæc remunerationis inuiolabilis lex est. At tu parietes & tabulas crustasque artissime tenebas, & scite atque eleganter cælas tessellas, & longos cursus & ambitus, atque auro fulgebās & collucebas, & partim quidem quasi aquam seminabas, partim vero quasi arenam thesaurizabas: nimirum ignorans, præstantiorem esse fidem sub dio degentem, quam copiosam & magnificam impietatem; ac tres in nomine Domini congregatos, plures apud Deum censerī, quam multas myriadas diuinitatem abnegantes. An tu vniuersos etiam Chananæos Abrahamo vni antepones? an Sodomitas vni Lot? an Madianitas Moysi? peregrinis inquam his & hospitibus? Quid? an trecentos illos viros, qui cum Gedeone lambe- referentibus inferiores esse contendes? An Abrahæ vernaculos numero his haud multo plures, multis illis regibus, & numerosissimis copiis, quas ipsi, quamuis pauci essent, persecuti tamen sunt, atque in fugam verterunt? Illud autem quomodo intelligendum esse censēs: Si fuerit numerus filiorum Israel vt arena maris, reliquie saluæ fient? Quò item modo illud: Reliqui mibi septem millia virorum, qui non flexerunt genu ante Baal? Non est ita, non inquam ita est. Non in pluribus beneplacitum est Deo. Tu quidem multa millia numeras; at Deus eos qui salutē consequuntur. Tu infinitum puluerem; ego electionis vasa. Nihil enim apud Deum ita amplum & magnificum est, vt doctrina perpurgata, & anima veritatis dogmatibus instructa atque perfectā. Etenim Deo qui-

Deut. c. 32. v. 21. 34.

Mat. c. 18. v. 20.

Genes. c. 19.

Exod. c. 2.

Judic. c. 7. v. 7.

Genes. c. 34. v. 14.

Isai. c. 10. v. 22. &

Rom. c. 9. v. 27.

3. Reg. c. 19. v. 18. &

Rom. c. 11. v. 4.

1. Cor. c. 10. v. 5.

* ἢ τὸ πῶς ὡς ὕδωρ ἕσπερες,

dem, qui omnia creauit, & a quo omnia, & in quem omnia, nullum satis dignum munus offerri potest, non modo si vnus hominis opus & diuitiæ in eam rem impendantur, sed neque si omnibus omnium hominum operibus & facultatibus in vnum cumulatis, eum quispiam honore afficere velit. *Nonne caelum & terram ego impleo, dicit Dominus?* Et; *Qualem domum adificabitis mihi? aut quis locus requietis meae?* Quoniam autem infra mei dignitatem vobis necessario subsistendum est, quod secundum est, pietatem a vobis postulo, communes inquam omnibus diuitias, & apud me aequales, quibus eum etiam qui admodum clarus & splendidus est, fortasse superabit qui graui inopia premitur, si animi magnitudine praestet. Voluntatis enim est hæc liberalitas & munificentia, non opum & copiarum. Accipiam quidem hæc quoque (ne dubitetis) de manibus vestris. *Calcere aulam meam non adicietis:* sed calcabunt eam pedes mansuetorum, qui recte atque sincere me agnouerunt, Verbumque meum vnigenitum, & Spiritum sanctum. Quousq; montem sanctum meum hereditate possidebitis? Quousque arca apud alienigenas Philistæos? Nunc autem aliquantum adhuc in alienis luxuriate, ac libidinem vestram explete. Quemadmodum enim me repellendi consilium cepistis, sic ego quoque vos repellam, dicit Dominus omnipotens. Hæc & loquentem audire, & facientem sentire mihi videbar, atque insuper ad populum clamantem; ad hunc, inquam, ex paruo magnum iam & copiosum, & ex disperfo satis iam coniunctum, & ex miserabili fortassis inuidiosum: *Incedite per portas*

Jerem. c. 23. v. 24.

Isai. c. 66.

Isai. c. 26. v. 6.

Isai. c. 62. v. 10.

οὐδὲν ἔστι τῶν πάντων πεποιημένος, καὶ ὅτι οὐτὰ πάντα, καὶ εἰς ὅν τὰ πάντα, διδώμαι θεῶς καὶ παροσενεκέων, μὴ ὅτι μίας χάριτος ἔργον ἢ περιουσίας, ἀλλ' οὐδ' εἰ πάντων ἕως ἐν αὐτοῖς ποιεῖν βίβρασαν ἢ χεῖρα εἰς ἐν σκευαῖς καὶ ἡμῶν ἀπολήσεν. οὐχὶ τὸ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐργὸν πληροῦ, λέγει κύριος; καὶ ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετε μοι; ἢ τίς τόπος τῆς κατοικίας μου; ἐπεὶ δὲ τὸ ἀξίωμα διαμρῶν ἀνακρίων, ὃ δὲ πρὸν ἔστιν, αὐτῶν ὅτι ἡμῶν, τὴν εὐσέβειαν, τὸ κοινὸν πλοῦτον ἐμοὶ καὶ ὁμοῦμον, ἐν ᾧ τὴν ὑπερβαλεῖται καὶ τὴν λίσαν λαμπερὸν ὃ πάνυ πένης, αὐτῶν ἢ μεγάλου ψυχῶς παροσενεκέως γὰρ, ἐκ βίβρασαν ἢ τοιαύτη φιλοσημία. λήψομαι μὲν οὐκ καὶ τὰ πάντα ἐν τῷ χεῖρον ἡμῶν, ὅτι ἔτε· πατῶν τὴν αὐτῶν μου οὐ παροσενεκέως, ἀλλὰ πατήσοισιν αὐτῶν πόδες παροσενεκέως τῶν ἐπεγκωκότων ἐμὲ, καὶ τὸ μοχθῶν μου λόγον, καὶ τὸ πῶμα τὸ ἅγιον, ὑγιαῖ καὶ γνησίως. μέχρ' ἕως κληρονομήσετε τὸ ὄρθρον τὸ ἅγιόν μου; μέχρ' ἕως ἢ κτενός ὅρα τοῖς ἄλλοφύλοις; νῦν δὲ μικρὸν ἐπ' ἐν τῷ φήσατε τοῖς ἄλλοτελοῖς, ἐν τῶν βουλεύσασθε ἄπολαύσατε ὅτι ὅν ἐβουλεύσασθε τῶν ἀπόσασθαι με, καὶ γὰρ ἀπόσασθαι ἡμῶν, λέγει κύριος· παντοκράτωρ τῶν καὶ ἀκούειν λέγοντος ἐδοκούω, καὶ ποιούωτος αἰδανέσασθε, καὶ ἐπ' ὅρα τοῖς παροσενεκέως μὲν τὸ λαὸν βουάντος τὸ ἔξ ὀλίγου πολλῶν ἦσθε, καὶ συγκαίμεθρον ἰκανῶς ἐκ διεσπάρμεθρον, καὶ ἔξ ἐλεουθῆμεθρον τὴν καὶ ἐπ' ἄφρονον· πορεύσατε διὰ τῶν πυλῶν μου

Λύκο

Α

ANNO CHRISTI 381.

μου, κὲ πλατυέσθε, μὴ διαπνυπὸς δὲ κἀμὴν ὑμᾶς ἐν σκωαῖς καποικουῶτας, κὲ τῶν θλιβόντας ὑμᾶς ὑπὲρ ὠφραίνεσθαι; πρὸς δὲ τῶν ἐφεισῶτας ἀγγέλους· πείθομαι γὰρ ἀλλοῖς ἄλλης πρῶτα πῶν ἐκκλησίας, ὡς Ἰωάννης διδάσκει με διὰ τῆς λαοκαλύψεως· ὁδοποιήσατε τῶν λαῶν μου, καὶ τῶν λίθους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρρίψατε· ἵνα μηδὲν ἤσκαλον, μηδὲ κάλυμα τῶν λαῶν τῆς θείας ὁδοῦ κὲ εἰσόδου, νυνὶ μὲν ἐπιτὰ χροποῖηται, μικρὸν δὲ ὑπερῶν ἐπιτὰ ἀνω Ἱερουσαλήμ, κὲ τὰ ἐκείσε ἄγια τῶν ἁγίων· ἀτέλος οἶδα τῆς ἐπιταῦτα κροκοπαθείας καὶ σιωπνίας πῶς καλῶς ὁδούοισιν. ἐν οἷς ἐσε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ ἄγιοι, λαὸς περιουσίῃ, βασιλεῖον ἱερατεύμα, χρονισμα κροῦ τοῦ κροῦ, διὰ τῶν σαζόντων πῶτα μὸς ὄλῳ, διὰ τῶν σπινθῆρος λαμπρῶν οὐρανῶν, διὰ τῶν κόκκου σινάπτος δένδρῳ ἡλιωῶν ἀνάπαιμα. πύτοις δωροφοροδῶν ὑμῶν, ὡ φίλοι ποιμνῆρες κὲ συμποῖμνῆρες, πύτοις πρῶτα γροῦν, τῶν τοῖς δεξιούμῃ τῶν ἡμετέροις φίλοις καὶ ξένοις καὶ σιωκεδήμοις. πύτων οὐδὲν κάλλιπῳ πρῶτα σενεῖν εἰχρῶν ὑμῶν, οὐδὲ λαμπρῶν, ὧν ἐχρῶν τὸ μείζῳ ἐπιζητήσαντες ἵν' εἰδῆτε κὲ ξένοις ὄντας ἡμᾶς καὶ ἐκ ἐνδεῶν, ἀλλὰ πῶτα μὲν πολλοὺς δὲ πλουπῶντας. ταῦτα εἰ μὲν μικρὰ καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξια, πῶτα βούλομαι, ἵνα τὰ μείζῳ καὶ λόγου πλείονῳ; εἰ γὰρ τὸ πῶτα τῆς οἰκουμένης ὀφθαλμῶν, γῆς κὲ θαλάσσης ὅπ κροῦ, εἰώας τε καὶ ἱσπεῖου λιξέως οἶον

Concil. Tom. 3.

meas, & dilatamini. An vos in perpetua ærumna versari oportet, in tentoriis commorantes; eosque qui vos opprimunt, immodica lætitia offerri? Tum etiam ad angelos, quibus huius vrbs cura commissæ est, his verbis vtentem (nec enim mihi dubium est, quin alii aliarum ecclesiarum præfides ac patroni sint, quemadmodum in apocalypsi Ioannes me docet:) Sternite viam populo meo, lapidesque e via proiicite, ne quod offendiculum aut impedimentum existat, quod diuinum populi mei iter atque ingressum remoretur, nunc quidem ad manufacta templa, paulo post autem ad supernam Ierusalem, atque illa sancta sanctorum, quæ ærumnarum huius vitæ, contentionisque animi finem esse scio iis, qui rectum iter tenent. Quo in numero vos quoque estis, vocati sancti, populus eximius, regale sacerdotium, funiculus Domini fortissimus, a gutta fluuius integer, a scintilla flamma sublimis & in cælum tendens, a sinapis grano arbor, auium requies. Hos vobis largimur, cari pastores & collegæ, hos offerimus; his amicos nostros & hospites ac peregrinationis socios excipimus. His nihil pulcrius & illustrius habebamus, quod vobis offerremus, cum id quod in bonis nostris præstantissimum est, exquisissemus: vt intelligatis, nos, licet externos ac peregrinos, inopia tamen minime laborare; verum pauperes quidem esse, sed multos locupletare. Quæ si parua, nulloque in precio habenda sunt, lubens sane audierim, quænam maiora sint, atque amplioris precii. Etenim si ciuitatem orbis oculum, terra marique potentissimam, orientalis atque occidua oræ velut

Apoc. c. 2. v. 3.

1. Petr. c. 2. v. 9.

Mich. c. 2. v. 12.

1. Cor. c. 6.

V u

nodum & vinculum; ad quam extremi totius terræ fines concurrunt, & a qua, velut a communi fidei emporio incipiunt; si hanc, inquam, ciuitatem salutifera doctrina fulciisse ac firmasse haud magnū atque amplum censeri debet, idque cum tot linguis omni ex parte agitaretur; quo tandē modo quidquam aliud magnum, ac studio dignum videri queat? Si autem præclarum ac laudabile existimandum est (licet mihi quoque per vos non nihil hoc nomine gloriari,) aliquam ipsi quoque partem his quæ videtis, contulimus. Tolle per circuitum oculos tuos, & vide quisquis es qui sermonum meorum censuram facis: vide textam hanc gloriæ coronam pro mercenariis Ephraim, & corona contumeliæ. vide presbyterorum concilium, canicie & prudentia ornatū, diaconorum modestiam, non procul ab eodem spiritu remotorum; lectorum concinnitatem, plebis discendi studiū, tam in viris, quam in feminis, virtutis honore paribus: ac rursus virorum tam in philosophis, quam in simplicioribus, omnibus diuinarum rerum sapientia præditis, tam in præfectis, quam in subditis, hic videlicet omnibus recte subiectis; tam in militibus, quam in nobiles, ac studiosis & literatis, omnibus Dei militibus, cetera quidem placidis & mansuetis, pro spiritu autem bellicosus; omnibus supernum senatum honore afficientibus (ad quem non humilis & abiecta litera, sed viuificans spiritus aditum aperit) omnibus vere doctis & eruditis, ac veri Verbi cultoribus: tum etiam in feminis, tam quæ in matrimonii iugo Deo magis quam carni adstrictæ sunt, quam quæ nuptiarū expertes

συνδεσμῶν, εἰς ἃ τὰ πάντα ἄρ-
θεν ἄκρα συντρέχει, καὶ ὅθεν ἀρχε-
ται ὡς ἐμπορίου κοινοῦ τῆς πίστεως.
εἰ τὸ ταῦτα σπείραται καὶ ἀνεῶ-
σαι τοῖς ὑμῖνοισι λόγοις, τῶν οὐ
μεγάλων· καὶ ταῦτα ποσῶταίς
δουλομύθων γλώσσας, καὶ οὕτω
πανταρῶθεν ἑστῆ γ' αὐτῶν ἄλλοι φρα-
νείν μέγα καὶ σπουδῆς ἄξιον. εἰ δὲ
τῶν ἐπαυμομύθων καὶ λιμωμύθων,
δοτε ἡ καὶ ἡμῖν τῆς ἐπιτέλους
φιλομίας, καὶ αὐτοὶ μετέδω-
κενὰ τοῖς ὁμομύθοις τοῖς ποσῶ-
ταις ἐγκυκλίω ἀρῶν κύκλω τῶν
ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἴδε πᾶς ὁ τῶν
ἐμῶν λόγων ἐξεταστής. ἴδε τὸ ἐ-
φανον πλάκην τῆς δόξης αἰ-
πὶ τῶν μιδωτῶν Εφραϊμ, καὶ τῶν τε-
φανῶν τῆς ἕβρεως. ἴδε πρεσβυτε-
ρον συνέδριον πολιτῶν καὶ σωῆ-
ταις περὶ μύθων, διακόνων ἐπιτάξιαν,
οὐ πόρρω τῶν αἰσῶν πνεύματος ἀνα-
γνωστῶν βίκοσμίαν, λαοῦ φιλομα-
θῶν, ὅσον ἐν ἀνδράσιν, ὅσον ἐν
γυναῖξιν, πλὴν δὲ πλὴν ὁμομύθων
καὶ ἀνδράων, ὅσον ἐν φιλοσόφοις,
ὅσον ἐν ἀπλουστέροις, πᾶσι θεοῖς
τῶν θεῶν ὅσον ἐν ἀρχαίοις, ὅσον ἐν
δερσομύθοις, ἐν ταῦτα πᾶσι καλῶς
δερσομύθοις ὅσον ἐν στρατιώταις, ὅ-
σον ἐν ἐργασίαις, ὅσον ἐν λόγοις καὶ
πᾶσι λόγοις, πᾶσι θεοῦ στρατιώταις,
ἡμέροις τ' ἄλλα, πολεμικοῖς ὑπὲρ
πνεύματος πᾶσι τ' ἀνω μύθων σὺν-
κλητον· εἰς ἃ οὐ τὸ γράμμα ἐστὶν
τὸ πᾶν, ἀλλὰ τὸ ζωοποιῶν πνεύ-
μα ἅπανσι λόγοις ὡς ἀληθῶς, καὶ τῶν
ὄντως λόγων δεραπύταις καὶ γυναι-
κῶν ὅσον ὑποζυγῶν, δεσφῶλλον ἢ
σπέρκι συνδεσμῶν ὅσον ἀζυγῶν

Isai. c. 28.
v. 1. & 5.

2. Cor. c. 3.
v. 6.

ANNO CHRISTI 431

καὶ ἐλευθέρων, ὡς τὸ πᾶν καθιερω-
 μένων. ὅσον ἐν νέοις, ὅσον ἐν γέρου-
 σιν· ὡν τὸ μῦθ' ἐπὶ γῆρας καλῶς ὁ-
 δώσει, τὸ δὲ βιάζει μείναι ἀθάνατον,
 ταῦς κρείττοσι τῆν ἐλπίδων ἀνακει-
 νοῦμενον. τοῦτου τῆς σεφαιού· ὁ λα-
 λῶ, οὐ κτ' κύριον λαλῶ, λαλή-
 σω δὲ ὁμῶς· κἀγὼ ἡ σωεβαλλό-
 μιν πῶς πλέκοισι. τοῦτων τις καὶ
 τῆν ἐμῶν λόγων ἔργον, οὐχ οἷς
 ἐρρίψαμεν, ἀλλ' οἷς ἠγαπήσαμεν·
 οὐδὲ τῆν πορνικῶν, ὡς τις ἐφη δια-
 σύρθον ἡμᾶς, τῆν πόρνων καὶ λό-
 γων καὶ ὄρων· ἀλλὰ καὶ λίαν σω-
 φρόνων. τοῦτων τις καὶ τῆς ἐμοῦ
 πνύματος ἡγήνημα καὶ καρπὸς, ὡς
 ἡγήνην οἱδὲ πνύμα ἑσὺ ἐπανιστα-
 μένοις σώματος. μὲντηρῆσοισιν δὲ
 οἱδὲ ὅτι καὶ ἡμῶν δὲ ὠρνώμενες, ἢ
 καὶ πάντες, ἐπεὶ καὶ πάντες ἐγεωρ-
 γήσαμεν. καὶ μᾶτος ἢ ὁμολογία
 μόνῃ· οὐ γὰρ ἄλλο π' ἐπιζητοῦμεν ἢ
 ἐζητήσαμεν. ἄμᾶτος γὰρ ἢ ζρετῆ,
 ἴνα καὶ ζρετῆ μείνη, πᾶτος τὸ κα-
 λὸν μόνον βλέπουσα. βούλεθε
 πᾶσδᾶμεν ἡ καὶ νεανικώτερον·
 ὁρᾶτε τὰς εὐαντίας ἰλιώσας ἡμε-
 ρουμένης, καὶ ἑσὺ θεότιλε πολε-
 μουῦτας, ἡμῖν ἡσυχάζοντας· καὶ τὰ
 τοῦ πνύματος, καὶ τῆς τοῦ γεωρ-
 γίας τῆς ἡμετέρας. οὐ γὰρ ἀπα-
 δῶτως παιδίδομεν, οὐδὲ ταῦς ὕ-
 βρεισι βάλλομεν· ὅσην πάροισιν
 πολλοί, μὴ τῶ λόγῳ μαχόμενοι,
 πῶς δὲ λέγοισι, καὶ πλὴν ἀδένδαν
 ἔστιν ὅτε τῆν λογισμῶν ταῦς ὕβρεισι
 συγκαλύπτοντες, ὡσπερ τὰς σπῆτας
 λόγος ἐμῶν τὸ μέλαν πᾶσδᾶ

& liberæ Deo sua omnia consecra-
 runt: ac denique tam in iuuenibus,
 quam in senibus; quorum alteri ad
 senectutem præclare contendunt,
 alteri immortalitatem per vim sibi
 comparât, vt qui per meliores spes
 renouentur. Huius coronæ textori-
 bus (quod loquor, non secundum
 Dominum loquor, sed tamen lo-
 quar) nonnihil ipse quoque adiu-
 menti attuli. Horum quispiam, ser-
 monum quoque nostrorū opus est,
 non eorum quos proiecimus, sed
 quos amore complexi sumus; nec
 meretriciorū (vt quidam nos pro-
 scindens dixit, homo & sermoni-
 bus & moribus meretriciis) verum
 admodum etiam grauium & pudicorū.
 Horum quispiam mei quo-
 que spiritus fetus ac fructus est,
 quemadmodum spiritus eos, qui a-
 nimum supra corporea tollunt, gi-
 gnere consuevit. Huius rei non
 dubito quin candidissimos & æ-
 quissimos quosque vestrum testes
 habiturus sim, aut etiam omnes,
 quandoquidem omnes laboraui-
 mus. Ac nauatæ operæ merces, so-
 la confessio est. non enim aliud
 quidquam quærimus, aut quæsiui-
 mus. Virtutem enim non merce-
 nariam esse oportet, vt virtus ma-
 neat, nihil sibi præter bonum ip-
 sum & honestum proponens. Vul-
 tis iuuenilius aliquid adiciamus?
 Videte aduersarias linguas mite-
 scentes, atque eos qui diuinitati
 bellum indixerunt, nihil iam turba-
 rum nobis facessentes: Id quoque
 spiritus, id quoque agriculturæ no-
 stræ est. Non enim imperite doce-
 mus, nec aduersarios contumeliis
 & conuiciis incessimus, quemad-
 modum plerique faciunt, non cum
 sermone, sed cum loquente confli-

gentes, ac rationum & argumentorum infirmitatem maledictis in-
 terdum obtegentes, non aliter ac sepias atramentum ante se vomere
 Concil. Tom. 3. V u ij

aiunt, vt piscatores effugiant, aut latendo aliquid ipsæ capiant. Verum nos pro Christo bellum gere, hoc argumento planum facimus, quod secundum Christum, qui mitis ac pacatus est, atque infirmitates nostras portauit, dimicamus. nec in veræ doctrinæ detrimentum paci studemus, nonnihil de animorum contentione remittentes, vt facilitatis ac mansuetudinis famam colligamus (non enim quod bonum est, male aucupamur) & rursus pacem colimus legitime pugnantes, atque intra limites nostros, spiritusque regulam nosmet continentes. Ac de his quidem ita sentio, cunctisque animarum difpenfatoribus, verbique diuini administratoribus legem statuo; vt nec per duritiam hominū animos exasperent, nec per submissionem elatos & insolentes efficiant; sed prudenter & consulte in dicendo se gerant, nec in alterutro horum mediocritatem excedant. Sed iam fortasse operæ precium est ipsius quoque fidei doctrinam, quænam illa sit, cupientibus vobis indicare. nam & ipse per commemorationis assiduitatem sanctitate afficiat, & populus hic vtilitatem consequatur, ex huiusmodi sermonibus, si qua alia in re, mirificam voluptatem capiens; & vos denique agnosceatis, an non frustra nobis inuideatur, dum ob veritatis manifestationem aliorum studia æquamus, aliorum etiam anteuertimus. Quemadmodum enim subterraneæ aquæ partim in imo prorsus occultantur, partim in angustias reductæ ebulliunt, atque eruptionem iam iam quidem auribus pollicentur, ceterum adhuc morantur; partim denique in altum erumpunt: ad eundem modū, eorum qui de Deo philosophantur (vt eos qui omnino improbi ac perfidi sunt, missos fa-

τῆς, ἵνα τῶν ἀπρόβουτων διαφύ-
γων, ἢ τῶν λανθάνειν θεοσσω-
σιν. ἀλλὰ τὸ πρὸς Χριστὸν πολε-
μεῖν δεινὸν μὲν εἰ τῶν μαχόμετων
Χριστὸν (ὅ) εἰρωτικὸν τε καὶ πατρῶ-
ν, καὶ τὰς ἀδελφείας ἡμεῶν βασιλεύσας·
οὔτε εἰρωδιόμην, καὶ τῆς λόγου
τῆς ἀληθείας ὑφιέντες ἔ, διὰ δό-
ξαν ἑπικρατίας· οὐ γὰρ κακῶς τὸ
καλὸν ἀπρόβουτον καὶ εἰρωδιόμην
ἐνόμω μαχόμενοι, καὶ εἶσω τῆς
ἡμετέρας ὄρα καὶ κατόνων τῆ
πρώμας. πρὸς μὲν οὖν πύτων
οὔτω γνώσκω, καὶ νόμον ἕστημι πα-
σι τοῖς ψυχῶν οἰκονόμοις, καὶ τὸ λό-
γου ἑμῆς· μήτε τῶν σκληρῶν τρα-
χύνειν, μήτε τῶν ἰσοσταλιδίω
κατεπαίρειν, ἀλλ' ἀλόγους ἐπι-
εὶ τῶ λόγῳ, μηδετέρον τὸ μέ-
τρον ὑπερβαίνοντας. δεῖ δὲ ἴσως πο-
δοῦσαν ὑμῖν καὶ τῶ τῆς πίστεως
αὐτῆς ἐπιδείξασθαι λόγῳ, ἡ ἴσως
ποτέ ὅστιν ἢ καθ' ἡμᾶς. ἐγὼ τε γὰρ
ἀμασθήσομαι τῶ σιωπῆ τῆς μη-
μης, ὅ, τε λαὸς οὗτος ἀνήσταν, χαί-
ρον, εἰπὲρ ἄλλω ἰανί, τοῖς ποιούτοις
λόγοις· καὶ ὑμεῖς ἐπιγνώσατε, εἰ
μη μάλιστα φθονοῦμεθα, τῆ φαν-
ερασί τῆς ἀληθείας τοῖς μὲν ἀμι-
λάμοι, τῶν δὲ φθονοῦντες. ὡς-
πρὸς γὰρ τῆς βρυγῶν ὑδάτων τῆ
μὲν εἰ βάθῃ κρύπτεται παντελῶς,
τὰ δὲ παφλάξῃ στροχωροῦμεθα,
καὶ τὴν ἐκρηξῆν ἰσχυρῆται μὲν
ταῖς ἀκοαῖς, μέλλει δὲ ἐπὶ, τὰ δὲ
καὶ ἀναρρήγνυται· οὔτω καὶ τῆς
φιλοσοφούτων πρὸς θεοῦ· ἵνα μὴ
λέγω τῶν παντελῶς ἀγνώμονας

Ips. 6. 53.
1. Petr. 6. 2.

ANNO
CHRISTO
340.

ANNO CHRISTI 381.

Ἐπεὶ πάντες κρύφιοι καὶ λανθάνουσαν ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν βίβειαν, ὅσοι τὸ μὲν ἀσεβῆς φάρονται, τὸ δὲ βίβειος οὐ παρρησιάζονται, εἴτε οἰκονομία ἐνὶ χρωμάτων περὶ λόγων, εἴτε διὰ τὸ κατὰ φάρονται ἄλλα τὴν μὲν διανοίαν ὑψαίνουσιν, ὡς φασι, λαὸν δὲ οὐχ ὑψαίνουσιν, ὡς αὐτοὶ, ἐκ ἄλλων περὶ αἰσίου ἐπιχειροῦντες. ὅσοι δὲ καὶ δημοσίοισι ἐπισπωρὸν, οὐ σέροντες τὴν ὁδὸν τῆς βίβειας, οὐδὲ τὸ μόνον σὺζῶσαι σωτηρίαν νομίζοντες, εἰ μὴ καὶ ἄλλοις τὸ καλὸν ὑπερβλύσκει. μὴ ὦν ἐγὼ ταπεινὸς, ἢ εἰ ἕως μετ' ἐμοῦ τὴν καλὴν πόλιν πολυμήτες, ὁμολογεῖν τὴν βίβειαν. ἐν μὲν οὖν καὶ σὺντομον περὶ ἡμᾶς τὴν καθ' ἡμᾶς λόγου, καὶ οἱ σιλορηφίαις πᾶσι γινώσκουσιν, ὁ λαὸς οὗτος, γνήσιον ὦν τῆς τελευτῆς περὶ κωνητῆς, ὡς εἶπον ἀναδιδάσκοντες τῆς ζωῆς ταύτης, ἢ ἡ τῆς τελευτῆς ἐν διαβύσει τῆς θεότητος· σύμφρονες, ὁμοῦλοι, ἐνὶ λόγῳ περὶ τῶν ἀλλήλων, καὶ περὶ ἡμᾶς, καὶ τὴν τελευτῆν κρατούμενοι. τὰ δὲ καθ' ἑκάστην ἐπέλωσιν ὁμοῦ, ἀναρχον, καὶ ἀρχὴν, καὶ τὸ μὴ τῆς ἀρχῆς, εἰς θεός. οὐτε τῆς ἀναρχῆς τὸ ἀναρχον φύσις, ἢ τὸ ἀρχήν τὸ οὐδέμα γὰρ φύσις, ὅτι μὴ τὸδε ἐστίν, ἀλλ' ὅτι τὸδε· ἢ τῆς ὄντος θεοῦ, οὐχὶ τῆς μὴ ὄντος αἰαίρεσις. οὐτε ἡ ἀρχὴ τῶν ἀρχῶν ἐστίν, τῆς

ciam) alii abditam omnino atque occultam sibiipsis pietate habent: alii a partus doloribus non longe absunt; ii nimirum, qui impietatem quidem fugiunt, sed pietatem libero atque intrepido animo minime prædicant; siue consilio quodam ac dispensatione in fidei doctrina utentes, siue ob metum atque ignaviam eo confugientes: verum & mente quidem & sententia sani sunt, ut affirmant, ceterum plebis fanitati minime consulunt; perinde atque ipsi sese, non alios suæ curæ ac fidei commissos habeant. alii vero thesaurum quoque in medium proferunt, pietatis fetum parturientium instar retinere nequeunt, nec quod soli ipsi salutem consequantur, salutem existimantes, nisi in alios quoque bonum hoc redundet. Quo in numero utinam ipse collocet, ac si qui mecum laudabili audacia præditi, piam doctrinam profiteri non verentur. Atque vnum quidem, idque breve, doctrinæ nostræ argumentum, ac velut in columna insculptum, omnibusque notum, est hic populus, adeo verus ac sincerus Trinitatis adorator, ut ab hac potius vita diuelli se quisque passurus sit, quam ut trium aliquid a diuinitate disjungat: eadem omnes fidei sententia præditi, eodem zelo flagrantes, vna & eadem fidei doctrina & inter se, & nobiscum, & cum Trinitate coniuncti atque connexi. Ut autem breui singula percurrā, quod principii expers est, & principium, & id quod cum principio est, vnus est Deus. Nec vero principio carere, eius quod principio caret, natura est; aut etiam ingenitum esse (nullius enim rei natura ex eo declaratur, quod dicamus quid non sit, sed quid sit. est enim eius, quod est, positio; non autem eius, quod non est, sublatio:) nec principium eo quod principium est, ab eo

Eccle. c. 17. v. 12.

quod principio caret, dirimitur, non enim principium ipsi natura est, quemadmodum nec illi quod principii expertus sit. circa naturam enim hæc considerantur, non autem natura ipsa sunt. Eodem modo id quod cum principii experte, & cum principio est, nihil omnino est aliud, quam quod illa. Nomen autem principii experti, Pater; principio, Filius; ei autem, quod cum principio est, Spiritus sanctus. vna autem his tribus natura est, Deus. Vnio vero est Pater, ex quo, & ad quem ea quæ deinceps sequuntur, referuntur: non vt confundantur ac permisceantur, sed vt cohaereant, nimirum nec tempore ea secernente atque distinguente, nec voluntate, nec potentia. hæc enim vt nos multa simus effecerunt, singulis nempe & secum & cum aliis dissidentibus. At quibus & simplex natura, & eadem essentia est, his proprie vt vnum dicantur conuenit. Ac contentiosas quidem & pertinaces fidei in alterutram partem deflexiones & compensationes valere finamus, nec per vnum, Sabellii more, tria conuellentem, & per nefariam contractionem, distinctionem tollentes: nec rursus per tria, Arii instar, vnū oppugnantes, ac per improbam diuisionem vnum euercentes. Neque enim id a nobis quaeritur, vt malum malo permutemus, sed vt a bono minime aberremus. Nam profecto diaboli ludi hæc sunt, perniciose res nostras ponderantis. Nos vero media & regia via incedentes, in qua virtutes quoque, vt harum peritis placet, sitæ sunt, credimus in Patrem & Filium & Spiritum sanctum, eiusdem substantiæ & gloriæ. In quibus & baptifmus suam perfectionē habet, tam in nominibus, quam in rebus (scis hæc,

ἀναρχου διείργεται· οὐ γὰρ φύσις αὐτῶ ἢ θεότης, ὡς περ οὐδὲ ἐκείνῳ τὸ ἀναρχόν· ὡς γὰρ τὴν φύσιν, οὐ ταῦτα φύσις. καὶ τὸ μὴ τῆ ἀναρχου καὶ τῆς θεότης, ἐκ ἀλλοῦ ἢ ὅπῃ ἐκείνα. ἔνομα δὲ τῶ μὲν ἀναρχῶ, πατήρ· τῇ δὲ θεότητι, υἱός· τῶ δὲ μὴ τῆς θεότης, πνεῦμα ἅγιον. φύσις δὲ τοῖς τρισὶ μία, θεός· ἕνωσις δὲ, ὁ πατήρ, ὃς οὐ καὶ πατὴρ ὃν ἀνάγεται τὰ ἕξῃς, οὐχ ὡς συναλείφεται, ἀλλ' ὡς ἐχεται μὴτε χροῦ διείργοντο, μὴτε διωμάτως· ταῦτα γὰρ ἡμᾶς πολλὰ εἶναι πεπίσκειν, ἀλλ' ἕκαστου πατρὸς ἑαυτῶν καὶ πατρὸς τὸ ἕτερον σασιζόντος. οἷς δὲ ἀπλῆ ἢ φύσις, καὶ τὸ εἶναι ταῦτον, τοῦτοις καὶ τὸ ἐν κύρῳ. τὰ μὲν οὖν φιλονείκως ἴπῃ δάτερον μετακλίσις τῶ λόγου καὶ ἀνισοκώσις χαίρειν ἑάσωμεν· οὔτε πῶ ἐν σαβελλιζόντες καὶ τῶν τελῶν, καὶ συναμείσθαι καὶ τῶν διαίρεσιν λύοντες· οὔτε τοῖς τελῶν θεοποιούντες καὶ τῆ ἐνός, καὶ πονηρὰ διαίρεσις τὸ ἐν ἀνατρέποντες. οὐ γὰρ κακῶ κακὸν ἀλλάξασθαι τὸ ζῆτοῦ μόνον, ἀλλὰ τῆ καλοῦ τὸ μὴ διαμφορῶν. ὡς ταῦτα γὰρ τῆ πονηροῦ παρῆνια, κακῶς τὰ ἡμέτερα λατάνθοντο. αὐτοὶ δὲ τῶν μέσῳ βασιζόντες καὶ βασιλικῶ, εἰ ὅ καὶ τὸ τῆ ἀρετῆ ἐσηκεν, ὡς δοκεῖ τοῖς ταῦτα δεινοῖς, πρὸς ὅμοιον εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον, ὁμοουσιότης καὶ ὁμόδοξα· εἰ οἷς καὶ τὸ βῆπλισμα τῶν τελείων ἐχθ, ἐν τῶ ὀνόμασι καὶ παράγωσιν· οἷδας ὁ

Arijf. lib. 2. Eth. c. 6.

Matt. c. 28. v. 19.

ANNO CHRISTI 381.

μυηθεῖς· ἀρνήσας ὃν ἀδείας, καὶ ὁμολογία θεότητος· καὶ οὕτω καταρλιζόμεθα, τὸ μὲν ἐν τῇ οὐσίᾳ γινώσκοντες καὶ τῶν ἀμελείων τῆς προσκυλήσεως, τὰ δὲ τρία τῆς ὑποστάσεως ἐν τῷ οὐκ ὑποστάσι, ὃ, ἡσὶ φίλ· μὴδὲ γὰρ τὰ τῶν ταυζομαχοῦντες ἀρημονεῖταισαν, ὡς περ ἐν ὀνόμασι κειμένης ἡμῖν τῆς δισεθείας, ἀλλ' ἐν τῷ τρεῖς ὑποστάσεως εἰσφέροντες; μὴ τρεῖς οὐσίας ὑπολαμβάνοντες, τὸ το λέγετε; μέγα δὲ οἶδ' ὅτι βοήσετε καὶ τῷ οὕτως ὑπερηνφύτων· μίαν γὰρ καὶ τὴν αὐτὴν τῶν τριῶν διγματίετε. ἢ δὲ οἱ τὰ τρεῖς ὑποστάσι, μὴ εἰ, οἷον ἐν σὺνδεδῶν ἀναπλάσσει, καὶ τρεῖς ὑποστάσι ἢ ἀνδραπόμορφον ὅλως; ἀπαγε· καὶ ὑμεῖς ἀντιβοήσετε, μὴδὲ τρεῖς ὑποστάσι, ὡς οὕτως ἐχθ. ἢ οὐκ ὑμῖν αἱ ὑποστάσεως βούλονται, ἢ ὑμῖν τὰ τρεῖς ὑποστάσι; προσερίσομαι γὰρ. τὸ τρία εἶναι τὰ διαουόμενα, οὐ φύσει, ἀλλ' ἰδιότητι. ὑπερβυγε. πῶς αὖ ἕνας συμφανῶνεν μάλλ· καὶ τὸ αὐτὸ λέγειν, ἢ οὕτως ἐχοντες, καὶ τῆς συλλαβῆς διαφέροσιν; ὅρατε οἱ· ἐγὼ διαλλακτῆς ὑμῖν πρὸς τὸ νοῦν ἀγαν δὸτὸ τῆς γράμματος, ὡς περ τὴν παλαιὰν καὶ τὴν νέαν; ἀλλ' ἐπανιτέον μοι πάλιν πρὸς τὸ αὐτὸ λόγον. τὸ μὲν οὐκ ἀγνήνητον, καὶ τὸ γνήνητον, καὶ τὸ ὑποκρῶτον, λέγεσθαι τε καὶ νοεῖσθαι, εἰ πῶς φίλον δημιουργεῖν ὀνόμαται. οὐ γὰρ δεῖσθαι, μὴ ποτε νοήται σωματικῶς τὰ ἄσωμαται· ὅτι δὸκεῖ τοῖς ἐπιπρῶ-

quifquis eo initiatus es) quippe qui impietatis abiuratio, & diuinitatis confessio sit: atque ita perficimur, vnum quidem quo ad essentiam, ac diuifionis omnis expertem adorationē, credentes; tria autem quantum ad hypostasēs, siue personas, vt nonnulli malunt. Desinant enim qui de his inter se contendunt, inceptire; perinde ac si fidei nostræ pietas in nominibus, non in rebus consistat. Quid enim dicitis, qui tres hypostasēs assertis? An hoc eo dicitis, quod tres essentias existimetis? Non est apud me dubium, quin aduersus eos qui ita existimant, ingentem clamorem excitaturi sitis. Vnam enim & eandem horum trium essentiam profitemini. Quid vos, qui personas dicitis? num vnum velut quiddam compositum animo fingitis, ac tres facies, aut humanam omnino formam habens? Absit: ipsi quoque in clamabitur, nec videat quæ sit Dei facies, qui ita sentit. Quid igitur, vt interrogare pergam, vobis hypostasēs volunt, aut vobis personæ? Nimirum tria esse, quæ distinguantur, non naturis, sed proprietatibus. Optime. An fieri potest, vt quidam magis inter se concordent, atque idem dicant, quam cum ita sentiunt, tametsi alioqui syllabis discrepent: Videte qualem vobis pacificatorem me præbeam, a litera ad mentē traducens; quem admodum si quis vetus testamentum & nouum componat & conciliet. Sed eo, vnde digressi sumus, redeundum est. Ingenitus quidem, & genitus, & procedens, dicantur sane & intelligantur, si cui nomina fingere libeat. non enim verebimur, ne ea quæ corpore carent, corporeo modo intelligantur; quem admodum iis placet, qui deitati ca-

lumniā inferunt. At creatura, Dei quidem dicatur (nam id quoque nobis amplum & honorificum est) Deus autem nequaquam. Alioqui tum Deum creaturam esse admittam, cum ipse quoq; proprie Deus fuero. Sic enim res se habet: Si Deus est, creatura non est. creatura enim nobiscum est, qui dii non fumus. Si autem creatura est, utique Deus non est. temporis enim ratione ortum habuit. quod autem ortum habuit, aliquando non erat. Quod vero eiusmodi est, ut non fuisse, eo antiquius sit; hoc certe proprie non est. Quod autem proprie non est, quo tandem modo Deus esse queat? Ergo nec quidquam horum trium creatura est, nec (quod eo esset deterius) propter me creatum est. alioqui non modo creatura esset, sed etiam nobis abiectior atque contemptior. Nam si ego ad Dei gloriam conditus sum, hoc autem propter me; forceps utique propter curram efficitur, aut serra propter ianuam: sequitur profecto, ut causā respectu sim superior. Quanto enim Deus rebus creatis est sublimior, tanto id quod mea causa creatum est, me, qui propter Deum effectus sum, vilius atque ignobilius est.

Dent. 6. 23. v. 3. Aduersus hæc Moabitum quidem & Ammonitis nec aditus ad ecclesiā Dei pateat, hoc est, dialecticis & male curiosis sermonibus, qui Dei generationem ac processionē, quæ nullis verbis explicari potest, inquirentes, aduersus diuinitatem temere insurgunt: perinde scilicet ac si ea, quæ vim omnem & facultatē

ταῖς τῆς θεότητος. κτίσμα δὲ, θεοῦ μὴ λεγέσθω· μέγα γὰρ ἡμῖν καὶ τὸ τοῦ θεοῦ δὲ μηδαμῶς· ἢ τότε δέξομαι κτίσμα εἶναι θεόν, ὅταν κἀγὼ θύωμαι κτελείω θεός. ἐχθρὸν οὐτως. εἰ μὴ θεός, οὐ κτίσμα· μὴ ἡμῶν γὰρ τὸ κτίσμα, τῶν οὐ θεῶν. εἰ κτίσμα δὲ, οὐ θεός· ἤρξατο γὰρ χρονικῶς· ὁ δὲ ἤρξατο, ἢ ὅτι ἐκ λῦ. οὐ γὰρ πρεσβύτερον τὸ ἐκ λῦ, τῆτο οὐ κτελείω ὄν. τὸ δὲ μὴ κτελείω ὄν, πᾶς θεός; οὐτε οὐκ κτίσμα τὸ τελείον οὐδὲν οὐτε, ὁ πούτου χεῖρον, δι' ἐμὲ θυρόμυρον· ἵνα μὴ κτίσμα ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν ἀξιόμυρον. εἰ γὰρ ἐγὼ μὴ εἰς δόξαν θεοῦ, τῆτο δὲ ἐμὲ, ἢ πρεσβύτερα διὰ τὸ ἀμαξάν, ἢ ὁ πρεσβύτερον διὰ τὴν θύραν, ἢ κἄν τῆ ἀίτια. ὅπου γὰρ κτισμάτων θεός ὑψηλότερος, ποσούτω τῆ δια θεῶν ἰσότητος ἐμοῦ τὸ δὲ ἐμὲ θυρόμυρον ἀπιόμυρον. πρὸς ταῦτα Μωαβίταις μὴ καὶ Ἀμμωνίταις μηδὲ εἰσιτητὸν εἰς ἐκκλησίαν ἔσω θεοῦ, λόγους διαλεκτικῶς τε καὶ κακοπραγμοσιν· οἱ θυρόμυρον θεοῦ πολυπραγμονοῦντες, καὶ πρεσβύτερον ἀρρήτον, καπεξάνισαν πολυμῆτος θεότητος ὡς δέον, ἢ ἐφικτὰ μόνους εἶναι τὰ ὑπὲρ λόγου, ἢ μηδὲ εἶναι, ὅτι μὴ αὐτοὶ κατὰ γλῆφασιν. ἡμεῖς δὲ ταῖς θείαις γραφαῖς ἐπόμυροι, καὶ τὰ ἐκείμυρα σκῶλα τοῖς τυφλώτοις λύοντες, τὸ σωτηρίας ἐξόμυρα, πᾶσι πολυμῆτες πρεσβύτερον, ἢ καὶ θεοῦ ἢ νεανιδέσθαι. ταῖς μὴ δὴ μὴ πρεσβύτερον ἀλλοις

ANNO CHRISTI 381.

ἄλλοις παρήσομεν, πολλοῖς τε λο-
γογραφεύσας ἤδη πολλάκις, καὶ
ἡμῖν οὐ παρέργως. καὶ ἅμα λίθῳ
ἀρχὸν ἐμοὶ γουῶ, νῦν ταῖς π-
σῆς συλλέξαν τῆς πάλαι πεπεσω-
μένων. τάξις γὰρ ἐκ δόξης, δι-
δάσκων παρῶν, εἴτα μανθά-
νειν, μὴ ὅτι τὰ δεῦα καὶ πικραῖ-
τα τὸ μέγεθος, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο
τε τῆς μικρῶν καὶ τῶ μηδενὸς ἀ-
ξίῳν. καὶ τὰ ἐκ τῆς γραφῶν
παρασκόμματα λύειν καὶ διαρ-
ροῦν, οὐ τῶ παρόντων καμροδ,
σπουδῆς δὲ τελειώτερας καὶ μεί-
ζονας, ἢ καὶ πλεῖστον ὀρ-
μῶν τ' ὑποδείξας. ὁ δὲ οὐὶ λόγος
ἡμῶν, ὡς ἐν κεφαλῇ ἀπελαβεῖν,
ἐστὶν οὗτος. καὶ ταῦτα διηλθόν,
οὐχ ἢ ἀγωνίσωμαι παρὲς ἑσῶ
ἀντιθέτοις· πολλάκις γὰρ ἤδη διη-
γωνισάμεθα, εἰ καὶ μετελεύσας.
ἀλλ' ἢ ὑμῖν ἐπιδείξω τῶ χρα-
κτικῶν τῆς ἐμῶν διδασκαλῶν, εἰ
μὴ τῆς ὑμετέρων ἐγὼ σωμαγω-
νιστής, * καὶ τῆς αὐτῶν καὶ ὑπὲρ
τῆς αὐτῶν ἰσαμῶν. οὗτος ὑ-
μῖν, ὦ ἄνδρες, ὁ πῆς ἐμῆς ἀπό-
λογῶν παροισίας· εἰ μὲν ἐπαγ-
νετῶς ἔχων, τῶ δεῦα χερίσ καὶ
ὑμῖν πῆς καλέσασιν· εἰ δὲ πῆς
ἐλπίδων ἐνδέξερ, καὶ οὕτω
χερίσ οὐ γὰρ πάντῃ ψεκπῶς, εἰ
οἶδα, καὶ ὑμῖν ἐκ ἀπιστῶ λέγου-
σιν. μὴ ἔτι λαὸν τῶτον ἐπλε-
ονεκτήσομεν; μὴ ἔτι τῆς ἡμετέ-
ρον ὠκονομήσομεν, ὁ ἑσῶ πολ-
λοῖς ὀρεθῶ πάροντας; μὴ ἔτι πλεῖ-
στον ἐκκλησίῳν ἀρελυτήσομεν; ἄλ-
λοῖς μὲν ἴσως, οἷς ἐρήμιεω ἡμῶς
ἠρκεναι νομίζοισι, τῶ ἡμέτερον
Concil. Tom. 3.

aliquid aggrediamur. Et quidem
Scripturę testimonia aliis relinque-
mus, cum a multis iam sæpelteris
mandata, tum etiam a nobis haud
perfunctorie & negligenter. Ac si-
mul, mea quidem sententia, turpe
admodum fuerit, nunc earum re-
rum confirmationes colligere, que
iam pridem persuasissimę sunt. Ne-
que enim optimus ordo est, prius
docere, ac postea discere, non di-
cam diuina, & vsque adeo magna
& sublimia, sed ne aliud quidem
quidquam paruum & contemnē-
dum. Atque offendicula e Scriptu-
ris obiecta soluere & explicare non
est præsentis temporis, sed maioris
& perfectioris studii atque operę,
quam pro præsentis instituto. Ac fi-
dei quidem nostrę doctrina, vt
summatim complectar, talis est.
Atque etiam hæc ipsa non eo com-
memorauī, vt cum aduersariis con-
flicerem (iam enim sæpe conflixī-
mus, etsi leuiter, ac minus perfecte)
verum vt doctrinę meę formam
vobis ostenderem, an non vestrorū
dogmatum propugnator ego sim,
atque aduersus eosdem, & pro ius-
dem in acie stem. Habetis, o viri,
nostri in hanc urbem aduentus a-
pologiam; quę si laudem mereat-
ur, Deo & vobis, quorū accitu huc
veni, gratiam habeo: sin autem spei
vestrę minus respondi, sic quoque
gratiam habeo. Non enim omnino
vituperanda est, vt mihi persuadeo;
ac vobis id affirmantibus fidē haud
abrogo. Numquid populum hunc
per auaritiā circumuenimus? Num-
quid priuatis vtilitatibus consului-
mus, quemadmodum multos face-
re video? Numquid ecclesiam mo-
lestia affecimus? Alios quidem for-
tasse, quibus, cum se quasi deserta
causa, victoriam aduersum nos ob-
tinuisse arbitrarentur, sermonem

1. Reg. c. 12.
9. 3.

nostrum opposuimus: at vos nihil profecto, quantum quidem mihi conscius sum. *Non bouem vestrum accepi*, ait magnus Samuel, cum Israele propter regem contendens; non animarū velstrarum piaculum (testis inter vos Deus) non hoc, atque aliud, plura commemorans (ne singulis enumerandis longius orationem producam) sed purum, minimeque adulterinū sacerdotium custodiui. Quod si principatus, aut sublimium thronorum studio ductus sum, aut imperatorum aulas calcare appetii, nunquam aliud quidquam splendoris consequi mihi contingat; aut consecutus, proiciam. Quid igitur est, quod dico? Non enim in eum virtutis gradum perueni, vt virtutem absque mercede colam. Laborum præmium mihi date. Quod tandem? Non quod nonnulli fortasse ex iis, qui ad quiduis suspicandum facile adducuntur, existimarint; sed quod mihi tuto postulare licet. Diuturnis laboribus nos leuate, ac recreate. Moueat vos hæc canicies, sit apud vos honori nostra peregrinatio. Alium subrogate, qui pro vobis vexetur, qui puris sit manibus, qui voce non inerudita, qui omnibus in rebus vobis obsequi, curaque ecclesiasticas simul perferre possit: quandoquidem tales præfertim hoc tempus flagitat. At mihi cernitis quomodo corpus etiam hoc se habeat, nimirum & tempore, & morbo, & labore confectum. Quid vobis timido & ignauo sene opus est, atque in dies singulos, vt ita loquar, non corpore tantum, sed etiam curis moriente: qui vix hæc quoque ad vos loquor. Ne magistri voci fidem denegatis: neque enim vnquam denegastis. Lassus sum, dum mihi toties mansuetudo

ἀντισησαμιον λόγον ὑμᾶς δὲ οὐδὲν, ὅσα ἐμαντῶ συνεπίσταμαι· οὐ βῆν ὑμῶν εἴληφα, φησὶ Σαμουὴλ ὁ μέγας, πρὸς Ὁ Ἰσραὴλ ὑπὲρ τοῦ βασιλείως διαφερόμενος· οὐ ψυχῶν ὑμῶν ἔξιλασμα· μέγας κλέος ἐν ὑμῖν· οὐ γὰρ, καὶ τὸ πλεονα λέγων, ἵνα μὴ αὐτὸς ἀπαρθεμῶμαι καθ' ἕκαστον· ὁλλὰ καθαρῶν καὶ ἀκλόδηλον πλὴν ἱερουργίῳ ἐφύλαξα. εἰ δὲ δυναστείδι ἠγάπησα, ἢ θεόνων ὕψος, ἢ βασιλείων πατεῖν αὐλάς, μηδ' ἄλλοι λαμπρῶν ἔργου, ἢ ῥίψαιμι κεκτημένους. ἔτι οὐκ ὄστιν, ὁ φημι, οὐ γὰρ ἀμείδος ἐγὼ τῆς ἀρετῆς ἐργάτης, οὐδ' εἰς ποσοδὸν ἀρετῆς ἀφικόμενος. δοτε μοι τῶν πόνων μισθόν. ἵνα τῶτον; οὐχ ὄν ἀν' ἵνες ὑπολαβόντων τῶν πάντων βραδύων, ἀλλ' ὄν ἐμοὶ ζῆτιν ἀσφαλές. ἀπαύσατε τὸ μακρῶν πόνων ἡμᾶς, ἀφείδατε πλὴν πολὺ πῶν τῶν, ἡμῶσαιτε πλὴν ζῆντιαν· ἄλλον ἀντισησαμίον, Ὁ ὑπὲρ ὑμῶν διακόμενος, ὅστις καθαρὸς χείρας, ὅστις φωνῶν ἐκ ἀσώτων, ὅστις ἰκανὸς τὰ πάντα ὑμῖν χαρίζεσθαι, καὶ σωδία ἔρειν τὰς ἐκκλησιαστικὰς φρονεσίας· ἐπειδὴ πούτων μάλιστα νῦν ὁ καιρὸς. ἐμοὶ δὲ ὄρατε καὶ τὸ σῶμα ὡς ἐγὼ τῶτον, καὶ χερόν καὶ νόσον καὶ πόνων διαπαισθέν. ἔτι δὲ γέροντος ὑμῖν δόλο καὶ ἀνδύρου, καὶ καθ' ἕκαστον, ὡς ἐπιπῆν, ἀποθνήσκοντος τῶν ἡμέρων, οὐ τῶ σῶματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς φρονέσιν; ὅς μόλις καὶ τῶν ὑμῶν διαλέγομαι. μὴ ἀπισήσητε φωνῆ διδασκαλοῦ καὶ γὰρ οὐδὲ ἠπισήσατε πῶποτε. κέκμηκα, πλὴν ὀπίσκειαι

Ambr
Chrysost
381

ANNO CHRISTI 381.

Ἐγκαλούμενος, κέκμηκα καὶ λώ-
ζω καὶ φθόνω μαζούμενος, καὶ
πολεμίοις, καὶ ἡμετέροις. Ὁ μὲν
τὰ σέρνα παίοισι, καὶ ἡσθητοῦ
πυρκαίοισι· πὸ ἡσθητοῦ περιδήλωσ
χθρόν, διφύλακτον. Ὁ δὲ τὰ νώ-
τα προδοσι, καὶ μάλλον εἰσι λυ-
πηροί. τὸ ἡσθητοῦ ἀνυποστή, καὶ εὐ-
περον. εἰ δὲ καὶ κωβερνήτης λῶ, καὶ
ἡσθητοῦ λῶν ὀπισθημόνων, εἶτα πολλή
μὲν λῶ σελήμας ἢ θαλάσσα, καὶ
σὲλ τῶ ναυῶ ζέουσαι· πολλή δὲ
ἡσθητοῦ ἐμπλεόντων ἢ σάσις, ἄλλων
σὲλ ἄλλου ζυρομαζούτων καὶ
ἀντικτυπούτων ἀλλήλοισ τε καὶ τοῖς
κύμασι, πόσον ἀντέρον ἀν ὀπισθητοῦ
οἰάκων καζήμενος, ὥστε καὶ θα-
λάσση καὶ τοῖς πλείοισι μάχεσθαι,
καὶ διασώζειν ἀκινδύως τῶ
ναυῶ ἐκ διπλοῦ τῶ κλύδων; ὡν
ζὼ παντὶ ἡσθητοῦ σωμαζωνιζομένων,
χαλεπὸν λῶ τὸ τῆς σωτηρίας· πύ-
των πῶς οἶόν τε ἀνταγωνιζομέ-
νων μὴ καζιδύεσθαι; ἢ τίλλα
δεῖ λέγαν; ἀλλὰ πῶς οἰσῶ Ὁ ἰε-
ρόν τῶτον πόλεμον; λεγέσθω γάρ
ἴς καὶ πόλεμος ἱερός, ὡσπερ καὶ
βαρβαρικός. πῶς σινάψω καὶ εἰς
ἐν ἀγάθω τῶν ἀντικαζομένων
τούτοις καὶ ἀντιποιμαίνοντας, καὶ Ὁ
σωμαπερρώροτα τούτοις λαόν καὶ
ἀντὶ τῶν ὡσπερ ἐν τοῖς χασμασι
ἡσθητοῦ σήσμων τὰ γήτονοῦντα καὶ πλη-
σιάζοντα, ἢ τῆς λοιμικαῖς νόσοισ
τῶν θεραπείας καὶ οἰκειοῖς, ἄλλοις
ἀπ' ἄλλων διαδιδομένης δίκολως
τῆς ἀρρώστιας· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ
καὶ τὰ τῆς οἰκουμένης τμήματα,
συμπεπονδῶτα τοῖς σασιάζοισιν,

crimini vertitur. Lassus sum, dum
& cum sermone disputantium at-
que inuidia, & cum hostibus, &
cum nostris pugno. Illi pectora fe-
riunt, & minus quod cupiunt asse-
quuntur: nam qui apertas inimici-
tias gerit, facile caueri potest: hi au-
tem terga obseruant, & magis mo-
lesti sunt. nam qui minime suspe-
ctus est, lethalius vulnus infert.
Quod si etiam nauclerus, & qui-
dem peritissimus essem, atque hinc
effusum mare in nos sæuiret, ac cir-
cum nauem æstuarer; hinc graui
feditioe vectores laborarent, at-
que alii de alia re contenderent, ac
sibiipsis mutuo & fluctibus obstre-
pererent; quamdiu tandem ipse ob-
luctari possem ad gubernacula se-
dens, vt simul & cum mari & cum
vectoribus pugnarem, atque ex du-
plici tempestate nauem sine peri-
culo eriperem? Quibus etenim
omni ratione connitentibus & ad-
iuuantibus, salutem tamen conse-
qui difficile esset; iisdem dissidenti-
bus & confligentibus, qui tandem
feri posset, vt nauis pessum non
iret? Quid alia commemorare atti-
net? Quo tandē modo sacrum hoc
bellum feram? (dicatur enim etiam
quoddam bellum sacrum, quemad-
modum & barbaricum) quomodo
hos aduersis thronis infidentes, at-
que aduersas in pascendo grege
partes fouentes connectam, atque
in vnum adducam, populumque si-
mul cum ipsis abruptum, studiif-
que contrariis distractum (quem-
admodum in his hiatibus, qui ex
terræ motibus accidunt, vicinæ &
propinquæ partes diuelli solent;
aut in pestiferis morbis famuli ac
domestici simul inficiuntur, mor-
bo nimirum ab aliis ad alios facile
dimanante) nec populum solum,

sed etiam orbis terræ segmenta eodem cum dissidentibus affectu dif-

iuncta; ita vt iam in duas contrarias partes oriens & occidens secreti atque diuisi sint, nec iam minus animorum & voluntatum, quam finium segmenta esse videantur? Quousque enim hæc audientur, Meus & tuus, antiquus & nouus, doctior & facundior, aut spiritualior, nobilior aut ignobilior, multitudine opulentior, aut tenuior? Senectutis me pudet, cum aliorum nomine cenſeor, qui a Christo salutem accepi. Non fero circos vestros & theatra, atque æmulum hunc tam in sumptibus, quam in animorum studiis, furorem. Equos transiungimus, contra iungimus, certatim exultantes fremimus, propemodum etiam aerem ipsum verberamus, vt illi, pulcremque in cælum tamquam insani iacimus, ac sub alienis personis contentiones nostras explemus; malique ambitionis & magnificentiae arbitri efficimur, atque iniqui & absurdi rerum iudices. Iidem enim homines hodie eiusdem nobiscum throni, fideique sententiæ sunt, si ita nos duces & antistites nostri tulerint: cras contrariæ sedis & sententiæ, si spiritus reflauerit. Odium atque amicitiam nomina comitantur: nec (quod grauissimum est) apud eodem auditores contraria loqui erubescimus: nec nobisipsis constamus, subinde nos immutante contentione. dicas curipos quosdam esse, marisque æstus nunc exundantes, nunc reciproco fluctu subsidentes. Quemadmodum igitur si adolescentuli in medio foro lusitarent, turpe admodum esset, nobisque indignum, relictis nostris studiis & occupationibus, cum illis ludere (neque enim puerorum ludi senectutē decent) eodem modo nec, aliis mutuo sese versantibus

ὡστε καὶ εἰς ἀνῆπαλον μοῖραν λοιπὸν
κρίθωμαι πό, τε εἶδον καὶ τὸ ἐσπέριον,
καὶ κινδυνώθειν τὴν γνώμης οὐχ ἡπίον,
ἢ τῆς περὶ τῶν ταῦτα γινόμενης τμη-
ματῶ; μέχρι τίνος ἢ ὁ ἐμὸς καὶ
ὁ σὸς, καὶ ὁ παλαιὸς καὶ ὁ νέος, ὁ λο-
γιώτερος ἢ ὁ πνευμαλικώτερος, ὁ
δύσχευέστερος ἢ ὁ δυσγυέστερος, ὁ πῶ
πλήθει πλοσιώτερος ἢ ὁ πένεστερος;
ἀγχιώομαι τὸ γῆρας, ἄλλων κε-
λουμένων, ὑπὸ Χερσὸς σπουσμί-
νος. οὐ φέρομαι ἑστὶν ἰπτικαῖς ἡμῶν καὶ
τὰ θέατρα, καὶ τὴν ἀνὴρ ἰπτικὸν ταῦ-
των μανίαν ἐν τε δαπανήμασι καὶ
σπουδαῖσιν. μετὰ ζώων, ἀν-
τιφρουσώματα, μικρὰ καὶ ἄερα παίοντες, ὡσπερ
ἐκείνοι, καὶ βάλλοντες κόνιν εἰς οὐ-
ρανὸν, ὡσπερ ὁ δὲ ἐξουσιώτες, καὶ ὑπὸ
ἄλλοις παροσώποις τὰς ἡμετέρας
ἐκπληροῦμεν φιλονεικίας. κακοὶ γι-
νόμεθα τὴν φιλοσημίας διαίτηται, καὶ
κρίται τὴν παροσώπων ἀγχιώοις.
σήμερον σωθῆσοι καὶ ὁμοδόξοι, ἀν-
οὔτω φέροσιν ἡμᾶς ὁ ἀγχιώοις
αὐρεον ἀνὴρ ἰπτικὸς καὶ ἀνὴρ ἰπτικὸς, ἐὰν
ἀνὴρ πνύση τὸ πνύμα. καὶ τὸ ἐχθρῶς
καὶ τῆς φιλίας, καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ
δὴνότατον, ἐκ ἀγχιώοις τῶν ἀνάντων ἀκρο-
ταῖς. οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἀνάντων βεβήκα-
μεν, ἄλλοτε ἄλλοις ποιούσης ἡμᾶς
τῆς φιλονεικίας. ἐπέπιν μετὰ βο-
λάι ἴνες ἢ ἀμπώπιδες. ὡσπερ οὐκ
εἰ μειρακίων ἐν ἀγχιώοις παρῶντων
ἐν μέσῳ τῶν παρῶντων, ἀγχιώοις ἀν-
τιφρουσώματα καὶ οὐχ ἡμῶν, κατὰ ληπ-
τας τὰς οἰκείας διατελεσας ἐκείνοις
συμφέρονται. οὐ γὰρ ὡραῖον γινέσθαι
παίδων ἀνύρματα. οὕτως εἶδεν εἰ φε-

ANNO CHRISTI 381.

ρόντων καὶ Φερομένων, αὐτὸς ἡ
 βέλτιον ἢ πολλῶν γνώσκων δε-
 ξάμεν αὐτὸν εἰς εἶνα μάλ-
 λον, ἢ ὅτι εἰμι, μὴ τῆς ἀφανίας
 ἐλάβω. πρὸς γὰρ αὐτοῖς ἄλ-
 λους πάχον ἡ καὶ Ἰσοδοτον. οὐ γὰρ
 πολλὰ συμφέρομαι τοῖς πολλοῖς,
 οὐδὲ τίω αὐτῶν βαδίζω ἀνέχο-
 μαί. δραστήως μὲν ἴσως καὶ ἀμα-
 ρτίας, πάχον δι' οὗ ὅμως. αἰσῶ
 μετὰ τῶν ἄλλων ἡρώνα, καὶ ἡ-
 πομαί τοῖς ἐπέρον αἰσάροις. ὥστε
 ἐκ αὐτῶν θαυμάσιον οὐδὲ τίω, εἰ
 καὶ δεδύλω ὡς δύσχετος, καὶ ἀνο-
 ταίνω δόξαμι τοῖς πολλοῖς ὅ, ἡς
 λέγεται ἢ παρ' ἑλλοσι φιλοσο-
 φησαντων παιδῶν, ἐγκληθεὶς ὡς
 μανίδω τίω σωφροσύνη, ὅτι δι-
 γέλα τὰ πάντα, γέλωτ' ὄρεθ' ἄ-
 ζία τὰ τοῖς πολλοῖς ἀσυνδαζόμε-
 να ἢ καὶ γλώκοις νομιθεῖν εἶναί
 μεσὸς, ὡς ὑστερ' ὁ Χριστὸς μα-
 ρτυρεῖται, τῶ λαλῶν γλώσσας, ἀγνο-
 δέντες ὅτι πνύματος δύναμις ἐν
 οὐ φρενῶν ἔκστασις. σκοπεῖτε γὰρ
 καὶ ἡμῶν τὰ ἐγκλήματα. Ἰσοδοτος
 ἡρόν' ὁ, φασὶν, ὅτι οὐ τίω ἐκκλη-
 σίαν ἀγῆς μὴ τῆς τῆς καμροδ' ῥοπῆς,
 καὶ τῆς τῆς κρατωῶτος ὀρμῆς, Ἰσο-
 δου πρῶτον. ἢ τῆς μετὰ βολῆς
 ἡμῶν ἐπισήμιαι; πόσοι καθ' ἡμῶν
 ἐμπερῶθεν γερῶνασιν ὑβρισταί;
 ἢ δένον οὐ πεπόνδαμ; οὐχ ὑ-
 βρεις; ἐκ ἀπλάς; οὐ φυγάς; οὐ
 χρημάτων ἀρπαγῆς; οὐ δημό-
 σης; οὐ πρεσβυτέρων ἐμπρησμοῖς
 θαλαπίοις; οὐ ναοῖς βεβηλωμέ-
 νοις ἀγῶν ἀμείβω, καὶ γυρομένοις
 ἀπὸ ναῶν πολυάνδρια; οὐ πρε-
 σβυτέρων, ὁπποῦτον, οἰκειότερον

atque iactantibus, melius quiddam
 ipse, quam vulgus, sentiens, vnus
 eorum esse malim, quam, vt sum,
 cum obscuritate liber. Nam præ-
 ter alia illud etiam mihi peculiare
 est, vt non admodum mihi cum
 vulgo conueniat, nec eamdē viam
 ingredi sustineam: audacius id qui-
 dem fortasse, atque imperitius; sed
 tamen ita sum. Ea quæ aliis volu-
 ptatē gignunt, mihi molesta sunt:
 quæ autem aliis tristitia & iniuncun-
 da videntur, ea animum meum ob-
 lectant. Quocirca ne hoc quidem
 mihi mirū fuerit, si vinculis etiam
 adstringar, vt incommodus & mo-
 rosus, ac plerisque desipere videar:
 quemadmodum ethnico cuidam
 philosopho accidit, cui prudentia
 quasi infania vitio vertebatur, quon-
 iam omnia irridebat, risu videli-
 cet ea digna esse perspicuens, quæ a
 multis summo studio expetuntur
 & coluntur: aut etiam musto ple-
 nus esse censetur, vt postea Christi
 discipuli, cum linguis loquerentur;
 ignorante scilicet multitudine id
 Spiritus vi & facultate fieri, non
 mentis aberratione. Iam crimina
 quoque nostra quæso expendite.
 Tanto iam tempore, inquit, ec-
 clesie præes, temporis ope & auxi-
 lio fultus, atque imperatoris vo-
 luntate, tanta re, ac tanti momenti:
 & quod mutationis signum nobis
 affulsit? Quot homines contume-
 liis nos prius affecerunt? Quid non
 acerbitatis passi sumus? An non in-
 iurias? an non minas? an non exilia?
 an non pecuniarum direptiones?
 an non bonorum proscriptioes ac
 publicationes? an non presbyteros
 in mari combustos? an non templa
 sanctorum cruore contaminata, &
 ex templis in sepulcra immutata?
 an non publicas presbyterorum,
 episcoporum, aut (vt aptiore verbo

Democri-
 tus Abderi-
 tes.

Acter. c. 2.

vtar) patriarcharum cædes: an non illud, vt piis solis inuius omnis locus esset: an non denique quidquid calamitatis vllis verbis quispiã consequi possit? Quorum quidnam iis, qui hoc fecerunt, rependimus? quandoquidem versis, vt par erat, rerum vicibus, rependendi potestas nobis facta est; atque eos, a quibus per summam contumeliam vexati fuimus, castigari oportebat. Et vt omissis aliis, nostra, ne dicam tua, commemoremus; nonne persecutione passi sumus? nonne contumelios omnibus affecti? nonne ecclesiis, domibus, & (quod acerbissimũ est) solitudinibus ipsis pulsi sumus? nonne furentem populum tulimus? contumeliosos præfectos? imperatores simul cum edictis suis contumeliose spretos? Quid postea? Fortiores exitimus: & persecutores nostri poenam effugerunt. Ita sane est, inquam. Mihi enim aduersus eos qui iniuriam intulerunt, fatis poenarum est, par pari referendi potestas. at istis aliter videtur: perquam enim exacti ac iusti sunt ad vliscendum; atque idcirco ea quæ temporis sunt, exigunt. Quis præfectus multatus est, inquit? quis populus castigatus? qui plebis inflammatores? quem nostri terrorem aduersariis saltem in posterum iniecimus? Quin hæc quoque fortasse nobis exprobrauerint (iam enim exprobrarunt) quod nec mensa lauta & opipara, nec magna venerandaque veste utimur, nec splendide in publicum prodimus, nec ad eos, a quibus convenimur, grauitatem adhibemus. Nesciebã scilicet nobis cum consulibus & præfectis, clarissimisque belli ducibus, qui tot opibus copiisque circumfluunt, vt, quo sua proiciant, non habeant, certamen esse: illudque oportere, vt pauperum bonis ad luxum & delicias abuten-

δὲ πατριάρχων εἰπεῖν, σφαγὰς δημοσίας; οὐ γὰρ πάντα τόπον ἀλατὸν εἶναι τοῖς βίσις ἐστὶ μόνους; οὐχ ὅτι, ἢ δὲ εἰποῖ τις τῶν θνητῶν; ὡν ἡ τις πεπονηκόσιν ἀντιδεδώκαμεν; ὅτι τῶν ὄξείων ποιῶν, ὅτι ποιῶν ἀπεσφάφη, ἢ παιδὸν ἐδύσθη ὑβελσας. εἰ τὰλλα, τὰ δὲ ἡμέτερα, ἢ αμὴ τὰ σα λέγωμεν, οὐ δεδιώμεθα; οὐχ ὑβελσίδα; ἐκ ἀπεληλυθῆτα ἐκκλησιῶν, οἰκῶν, ἐρημιῶν ἀντῶν, τὸ θνητότερον; ἐκ λυέγκων δὴμον μαγνόμενον; ὑπερῶν ὑβελζοντας; βασιλείας ὑβελζόμενοι καὶ μὴ τῶν πρῶτων, εἴτε ἢ; γινόμενα ἰσχυροί, καὶ διαπεφύλασιν ὁ δῶκοτες. τῶν γὰρ ἀντίρκης ἐμοὶ ἡμῶν καὶ τῶν ἀδικουμένων, ἢ τῶν ἀντῶν ὄξοισι. τίς δὲ οὐχ οὕτω δοκῶν. λίαν γὰρ εἰσιν ἐντελείς καὶ θνητοὶ περὶ τῶν ἀντῶν, καὶ δια τῶν ἀπατῶν τὰ τῶν κερδῶν. τίς ὑπερῶν, φασίν, ἐζημιώται; τίς δὴμος σέσωφρόνισαι; τίς δὴμων ἀνάπαι; ἢ αμὴ φῶβος ἡμῶν ἀντῶν, καὶ πρὸς τὸ μέλλον, ἐχαρισάμεθα; τὰ γὰρ δὲ αὐτῶν ἡμῶν ὀξοισί, καὶ γὰρ ἀντιδικασί. τὸ δὲ τῶν τραπέζης φιλόπμων, τὸ δὲ τῶν ἐδύσθη ἀντῶν; αἱ δὲ πρῶτοι οδοί, τὸ δὲ ἑσπερῶν πρῶτοι ἐκτετραχάνοντας; ἢ γινόμενα γὰρ ὅτι πρῶτοι ὑπὸ αἰσῶν ἡμῶν καὶ ὑπερῶν ἢ ἀμιλλα, καὶ στρατηγῶν ἐστὶν ἀδικιωτάτοις, οἱ μὴ ἐρροισί ὅτι τὰ ἑαυτῶν ῥίψοισι. καὶ δὲ πρῶτοι ἐλλείν μεν ἡμῶν τῶν γαστέρας κα-

ANNO
CIRCA
391AN
CIR
391AN
CIR
391

ANNO CHRISTI 381.

ταυρωφῶσι τῶν πτωχῶν, ὡς δὲ εἰς τὰ θεῖα κερῆσαι πῶς αἰα- καιοῖς, καὶ τῶν δυσιασπείων και- ερῶν γέσται. ἵπποισι δὲ φέρεσται τρυφεροῖς, καὶ δίφωρον ὑπεραίρεσθαι ὡσεὶ λαμπροῦς, ὡσεὶ πομπῆ- δαί τε καὶ ὡσεὶ πομπῶν γέσται, καὶ πάν- τας ὑποχωρεῖν ἡμῖν ὡς ἡμεῖς θεοῖς, καὶ ὡσεὶ γέσται, ἢ καὶ πῶρρωθεν εἶναι δηλοῖς ἐπὶ χροῖοις. εἰ πάντα δη- νὰ γέρονε, παρελήλυθε χερύσασθε μοι πῶν ἀδικίαν ταυτίω. ἄλλον προσήσασθε ἢ ἄρεσκοντα τοῖς πολ- λοις, ἐμοὶ δὲ πῶν ἐρημίαν, καὶ πῶν ἀγροικίαν, καὶ τῷ θεῷ, ὡ μόνω εἰ διὰ τῆς θυτελείας ἀρεσκιδυ. δὴνόν, εἰ σερρησῶνθα λόγων, εἰ συλλόγων, καὶ πωτηγύμων, καὶ τῶν κρότων πύ- των, ὑφ' ὧν πτεροῦμθα, καὶ οἰκείων, καὶ φίλων, καὶ ἡμῶν, καὶ κάλλοις πό- λεως, καὶ μεγέδοις, καὶ τῆς πανταρχ- σαν ὡσεὶ λαμπροῦς ἀστραπῆς εἶναι ὡσεὶ αὐτὰ βλέποντας, ἀλλὰ μὴ εἶναι σωνενδύκωτας. ἀλλ' οὕτω πο- σοδοτον, ὅσον εἰ δορυβηθήσομαι καὶ χερυθήσομαι τοῖς ἐν μέσῳ ταρχ- ροῖς καὶ βραχίστασι, καὶ ταῖς ὡσεὶ εἶναι πολλοῖς μετὰ κλίσειν. οὐ γὰρ ἡμεῖς εἶναι ἱερεῖς, ἀλλὰ ῥήτορες οὐδὲ ψυχῶν οἰκονόμοις, ἀλλὰ χερυμάτων φύλα- κας ἐδὲ θύτας καθαρούς, ἀλλὰ ἡρο- σαύτας ἰσχυροῖς. ἀπολογησομαι ὑ- περ αὐτῶν οὕτως ἡμεῖς αὐτοῖς ἐ- παιδύσομεν, οἱ πᾶσι πάντα γινώ- μθα, ἐκ οἷδα πόπερον ἵνα σώσωμεν πάντας, ἢ ἀπολέσωμεν. ὑ Φατέ; πεί- δομεν ὑμᾶς τοῖς λόγοις πύπαις, καὶ νενικήκαμεν; ἢ δὲ καὶ σερῖροτέρων λό-

tibus venter nobis comprimatur, & necessaria in res superfluas ef- fundantur, atque altaria ipsa ru- ctibus nostris contaminentur. Ne- sciebam nos equis insignibus & la- sciuvis ferri, sellisque & curribus magnifice attolli, ac cum pompa deduci, velutque blanda manu demulceri oportere; atque omnes no- bis, perinde ac belluis, de via dece- dere, & in vtramque viæ partem difcindi ac distrahi, aut etiam tan- tam præcuntium turbam esse, vt procul conspicuus incessus noster sit. Si hæc grauia vobis & acerbâ fuerunt, præterierunt: hanc iniu- riam mihi condonate. Antistitem aliū, qui multitudini placeat, crea- te & præficate: mihi autem solitu- dinem & rusticitatem date, ac Deum, cui soli etiam per tenuem victum cultumque placebimus. At graue est priuari concionibus, & cœtibus, & publicis conuentibus, & plaufibus his, a quibus quasi pen- nis in sublimē ferimur, & familia- ribus, & amicis, & honoribus, & vr- bis pulcritudine ac magnitudine, & hoc denique fulgore, qui eos qui hæc intuentur, nec oculorum aciem intro collectam habent, vni- dique circumfundit & illuminat. At hoc mihi minus graue fuerit, quam si diutius in tumultu verfer, ac ciuilibus vitæ turbis & feruoribus commaculer, atque ad vulgi mo- res me ipsum inflectere necesse ha- beam. Non enim sacerdotes, sed rhetores quærunt: nec animarum dispensatores, sed pecuniarum cu- stodes: nec puros sacrificos, sed fortes ac robustos defensores. Nō- nihil eos excusabo: sic eos erudiui- mur, qui omnibus omnia effici- mur, haud scio vtrum vt omnes

1. Cor. c. 9. v. 22.

*a. dph. π16

Φατέ; πεί- δομεν ὑμᾶς τοῖς λόγοις πύπαις, καὶ νενικήκαμεν; ἢ δὲ καὶ σερῖροτέρων λό- saluos faciamus, an vt perdamus. Quid dicitis? Num vos his verbis permouemus, ac victoriam obtinuimus? An potius ad vestros ani-

mos inflectendos validior nobis est adhibenda oratio ? Vos ergo per Trinitatem ipsam, quam nos colimus, & vos colitis; per communem nostram spem, atque huius populi coagmentationem, obtestor; hoc mihi beneficium date, cum benedictionibus nos dimittite: hoc mihi sit dimicationis praconiũ. Misfionis libellum mihi date, quemadmodum imperatores militibus solent: ac, si quidem vestra voluntas tulerit, cum fausto & praclaro elogio ac testimonio, vt honori meo consulatur: sin minus, vtcumque vobis collibuerit: nihil de eare altercabor, donec ipse Deus de rebus nostris cognoscat vt se habeat. Quem igitur tibi substituemus: dicet aliquis. Prouidebit sibi Dominus pastorem ad praefecturam, quemadmodum ouem prouidit ad holocaustum. Hoc vnum requiro, vt ex eorum numero sit, qui aliis inuidia sunt, non miserationi; qui non in omnibus rebus cunctis obsequuntur, sed qui in quibusdam etiam ob recti studium in hominũ offensionem incurrunt. alterum enim in praesens iucundissimum est: alterum in posterum vtilissimum. Ac vos quidem orationes discessui meo congruentes parate: ego autem his verbis extremum vos salutarabo: Vale Anastasia, nomen a pietate habens. Tu enim nobis fidei doctrinam, quae adhuc contemptui erat, excitasti. Vale inquam, communis victoriae sedes, noua Silo, in qua primum arcam fiximus, quadraginta annis in deserto circumactam, incertisque sedibus vagantem. Tuque o magnum hoc templum & nobile, noua hereditas, quod magnitudinem quam nunc habes, ab orthodoxa doctrina suscepisti; quodque nos, cum prius Iebus effes, Ierusalem effecimus. Vosque etiam aliae aedes sacrae, huius

ων ημιν παρς τὸ πείθηναι, παρς τῆς τελαδος αὐτῆς, ἡμῶν ἐλπίδος, καὶ τῆς τῆ λαοῦ τῆδε συμπηξείως, δοτε μοι τὴν χάριν πάντων, μὲν ἀρχῶν ἡμῶν ἀποπέμψατε αὐτῇ γυμνάσαι τῆς ἀθλήσεως ἢ ἀνὰ ῥήσις. δοτε μοι τὸ γράμμα τῆ ἀφείσεως, ὡς πρὸς τῶν στρατιῶν οἱ βασιλεῖς καὶ εἰ βούλειτε, μὲν δεξιάς τῆς μετροπλείας, ἢ ἔχω τὸ ὀπλίμιον· εἰ δὲ μὴ, ὅπως βούλειτε οὐδὲν ἀεὶ τοῦτου διοίσομαι, ἕως ἀπὸ θεοῦ ἴδῃ τὰ ἡμέτερα, ὅπως αὐτῶν ἔχω. ἵνα οὐκ ἀντιεσθῶ ἑξομῶν; ὅψα εἰ αὐτῶ κέλος ποιμῆνα εἰς ἀπεστασίαν, ὡς ἀπέστατον εἶδεν εἰς ὅλοισι καρποσιν. ἐν τῷ τῷ ὀπλίμῳ μόνον τῷ Θεοῦ νομῆων ἔσω πρὸς μὴ τῶν ἐλεγεμῶν, μὴ τῶ πάντων πᾶσι χαριζομῶν, ἀλλ' ἔστιν ἂν καὶ ἀποστροφῆν εἰδῶν ὑπὸ τῆ βελτίονος. τὸ μὲν γὰρ, ἐν ταῦτα ἡδιστον· τὸ δὲ, ὅκειθεν λισιπέστατον. ὑμεῖς μὲν οὐκ ἔσθε ἀποπεμπηθείους ἡμῶν μελετήσατε λόγους, ἐγὼ δὲ ὑμῶν ἀποδώσω τῷ σωτακτικῆ ελον. χαίροις Αναστασία μοι, τῆς ὡσεείας ἐπώνυμῃ σὺ γὰρ τῷ λόγον ἡμῶν ὄξανέσησας ἐπὶ κατὰ φρονούμῳ, τὸ τῆ κοινῆς νίκης χάριν, ἢ νέα Σηλωμ, ἐν ἧ ἀπέστατον τὴν σελωμῶ ἐπιξαιμῶν, πεσσερμῶν ἐπὶ ἀφρομῶν ἐν τῇ ἐρήμῃ, σὺ τε ὁ μέγας ναὸς οὗτος ἀπεβόητος, ἢ νέα κληρονομία, τὸ νῦν μέγας ἐστὶ ἀπὸ τῆ λόγου λαβῶν ὅν ἱεραὶ ἀπέστρατον, ἱεροσαλήμ πεποιήκαμῶν. ὑμεῖς τε ὅσοι μὲν ἔσθε

Genes. c. 22.

Iosue c. 18. v. 1.

δύο

ANNO CHRISTI 381.

δύτης πῶς κάλλειον, ἀλλ' ἄλλο ἢ τῆς πόλεως μέρ' διελιφότες, ὡσπερ συνδεσμοὶ ἴνες, καὶ τὸ γήτονοῦ οἰκειοῦνδροι· οὐ μὲν τῆς ἀδελφείας ταύτης, οὐχ ἡμῶν, ἢ χάρις δὲ σὺν ἡμῖν ἐπλήρωσε τοῖς ἀπεγνωσμένοις. χαίrete δόξοιοι, ἢ καλὴ μετοικία, οἱ ἐμοὶ διδασκαλοὶ τῆς ἀθλήσεως· εἰ καὶ μὴ πολλάκις ὑμῖν ἐπανηγήσα, ἴσως τῷ τῆς ὑμετέρου Παύλου σατανᾶ * ἀειφέρου τῷ σώματι πρὸς τὸ συμφέρον, δι' ὃν νῦν ὑμῶν δόξοιζομαι. χαίρε μοι ὡ καθεδρα, τὸ ἐπιφθονον ὑψος τῆτο καὶ ἐπικλίνδων, δρεχερέων σωέδριον, ἱερέων ἀιδῶν ἔχρονω τεπημμένων, ὅσον τε ἄλλο παρὰ τὸ ἱερόν ησάπεζαν λειτουργικὸν θεοῦ, ἔχρονω δρεζον δρεζον τῶν ἐχρονω. χαίrete Ναζωραίων χροστασία, ψαλμοδίων ἀρμονία, σάσις παινυχοι, παρδένων σεμνότης, γυναικῶν δικοσμία, χροσόν, ὀρφανῶν συσημάτα, πωχῶν ὀφθαλμοὶ πρὸς θεόν καὶ πρὸς ἡμᾶς βλέποντες. χαίrete οἰκοφιλόξενοι καὶ φιλόχοιοι, καὶ τῆς ἐμῆς ἀδελφείας ἀνιπλήπορες. χαίrete τῶν ἐμῶν λόγων ἐχρασαι, καὶ δρόμοι, ἔστωδρομαί, καὶ χροφίδες φανεραι καὶ λαδοθάνεσαι καὶ ἢ βιαζομένη κηκλῆς αὐτῆ τοῖς πρὸς τῶν λόγων ὠδιζομένοις. χαίrete ὡ βασιλεῖς καὶ βασιλεια, ὅσον τε πρὸς τῶν βασιλία δρεσπθικόν, καὶ οἰκίδιον· εἰ μὲν καὶ βασιλεῖ πρὸν, ἐκ οἰδα· δεῦ δὲ τὸ πλεῖον ἀπὸ τῶν κροπήσατε χροσας, ὅξυ βοήσατε, ἀρατε εἰς ὑψὸς τῶν ῥήτορα ὑμῶν. σεσῆκεν ὑμῖν ἢ πονηρὰ γλαστα καὶ χροσ, οὐ μὲν σιησεται.

Concil. Tom. 3.

dignitate & ornamentis proxima, alia aliam quamdam vrbis partem complectentes, quasi vincula quaedam & compages, ac propinqua loca complectentes; quas cum hac infirmitate, non nos, sed Dei gratia nobiscum, qui pro perditis ac desperatis habebamur, impleuit. Valete apostoli, præclara colonia, certaminis mei magistri: etsi minus sæpe in vobis conuentus celebraui, fortasse Pauli vestri fatanam ad utilitatem meam in corpore circumferens; ob quem nunc a vobis abcedo. Vale cathedra, inuidiosum hoc & periculosum fastigium, pontificum Concilium, sacerdotum non minus reuerentia & maiestate, quam ætate ornamentorum; & quicumque tandem alii circa sacrosanctam mensam Deo ministratis, atque ad appropinquantem Deum appropinquatis. Valete Nazæorum chori, psalmodiarum concentus, nocturnæ stationes, virginum sanctimonia, mulierum modestia, viduarum & orphanorum cœtus, pauperum oculi in Deum & in nos intuentes. Valete domus hospitales, peregrinorum & Christi amantes, infirmitatisque meæ adiutrices. Valete sermonum meorum amatores, & cursus & concursiones, & calami, tam perspicui, quam occulti; atque huius suggesti cancelli a multitudine compressi hominum audiendi studio sese mutuo protrudentium. Valete imperatores, & palatia, atque omnes imperatoris famuli & cubicularii: siquidem imperatori fideles, haudquaquã certum habeo; Deo autem magna ex parte infidi: manibus plaudite, acute clamate, rhetorem vestrum in sublimem tollite. siluit vobis improba & loquax lingua: nec tamen si-

1. Cor. 6. 15. v. 10.

2. Cor. 6. 12. v. 7.

lebit: pugnabit enim manu & attramento. ceterum in praesentia conticimus. Vale magna ciuitas, & Christi amore praedita (vera enim testabor) etsi non secundum scientiam hic zelus est. Benigniores nos disifunctio reddidit. Ad veritatem accedite; ad meliorem frugem tandem aliquando vos conuertite; Deum amplius quam confueuistis, colite. Non turpe est sententiam mutare: sed in malo pefe uerare, funestum & exitiosum. Vale oriens & occidens, pro quibus & a quibus oppugnamur. Testis ille est, qui pacatos nos reddet, si nonnulli secessionem meam imitentur. Non enim Dei quoque iacturam facient, qui thronis cesserint: sed supernam cathedram habebunt his multo sublimiorem & tutiorem. Ad haec omnia, & ante omnia clamabo: Valere angeli, huius ecclesiae praesides, meaeque praesentiae ac * peregrinationis: si modo in manu Dei res nostrae sunt. Vale Trinitas, meditatio mea, & decus meum. His velim serueris, & hos serues, meum hunc populum (meus enim est, etiam si aliter de nobis decernatur,) atque audiam te quotidie tum sermone, tum vita & moribus augeri, & in sublimi attolli. Filioli, depositum quae so custodite: memento te lapidationum mearum. Gratia Domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis. Amen.

Rom. c. 10. v. 1.

* profectio- nis.

2. Tim. c. 1. v. 14. Rom. c. 16. v. 24.

μαχίσεται ἵπ' διὰ χάρος καὶ μέ-
λων. τὸ δ' οὐκ παρὸν σσιγῆ-
καμν. χαίρε ὦ μεγαλόπολις καὶ
φιλόχεισε· μάρτυρήσω ἵπ' ταύτη-
σιν· καὶ εἰ μὴ κατ' ἐπιγνώσιν ὁ ζή-
λος· πεποιήκα θεοστέροις ἡμᾶς ἢ
διὰ βίβλιν. πρὸς τὴν ἀληθείαν, με-
τασκάλεσε ὁ λόγος, ἡμῶν τὴν
θεὸν πλέον τ' σινηθείας. οὐχ ἡ με-
ταθεσίς τὸ ἀγαθὸν ἔχει, ἀλλ' ἡ τῶ κα-
κοῦ τήρησις πῶς ἀπώλειται. χαίρει
αἰατολή, καὶ δύσις, ὑπὲρ ὧν καὶ
ὑφ' ὧν πολεμούμεθα. μάρτυς ὁ εἰ-
ρηνώδων ἡμᾶς, ἀπὸ ὀλίγων μιμη-
σάντων) τ' ἐμὲν ὑποχώρησιν. ἐγὼ καὶ τ'
θεὸν δότολῶσιν οἱ τ' θεῶν ἀφρα-
ρήσαντες, ἀλλ' ἔξοισι πῶς αἰὼ κα-
τέδραν, ἢ πολὺ τούτων ὑψιλοπέ-
τε καὶ ἀσφαλετέρα. Ἐπι πάνσι, καὶ
πρὸ πάντων βοήσομαι· χαίρει
ἀγγελοι τῆσδε τῆσ ἐκκλησίας ἑφο-
ροι, καὶ τ' ἐμῆσ ἀφοσίασ καὶ ὁμοθ-
μίας, εἴπ' εὐχέλ' θεοῦ πᾶ ἡμέτε-
ρα. χαίρε μοι ὦ τελασ, τὸ ἐμὸν με-
λέτημα καὶ καλλώπισμα, καὶ σάζιο
ποισδε, καὶ σάζιοσ ποισδε, ὅ ἐμὸν
λαόν' ἐμὸσ γδ', καὶ ἄλλασ οἰκονο-
μώμεθα· καὶ ἀγγέλλοι μοι διαπα-
τὸσ ὑψουμένη καὶ αὐξομένη, καὶ λό-
γῳ καὶ πολιτείᾳ. πικρία φυλασσίτι
μοι πῶς ἀφρακατέθηκω, μέμνη-
σέ μου τῆσ λιθασμῶν. ἡ χάρις τῶ

κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μὲν πάντων ὑμῶν. Ἀμὲν.

ANNO CHRISTI 381.

KANONES TΩN EKATONTEN ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΣΥΝΕΛΘΟΝΤΩΝ ΕΝ ΥΠΑΡΧΙΑ ΦΛΑΒΙΟΥ ΕΥΧΕΡΕΙΟΥ, ΚΑΙ ΦΛΑΒΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ, ΤΩΝ ΕΚ ΚΛΑΜΠΡΟΣΤΑΤΩΝ, ΠΡΩΤΟΕΠΙΣΤΑΤΩΝ ΙΟΥΛΙΑΝ.

CANONES SANCTORUM centum quinquaginta patrum, qui Constanti-nopoli conuenerunt, Flauio Eucherio, & Flauio Euagrio viris clarissimis cofl. vii. Idus Iulias.

Προσφωνητικός τῆς αὐτῆς ἀγίας συνόδου πρὸς τὸν βασιλέα Θεοδοσίον μέγαν ὡς ὑπέταξε τὸν παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντας κανόνας.

Eiusdem sancti Concilii ad piissimum imperatorem Theodosium magnum nuncupatoria: cui adiunxerunt a se statutos Canones.

Τῶν ἀσκήσεων καὶ θεοφιλεστάτου βασιλέως Θεοδοσίου ἡ ἀγία σύνοδος τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν συνελεθόντων ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Religionis ac pietatis obseruantissimo, Deique amantiſſimo imperatori Theodosio, sanctum Concilium episcoporum, qui ex diuersis prouincijs Constantinopoli conuenerunt.

ΑΡΧΗ μὲν ἡμῖν τῶν πρὸς τὴν αὐτὴν ἀσκήσεων χάριμας, δωροδοκίας πρὸς τὸν θεὸν ἀναδείξαντα τῆς ὑμετέρας ἀσκήσεως τῶν βασιλείων, ἐπὶ κοινῇ τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνῃ καὶ τῆς ὑγιούς πίστεως σπουδαίως ἀποδιδόντες δὲ τῶν θεῶν τῶν ὀφειλομένων δωροδοκίας, ἀναγκαίως καὶ τὰ γρηγορήματα καὶ τὴν ἀγίαν σύνοδον πρὸς τὴν αὐτὴν ἀσκήσιν ἀναφέρομεν καὶ ὅτι συνελεθόντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ χάριμα τῆς ἡμετέρας ἀσκήσεως, πρὸς τὴν ἀνερωσάμεθα τὴν αὐτὴν ἀσκήσιν ὁμόνοιαν ἐπειτα δὲ καὶ συντόμοις ὅροις Ἰερωσάντων, τὴν πατῆρον πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ κωλύσαντες, καὶ τὰς κατ' αὐτῆς ἐκφύσεις αἱρέσεις ἀναθεματίζοντες. πρὸς δὲ τοῦτοις, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἐκκλησιῶν Concil. Tom. 3.

INITIO quidem nostri ad tuam pietatem scripti, gratias agimus Deo, qui tuæ pietatis imperium constituit ad communem pacem ecclesiarum, & sanæ fidei confirmationem: agentes autem Deo debitas gratias, necessario quoque ea quæ acta sunt in sancto Concilio, ad tuam referimus pietatem; nempe quod ex quo tempore iuxta literas tuæ pietatis Constantinopoli conuenimus, primum quidem mutuum inter nos concordiam renouauimus: deinde vero breues etiam pronuntiauimus definitiones, quibus & patrum, qui Nicææ congregati fuerunt, fidem confirmauimus; & quæ aduersus eam obortæ sunt, peruersas hæreses ac prauas opiniones extrema cum execratione ac detestatione reprobauimus. Præterea etiam ad recte constituendum & ordinandum statum & disciplinam eccle-

Y y ij

fiarum, certos Canones statui-
 mus: quæ omnia huic nostro scri-
 pto subiecimus. Rogamus igitur
 tuam clementiam, vt per literas
 quoque tuæ pietatis ratum ha-
 beatur Concilii decretum; vt sic-
 uti literis, quibus nos conuocasti,
 ecclesiam honore profecutus es,
 ita etiam finem eorum quæ de-
 creta sunt, obsignes. Dominus au-
 tem imperium tuum in pace &
 iustitia stabiliat, & producat in
 multas ætates & generationes, at-
 que ad terrenum imperium cele-
 stis quoque regni gaudiū & fru-
 ctum adiiciat. Gratificetur Deus
 orbi terrarum, vt te, qui re vera
 pietatis studiosissimus, Deique
 amantissimus imperator es, va-
 lentem, omnibusque præclaris
 rebus florentem & excellentem
 videat: id quod sancti etiam ab
 illo precibus ac votis petunt &
 orant.

*Hæc decreuerunt ac statuerunt e-
 piscopi, qui gratia Dei ex di-
 uersis prouinciis Constantino-
 poli conuenerunt, vocati a
 Theodosio piissimo imperatore.*

I.

NON spernendam esse fidem
 patrum trecentorum de-
 cem & octo, qui in Nicæa Bithy-
 niæ conuenerunt; sed manere
 eam ratam oportet, & anathema-
 tizari omnem hæresim, speciali-
 ter autem Eunomianorū, siue A-
 nomæorum; & Arianorum, siue
 Eudoxianorum; & Scmiariano-
 rum, siue Pneumatomachorum,
 [id est, qui contra Spiritum san-
 ctum pugnant,] & Sabelliano-
 rum, & Macedonianorum, &
 Photinianorum, & Apollinari-
 starum.

* Marcel-
lianorum,

ρησδὺν κανόνας ὡλοσαμῶν· ἀπὸ ἀ-
 παντα τῶν δὲ ἡμῶν τῶν γραμμάτων ἐπι-
 ἐτάξαμεν. δεόμεθα τοίνυν τῆς σῆς
 ἡμερότητος, γραμμάτων τῆς σῆς βί-
 σεβείας Ἰπικνεροδωτῶν τῆς σω-
 δου τῶν ἡμῶν ἢ ὡσπερ τοῖς τῆς
 κλήσεως γραμμασι τῶν ἐκκλησιῶν
 πύλμικας, οὕτω καὶ τῶν δοξα-
 των Ἰπποφρασίσης τὸ πέλ. ὁ δὲ
 κῶλε σπείξῃ σου τῶν βασιλείων
 ἐν εἰρήνῃ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ πα-
 ραπέμψῃ γυναιῶν γυνεῶν, καὶ παρο-
 δείῃ τῶν Ἰππείων κράτει καὶ τῆς βα-
 σιλείας τῆς ἐπουρανοῦ τὸ δόξαυ-
 σαν. ἐρρωδῶρον σε, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς
 καλοῖς διατρέποντα ὁ θεὸς χαρί-
 σαι τῶν οἰκουμένην, βίχαις τῶν ἁγίων,
 ὡς ἀληθῶς βίσεβείατον καὶ θεοφι-
 λείατον βασιλεία.

*Τὰ δὲ ὡλοσαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπό-
 λει χαλεπεῖ θεοδ σωελδόντες ὀπί-
 σκοποι ἐν διαφορῶν ἐσδχάων
 καὶ κλήσιν τῶν βίσεβείατου βασι-
 λείως Θεοδοσίου.*

α'.

MH ἀδειτῶσαι τῶν πᾶσιν τῶν
 πατέρων τῶν τελακοσίων δε-
 καοκλώ, τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυ-
 νίας σωελδόντων· ἀλλὰ μένειν ἐμεί-
 νῶν κῶλειαν, καὶ ἀναθεματιζῶσαι
 πᾶσαν ἀίρεσιν καὶ ἰδικῶς τῶν Εὐ-
 νομιανῶν, εἴπωυ Εὐδοξιανῶν καὶ
 τῶν Ἡμιαρειδῶν, ἠρσωυ Πνδ-
 ματομάχων καὶ τῶν Σαβελλια-
 νῶν, Μαρκηλιδῶν, καὶ τῶν Φω-
 τινιανῶν, καὶ τῶν Ἀπολλινια-
 ριστῶν.

Αὐτοῦ
 Ἰπικνε-
 ροδω-
 τῶν
 ἡμῶν
 ἢ ὡσπερ
 Ἰπποφρα-
 σίσης
 τὸ πέλ.
 ὁ δὲ
 κῶλε
 σπείξῃ
 σου
 τῶν
 βασιλείων
 ἐν
 εἰρήνῃ
 καὶ
 δικαιοσύνῃ,
 καὶ
 παραπέμψῃ
 γυναιῶν
 γυνεῶν,
 καὶ
 παροδείῃ
 τῶν
 Ἰππείων
 κράτει
 καὶ
 τῆς
 βασιλείας
 τῆς
 ἐπουρανοῦ
 τὸ
 δόξαυ-
 σαν.
 ἐρρωδῶρον
 σε,
 καὶ
 ἐν
 πᾶσι
 τοῖς
 καλοῖς
 διατρέποντα
 ὁ
 θεὸς
 χαρί-
 σαι
 τῶν
 οἰκουμένην,
 βίχαις
 τῶν
 ἁγίων,
 ὡς
 ἀληθῶς
 βίσεβείατον
 καὶ
 θεοφι-
 λείατον
 βασιλεία.

ANNO CHRISTI 351.

β.

Τοις ὑπὲρ διοίκησιν Ἐπισκόποις, τῆς ὑπεροχῆς ἐκκλησιαστικῆς μὴ ἑπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας· διὰ κτλ. Ἐδὲ κανόνας, ὅ μὲν Ἀλεξανδρείας Ἐπισκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνῳ οἰκονομεῖν· Ἐδὲ δὲ τῆς ἀνατολῆς Ἐπισκόποις ἢ ἀνατολίῳ μόνῳ διοικεῖν· Φυλαπιοῦ μὲν τῆρ ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κτλ Νίκαιαν πρεσβεῖαν τῆ Ἀνατολῆς ἐκκλησία· καὶ Ἐδὲ τῆς Ἀσιατικῆς διοικήσεως Ἐπισκόποις τὰ κτλ ἢ Ἀσίαν μόνῳ οἰκονομεῖν καὶ Ἐδὲ τῆς Ποντικῆς, τὰ τῆς Ποντικῆς μόνον καὶ Ἐδὲ τῆς Θρακικῆς, τὰ τῆς Θρακικῆς μόνῳ οἰκονομεῖν.

Ἀκλήτοις ὃ Ἐπισκόποις ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἑπιέναι τῆς ἡμετέρας διοικήσεως, ἢ ἕτερον ἄλλας οἰκονομίας ἐκκλησιαστικῆς. Φυλαπιοῦ δὲ τῆρ διοικήσεως κανόνας, ὅ μὲν ὡς πρὸς ἐκκλησία ἐπιέναι ἢ τῆς ἐκκλησίας σιωπῶν· Ἐδὲ διοικήσιν, κτλ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὡς ἐπιέναι.

Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τῆρ διοικήσεως οἰκονομεῖσθαι καὶ κτλ τῆρ κρατήσασθαι· σιωπῶν τῆρ πατέρον.

portet secundum consuetudinem, quæ a patribus obtinuisse dignoscitur.

γ.

Τὸν μὲν τῆρ Κωνσταντινουπόλεως Ἐπισκοπον ἔχον τὰ πρεσβεῖα τῆς ἡμετέρας μτλ τῆς Ρώμης Ἐπισκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτῶν νέαν Ρώμην.

δ.

Περὶ Μαξίμου τῆρ Κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀπαξίας τῆς ἐν

I I.

Episcopi, qui extra diocesim sunt, ad ecclesias quæ extra terminos eorum sunt, non accedant, neq; confundant & permisceant ecclesias: sed secundum regulas constitutas, Alexandria quidem episcopus ea quæ sunt in Ægypto, tantum gubernet; orientis autem episcopi solius orientis curam gerant, servatis honoribus primatus ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ Synodi continentur. Sed & Asianæ diocesis episcopi ea quæ sunt in Asia, & quæ ad Asianam tantummodo diocesim pertinent, gubernent: Ponti autem episcopi Ponticæ tantum diocesis habeant curam: Thraciæ vero, ipsius tantummodo Thraciæ.

Non inuitati episcopi ultra diocesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, vel quibuscumque disponendis ecclesiasticis causis, servata regula quæ supra scripta est de vnaquaque diocesi. Manifestum namque est, quod per singulas quasque prouincias Synodus prouincialis administrare & gubernare omnia debeat, secundum ea quæ sunt in Nicæa definita.

Ecclesias autem Dei, quæ sunt in barbaricis gentibus constitutæ, regere atque administrare oportet, quæ a patribus obtinuisse dignoscitur.

III.

Constantinopolitanæ ciuitatis episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum episcopum, propterea quod sit noua Roma.

IV.

De Maximo Cynico philosopho, propter indisciplinationis e-

Y y iij

2. 3. 4. 5. 6.

* Ἀνατολίῳ μόνῳ

* σιωπῶν τῆρ πατέρον

ius doctrinam, quæ Constantino- poli orta est, statutum est; vt ne- que Maximus fuisse aut esse etiam putetur episcopus, neque hi qui ab eo sunt ordinati, qualemcum- que gradū clericatus obtineant; omnibus scilicet, quæ circa eum vel ab eo gesta sunt, in irritum re- uocatis.

Κωνσταντινου πόλει γυρομήνης . ώστε μήτε **Ϡ** Μαξιμ **Ϡ** Ἐπισκοπ **Ϡ** ἢ γυέδαμ ἢ ἔναμ, μήτε **Ϡ** πᾶρ αὐ- τῆ χροτονηθέντας ἐν οἰωδήπτε βαθ- μῶ κλήρου, πάντων καὶ τῶ πᾶρ αὐτὸν καὶ τῶ πᾶρ αὐτῶ γυορμῶν ἀκυροθέντων.

ANNO CXXXVIII

7. Hi tres po- stremi Ca- nones adie- cti sunt ex Balsamone.

V. De libello occidentalium: et- iam eos suscipimus, qui Antio- chix vnam Patris & Filii & Spi- ritus sancti deitatem confitentur.

Πεὶ τῆ πόμου τῶ δουλκῶν καὶ **Ϡ** ἐν Αντιοχεια ἀπεδέξαμθα **Ϡ** μὲν ὁμολογηῶντας πᾶθς **Ϡ** ἡοδ καὶ ἀγίου πνύματος θεότηα.

8. Quoniam multi ecclesiasticū ordinem confundere & subuer- tere volentes, inimice & syc- phantice aduersus orthodoxos e- piscopos, qui ecclesias admini- strant, accusationes quasdam cō- fingunt, nihil aliud quam sacer- dotum bonam exiltimationem contaminare, & in pace degen- tium populorum tumultus con- citare conantes: ea de causā pla- cuit sanctæ Synodo episcoporu qui Constantinopoli conuene- runt, nec sine discussione admit- tere accusatores, nec omnibus, corū qui ecclesias administrant, accusationes permittere, nec om- nes excludere: sed si quis propriā quidem querelam, id est priua- tam, intendat episcopo, vt detri- mento aliquo, vel iniuria aliqua ab ipso affectus, in eiusmodi accu- sationibus nec accusatoris perso- nam, nec religionem examinari. Oportet enim episcopi conscien- tiam esse omnibus modis libe- ram, & eum qui sibi iniuriam fa- ctam esse dicit, cuiuscumque sit religionis, ius suum consequi. Si autem sit crimen ecclesiasticum,

Επειδὴ πολλοὶ πλὴ ἐκκλησιαστι- κῶν βίταξίῶν συχεῖν καὶ αἰατρεῖ- πειν * βουλόμῆμοι, φιλέχθερος καὶ * συκοφαντικῶς αἰτίας ἕνας καὶ ἴ οἰ- κονομῶντων τὰς ἐκκλησίας ὁρδοδ- ξῶν Ἐπισκοπῶν συμπλάσασιν, ἐν- δὲν ἔπερον ἢ χεῖν τὰς τῶ ἱερέων ὑπολήψεις, καὶ παρὰ τῶ εἰρωδι- ὄντων λαῶν κατὰσκιδάειν Ἐπιχ- ροῦῶτες* τοῦτου ἕνεκεν ἤρεσε τῆ ἀγία συνόδω τῶ ἐν Κωνσταντινουπόλει συν- δραμόντων Ἐπισκοπῶν, μὴ ἀνέξε- τίως παροσίεδαμ **Ϡ** κατηγόρου, μηδὲ πᾶσιν * Ἐπιτρεπέδαμ τὰς κα- τήροιας πειείδς καὶ ἴ οἰκονομῶν- των τὰς ἐκκλησίας, μηδὲ μὲν πᾶ- τας ἀποκλείειν ἀλλ' εἰ μὲν τις οἰκείαν ἕνα μέμψεν, τῆτ' ἐστίν, ἰδιωτικῶ ἐπαράγοι τῶ Ἐπισκοπῶ, ὡς πλειο- νεκτηθεῖς, ἢ ἄλλο ἢ πᾶρ τῶ δίκαιον παρ' αὐτῶ πεπονθεῖς Ἐπὶ τῶ ποιού- των κατηροειῶν μὴ ὄξετῆξεας μή- τε παρῶσωπον τῶ κατηγόρου, μήτε πλὴ θρησκείαν. καὶ γὰρ παντὶ Ἐπι- πό, τε σσειδὸς τῶ Ἐπισκοπού ἐλθ- θερον εἶναμ, καὶ **Ϡ** ἀδικεῖδαμ λέ- γοντα, οἷας ἀν' ἴ θρησκείας, τῶ δίκαιῶν τυχεθῶν. εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἶν

ANNO CHRISTI 359.

το ἑπιφερόμενον ἐγκλημα τῶ ἑπι-
σκοπῶ, τότε δοκιμαζέσθαι καὶ τῶν
κατηγορεύων τὰ πρὸς αὐτὸν ἵνα
πρὸς τὸν μὲν αἰρετικούς μὴ ὄξῃ κατη-
γορείας καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἑπισκό-
πων ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν πρᾶγμα-
των ποιῆσθαι. αἰρετικούς δὲ λέγουμεν,
τοὺς τε πάλαι τῆς ἐκκλησίας ἀποκη-
ρυχθέντας, καὶ ἑὸν μὲν ταῦτα ὑφ'
ἡμῶν ἀναθεματιθέντας πρὸς ὃ πύ-
τοις, καὶ ἑὸν ἂν πίστιν μὲν ἢ ὑγιῆ πρᾶ-
ποιοιμένοις ὁμολογεῖν, * ὁποῖον
ταὶς ὃ καὶ ἀποσιωπῶντας τοὺς κανονι-
κοῖς ἡμῶν ἑπισκόποις. ἔπειτα δὲ
καὶ εἰ ἕνεσ * πύτων δὸτὸ τῆς ἐκκλη-
σίας ἑπὶ αἰτίας ἕσσι πρᾶγματεγνω-
σμένοι εἶεν καὶ ἀποβεβλημένοι, ἢ
ἀκοινώνητοι, εἴτε δὸτὸ κλήρου, εἴτε δὸτὸ
λαϊκοῦ πᾶσι μὴ δὲ τοῦτο ὄξῃ-
να κατηγορεῖν ἑπισκόπου, πρὶν αὐ-
τὸ οἰκτεῖν ἐγκλημα πρᾶγματεγνω-
σῶνται. ὁμοίως ὃ καὶ ἑὸν ὑπὸ κατη-
γορείαν προλαβούσαν ὄντας, μὴ πρᾶ-
τερον εἶδεν δὲ καὶ εἰς ἑπισκόπου κατη-
γορείαν, ἢ ἐτέρων κληρικῶν, πρὶν αὐ-
τῶν αἰτίας εἶναι ἐπαχθέντων αὐτοῖς
δὸτὸ δειξῶσιν ἐγκλημάτων. εἰ μὲν τοι-
ῦν ἐν μήτε αἰρετικοὶ, μήτε ἀκοινώνη-
τοι εἶεν, μήτε πρᾶγματεγνωσμένοι ἢ
πρᾶγματεγνωμένοι ἑπὶ ἕσσι πλημ-
μελήμασι, λέγουσιν δὲ ἕσσι ἵνα ἐκ-
κλησιαστικῶν καὶ τῶ ἑπισκόπου κατη-
γορείαν τοῦτο καλεῖται ἢ ἀγία συνό-
δος πρὸς τὸν μὲν ἑπὶ τῶ τῆς ἐπαρ-
χίας πάντων ἑπισκόπων εἰσαδικα-
ταὶς κατηγορείας, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέ-
χθῃ τὰ ἐκλήματα τῶ ἐν αἰτίας π-
σιν ἑπισκόπου. εἰ δὲ συμβαῖν ἀδυνατήσῃ ἑὸν ἐπαρχιώτας πρὸς διόρθω-
σιν τῶ ἑπιφερομένων ἐγκλημάτων τῶ ἑπισκόπου, τότε αὐτῶν πρᾶ-
να μείζονι συνόδῳ τῶ τῆς διοικήσεως ἑπισκόπων ἐκείνης, ὑπὲρ τῆς

quod episcopo intenditur; tunc
examinari personas accusatorū:
ut primum quidem hereticis non
liceat orthodoxos episcopos pro
rebus ecclesiasticis acculare. Hæ-
reticos autem dicimus & qui o-
lim ab ecclesia abdicati sunt, &
qui sunt postea a nobis anathema-
tizati. adhæc autem & eos, qui se
sanam quidem fidem confiteri
pre se ferunt, auulsi autem sunt &
abscissi, & aduersus canonicos
nostros episcopos congregatio-
nem faciunt. Præterea autem &
si aliqui eorum ab ecclesia ob ali-
quas causas prius condemnati, &
eiecti vel excommunicati fue-
rint, siue ex clero, siue ex laico-
rum ordine, nec eis licere episco-
pum accusare, priusquam pro-
prium crimen absterferint. Simi-
liter autem & eos, qui prius rei
facti accusatique sunt, non prius
ad episcopi vel aliorum clerico-
rum accusatione admitti, quam
se obiectorum sibi criminum in-
fontes ostenderint. Sed si non-
nulli nec hæretici, nec excommu-
nicati fuerint, nec prius damnati,
vel aliquorum criminum accusa-
ti, dicant autem se habere aliquas
aduersus episcopum criminatio-
nes; eos iubet sancta Synodus pri-
mum quidem apud prouinciæ e-
piscopos accusationem persequi,
& apud eos probare crimina epi-
scopi, qui aliquarum rerum accu-
satur. Quod si euenerit, ut prou-
inciales episcopi crimina, quæ
episcopo intentata sunt, corrigere
non possint, tunc ipsos accedere
ad maiorem Synodum diocesis
illius episcoporum, pro hac causa

* ἀποβ-
εβλη-
μένοι
καὶ
ἀκοι-
νώνη-
τοι

* ἕνεσ

conuocatorum; & accusationem non prius intendere, quam in scriptis aequale periculum sibi statuant, si quidem in rebus examinandis accusatum episcopum calumniari conuicti fuerint. Si quis autem iis, quæ, vt prius declaratum est, decreta fuerunt, contemptis, aulus fuerit vel imperatoris aures molestia afficere, vel sæcularium principum iudicia, vel vniuersalem Synodum perturbare, neglectis diocesis episcopis; cum nullo modo esse ad accusationem admittendum, vt qui Canonibus iniuriam fecerit, & ecclesiasticum ordinem euerterit.

ἀγίας τῆς συγκαλουμένων καὶ μὴ
 πρῶτον εὐσεβῶς τὴν κατηγορίαν,
 πρὶν ἢ ἐξηράφως αὐτῶν ἴσον αὐ-
 τοῖς ὑποληψασθαι κινδύων, εἴτε
 ἐν τῇ τῶν πραγμάτων τάξει συκα-
 φαντοῦντες τὴν κατηγοροῦντων ἐπι-
 σκοπον ἐλεγχθεῖεν. εἰ δέ τις κατὰ
 φρονήσας τῶν κατὰ θεοδωθέντων
 δεδομένων, πολήσῃ ἢ βασιλι-
 κας ἐνοχλεῖν ἀκοῆς, ἢ κοσμικῶν ἄρ-
 χόντων δικασίῃ, ἢ οἰκουμηνικῶν
 συνόδων παρεχόμεν, πάντας ἀπημάσας
 εἶναι τῆς διοικήσεως ἐπισκοπίου. ὅ-
 ποῦτον τὸ παράπαν εἰς κατηγορίαν
 μὴ εἶναι δικτὸν, ὡς καθυβερσιῶσα
 εἶναι κανόνας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν
 ἡμετέραν ἐπιτοχὴν.

VII.

9. Eos qui rectæ fidei adiiciuntur, & parti eorum qui ex hæreticis seruantur, recipimus, secundum subiectam hic consequentiam & consuetudinem. Arianos quidē, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Nouatianos, qui dicunt se ipsos Catharos & Aristeros, [hoc est, mundos, vel sinistros,] & Tetrastaradecatitas, siue Tetraditas, & Apollinaristas recipimus, dantes quidem libellos, & omnem hæresim anathematizantes, quæ non sentit vt sancta Dei catholica & apostolica ecclesia; & signatos, siue vnctos primum sancto chrismate, & frontem, & oculos, & naves, & os, & aures. Et eos signantes dicimus, Signaculum doni Spiritus sancti. Atqui Eunomianos, qui in vnā demersionem baptizantur; & Montanistas, qui hic dicuntur Phryges, & Sabelianos, qui eundem esse Patrem & Filium opinantur, vtrumque simul confundentes, & alia gra-
 καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμετέραν ἐπιτοχὴν

Τοὺς ὁρθοδόξους τῆς ὁρθοδόξιας
 καὶ τῆς μετέπειτα σωζομένων ἀπο-
 λικῶν, δεξιῶν καὶ ὑποκαταβλητῶν
 ἀκολουθίαν καὶ συνήθειαν. Αρειανούς
 καὶ Μακεδονίους, Ἐσβεβαλιανούς,
 καὶ Ναυαλιανούς, εἰς λέγοντας
 ἑαυτοὺς καθαρούς ἢ ἀριστέρας, καὶ εἶναι
 Τετρασραδεκατέρας, εἶπω Τε-
 τραδίτας, καὶ Ἀπολλινάριστας δεξι-
 μῶτα δίδοντας λιβέλλους, καὶ ἀναθε-
 ματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν, μὴ φρο-
 νοῦσαν ὡς φρονεῖ ἡ ἀγία τῆς θεοῦ κα-
 θολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. καὶ
 σφραγιστοὺς, ἢ τοὺς χειρομῆκους
 προσποινοῦντες τὸ ἅγιον μυστήριον, καὶ
 εἶναι ὁφθαλμοὺς, καὶ τὰς εἴ-
 νας, καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὰ ὦτα. καὶ σφρα-
 γιστοὺς αὐτοὺς λέγοντες. Σφραγί-
 δωρεῶν πνεύματος ἁγίου. Εὐνο-
 μιανούς καὶ τοὺς, εἶναι εἰς μίαν κατὰ
 θεοῦ ἐπιτοχὴν λεγομένους Φρύγας,
 διδάσκοντας, καὶ ἔπειτα ἵνα χαλ-
 πᾶ

ANNO CHRISTI 381. πα ποιουτας. και τας άλλας πασας αιρεσεις, επειδη πολλοι εισιν εν ταυτα, μαλιστα οι απο της Γαλατων χωρας...

uia & indigna faciunt : & alias omnes haereticos ; quonia hic multi sunt haeretici, & maxime qui ex Galatarum regione veniunt; quicumque ex his rectae fidei adscribi volunt, ut Graecos admittimus: & primo quidem die ipsos Christianos facimus; secundo catechumenos; deinde tertio exorcizamus siue adiuramus ipsos, ter simul in faciem eorum & aures insufflando. Et sic eos catechizamus siue iniciamus, & curamus ut longo tempore versentur in ecclesia, & audiant scripturas; & tunc eos baptizamus.

ΤΟ ΕΚΤΕΘΕΝ ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΣΥΜΒΟΛΟΝ. SYMBOLVM EIVSDEM Concilii Constantino-politani.

ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝ εις ενα θεον πατερα παντοκρατορα, ποιητην ουρανοδ και γης, ορατην τε παντων και αορατων. και εις ενα κυριον Ιησυν Χριστον υιον του θεου...

CREDIMVS in vnum Deum, Patrem omnipotentem, factorem caeli & terrae, visibilium omnium & invisibilium conditorem. Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, ex Patre natum ante omnia saecula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum, non factum, homouision Patri, hoc est, eiusdem cum Patre substantiae; per quem omnia facta sunt, quae in caelo & quae in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de caelis: & incarnatus est ex Spiritu sancto, ex Maria virgine, & homo factus est: Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus ac sepultus: & tertia die resurrexit secundum Scripturas: ascendit in caelos, sedet ad dexteram Patris: inde venturus est cum gloria iudicare vivos & mortuos; cuius regni non erit finis.

Concil. Tom. 3.

nis. Credimus in Spiritum sanctū,
Dominum & viuificantem, ex
Patre procedentem, & cum Patre
& Filio adorandum & conglo-
rificandum: qui locutus est per
prophetas. Et vnā sanctam ca-
tholicam & apostolicam eccle-
siam. Confitemur vnum baptis-
ma in remissionem peccatorum.
Expectamus resurrectionē mor-
tutorum; & vitam futuri sæculi.
Amen.

λος. ἢ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κώ-
ρειον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκ-
πορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ
συμπεσοικωμένον, ἢ σὺν δοξαζο-
μένον, τὸ λαλῆσά διὰ τῶν προφητῶν.
εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστο-
λικὴν ἐκκλησίαν. ὁμολογοῦμεν ἓν
βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμάρτιων. περὶ
δοκῶμεν αἰστάσει νεκρῶν, καὶ ζωῆν
τῆ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

ANNO
CXXXII

CANONES CONCILII CONSTANTINOPOLITANI,

Ex interpretatione Dionysii Exigui.

I.

FIDEM non violandam patrum trecentorum
decem & octo, qui apud Nicæam Bithyniæ
conuenerunt; sed manere eam firmam & stabilem.
Anathematizandam omnem hæresim, & speciali-
ter Eunomianorum vel Anomianorum, & Aria-
norum vel Eudoxianorum, & Macedonianorum
vel Spiritui sancto resistentium, & Sabellianorum,
& Marcellianorum, & Photinianorum, & Apolli-
narianorum.

II.

Qui sunt super diœcesim episcopi, nequaquam
ad ecclesias, quæ sunt extra præfixos sibi terminos,
accedant; nec eas hac præsumptione confundant;
sed iuxta Canones, Alexandrinus antistes quæ sunt
in Ægypto regat solummodo; & orientis episco-
pi orientem tantum gubernent, seruatis priuilegiis,
quæ Nicænis Canonibus ecclesiæ Antiochenæ
tributa sunt. Asiænæ quoque diœceseos episcopi,
ea solum quæ sunt in Asiænâ diœcesi dispensent:

necnon & Ponti episcopi ea tantum quæ sunt in Ponto; & Thraciarum, quæ in Thraciis sunt, gubernent.

Non vocati autem episcopi vltra suam diœcesim non accedant propter ordinationes faciendas, vel propter alias dispensationes ecclesiasticas. Seruata vero quæ scripta est de gubernationibus regula, manifestum est, quod illa quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ Synodus Can. 5. dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse Concilio. Ecclesias autem Dei in barbaricis gentibus constitutas gubernari conuenit iuxta consuetudinem quæ est a patribus obseruata.

Verumtamen Constantinopolitanus episcopus habeat honoris primatum post Romanum episcopum, propterea quod vrbs ipsa sit iunior Roma.

III.

De Maximo Cynico, & eius inordinata constitutione quæ Constantinopoli facta est, placuit, neque Maximum episcopum esse vel fuisse, nec eos qui ab ipso in quolibet gradu * clerici sunt ordinati; cum omnia quæ ab eodem perpetrata sunt, in irritum deducta esse videantur. * clerici

EXPOSITIO FIDEI CENTVM

quinginta sanctorum patrum, qui Constantinopoli congregati sunt.

CREDIMVS in vnum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Et in vnum Dominum Iesum Christum, Filium Dei, natum ex Patre ante omnia sæcula, Deum verum de Deo vero; natum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & sa-

Concil. Tom. 3.

Z z ij

lutem nostram, descendit de cælis: & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & humanatus est: & crucifixus est pro nobis sub Pontio Pilato, & sepultus est: & resurrexit tertia die; ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris, iterum venturus cum gloria iudicare viuos & mortuos; cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, Dominum & viuificantem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum: qui locutus est per sanctos prophetas. Et vnã sanctã catholicã & apostolicã ecclesiã. Confitemur vnum baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum: & vitam futuri sæculi. Amen.

*Et subscripserunt episcopi centum
quinquaginta, qui in eodem
Concilio conuenerunt.*

Nectarius Constantinopolitanus.

Prouinciæ Aegypti.

Timotheus Alexandrinus.

Dorotheus Oxyrinchites.

Prouinciæ Palæstinæ.

Cyrillus Hierosolymitanus.

* Gelasius

* Thalassius Cæsariensis.

Macer Ierichuntinus.

Dionysius Diospolitianus.

Priscianus Sebastensis.

Saturinus Scythopolitanus.

Rufus Nicopolitanus.

Auxentius Aiscalonitanus.

Ælianus Iamniensis.

Prouinciæ Phœnicis.

Zenon Tyrius.

Paulus Sidoniensis.

Nectabus Ptolemaidensis.

Philippus Damascenus.

Batrachus Paneadensis.

Timotheus Berytius.

Basilides Byblensis.

* Mocimus

* Mochimus Aradensis.

* Arunden-

Alexander * Arachensis.

* Curua. al.

*Prouinciæ Syriæ * Cæles.*

Cusa.

Meletius Antiochenus.

* Pegasius Laodicensis.

Acacius Beroëensis.

Ioannes Apameensis.

Byzus Seleuciensis.

Eusebius Epiphaniensis.

Marcianus * Seleucopolitanus.

Patrophilus Larissenis.

Seuerus Patrensis.

Flauianus, & Elpidius presbyteri

Antiocheni.

Eusebius Chalcidensis.

Domnus Gabalensis.

Basilus Raphanensis.

Prouinciæ Arabiae.

Agapius.

Bagadius.

Prouinciæ Bostrom.

Elpidius * Dionistenis.

Vranus * Adranensis.

Chilon Constantiensis.

Seuerus Neapolitanus.

Prouinciæ Osdroenæ.

Eulogius Edessenus.

Vitus Carrensis.

Abramus * Bathnensis.

Prouinciæ Mesopotamiæ.

Mareas Amidensis.

Bathes Constantinianensis.

Iobianus Imeriensis.

ANNO
CHRISTI
381.
* circa
Euphra-
tem.
* Theo-
dorus
* Cyrré-
sis.
* Penné-
sis.

*Prouinciæ Augustæ * Euphratesiæ.*

* Theodorus Hierapolitanus.
Antiochus Samosatenus.
Isidorus * Surrensis.
Iobinus * Pellenis.
Maris Dolichensis.

Prouinciæ Ciliciæ.

Diodorus Tarsensis.
Cyriacus Adanensis.
Hesychius Epiphaniensis.
Germanus Corycensis.
Acrius Zephyriensis.
Philomufus Pompeiopolis.
Olympius Mopsuestiensis.
Philomufus Alexandrinus, per
Alypium presbyterum pro-
uinciæ Cappadociæ.
Helladius Cæsariensis.
Gregorius Nyfenus.
Epherius Tyanensis.
Bosphorus * Coloniensis.
Olympius Pharnaciensis.
Gregorius Nazianzenus.

Prouinciæ Armeniæ minoris.

Oterius Melitinenis.
Oterius Arabissensis.

Prouinciæ Isauriæ.

Symposius Seleuciensis.
Philotheus Irenopolis.
Montanus Claudianopolitanus,
per Paulum presbyterum.
* Hipfistius Philadelphius.
Marinus Dalifandensis.
Theodosius Antiochenus.
Artemius Titopolitanus.
Neon Selenuntensis.
Eusebius Olbienis.
Montanus Diocæsariensis.
Mufonius Celenderitanus.

Prouinciæ Cypri.

Iulius Paphensis.
Theopompus Tremithuntis.

Tychon Thamassensis.
* Mnemius Cittiensis.

Prouinciæ Pamphyliæ.

Troilus * Geonenfis.
Caius * Lirbensis.
Longinus * Colobrassensis.
Theodulus * Coraccensis.
Hesychius * Commacensis.
Tuesianus Cassonensis.
Mydus * Penteneffensis.
Heraclides * Tituensis.
Theodulus Siluicensis.
Pammenius Ariassensis.

Prouinciæ Lycaoniæ.

Amphilochius Iconiensis.
Cyrillus Homonadensis.
Aristophanes Sobarenfis.
Paulus Lyftrenfis.
Inzus * Cotnensis.
Darius Mystiennis.
Leontius Pergensis.
Theodosius * Hydenfis.
Eustathius Cannensis.
Daphnus Derbensis.
Eugenius * Palpanensis.
Iluaris Ifaurenfis.
Seuerus Ambladensis.

Prouinciæ Pisidiæ.

Optimius Antiochenus.
Themiftius Hadrianopolis.
Attalus Proftamensis.
Ananius Adadensis.
Faustus * Lysiniensis.
Ionius * Sagaleffensis.
Callinicus Podaliensis.
Eustathius Metropolitanus.
Patricius Paraliensis.
Lucius Neapolitanus.
Longianus Sozopolis, per Sim-
plicium presbyterum.
Tyrannus presbyter Amorii.
Auxanon presbyter Apameæ.
Helladius presbyter Cõmanensis.
Theofebius Philomeliensis, per
Bassum presbyterum Lyciæ.

* Meminius

* Gonensis.
* Gyrben-
fis.
* Colym-
brassensis.
* Coroca-
censis.
* Catamen-
fis.
* Panemi-
nensis.
* Prynfen-
fis. al. Ty-
chenfis.

* Corienfis.

* Sydenfis.

* Palanen-
fis.

* Liminen-
fis.
* Salagaf-
fensis.

Tatianus Myrensis.
Pionius Comafensis.
Eudemius Patarenfis.
Patricius Oenandenfis.
Lupicinus Lymirenfis.
Macedon Xanthenfis.
Romanus Bibonenfis.
Theantimus Araxenus.

Prouinciæ Phrygiæ Salutaris.

Vitus Primnefienfis.
Auxamanus Eucarpiefis.

Prouinciæ Phrygiæ Pacatiana.

* Appianē-
fis. Nectarius * Apirenfis.
Theodorus Eumeniefis, per
Profuturū presbyterū Cefareę.
Eudoxius Aphrodisiadis.
Leontius Cyburenfis.

Prouinciæ Bithyniæ.

Euphrasius Nicomediēnfis.

Dorotheus Nicænus.
Olympius Neocæfariēnfis.
Theodulus Calchedonenfis.
Eustafius Prufenfis.

Prouinciæ Ponti Amafiæ.

* Pantophilus Iberorum.

Prouinciæ Myfiæ.

Martyrius Marcianopolis.

Prouinciæ Scythiæ.

Gerontius Tomēnfis.
Ætherius Terfonitanus.
Sebastianus Anchialēnfis.

*Prouinciæ * Spaniæ.*

Agrius * Immontinenfis.

*Prouinciæ Ponti Polemoni-
niaci.*

Atarbius, per Cylum lectorem.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΩΝ ΕΝ Κωνσταντινουπόλει συνεληθόντων Ἐπισκόπων.
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΩΝ ΕΝ Κωνσταντινουπόλει συνεληθόντων Ἐπισκόπων.

Ex Theod. lib. 5. cap. 9. *Dominis honoratissimis, & cum primis reuerendis. fratribus ac collegis, Damaso, Ambrosio, Brittoni, Valeriano, Acholio vel Ascholio, Anemio, Basilio, & ceteris sanctis episcopis in magna urbe Roma conuocatis, sanctum Concilium orthodoxorum episcoporum in ampla urbe Constantinopoli congregatorum, in Domino salutem.*

Κυριοις ἡμῶν ἀποστόλοις, καὶ ἀγαθέσι πατέ-
ροις ἀδελφοῖς καὶ συναποστολικοῖς, Δαμάσῳ, Ἀμβροσίῳ, Βρι-
ττωνί, Οὐαλεριανῷ, Ἀχολίῳ, Ἀνεμίῳ, Βασιλείῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς
ἁγίοις Ἐπισκόποις τοῖς συνεληλυθόσιν ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει Ρώ-
μῃ, ἢ ἁγία συνοδοῦ τῆς ὀρθοδόξου Ἐπισκοπῆς τῆς
ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει Κωνσταντινουπόλεως, ἐν κυρίῳ χαίρουσιν.

MULTITUDINEM calamitatum nobis a dementis sectæ Arianae potentia inflictarum, vestrae reuerentiæ tamquam earundem ignaris exponere narrareque, erit fortasse superuacaneum. Nam neque vestram pic-

Τὸ μὲν ὡς ἀγνοοῦσιν τὴν ἡμετέραν ἀλάθειαν διδάσκου, καὶ διηγείσασθαι τῆς * παιδῶν ἢ πλῆθος τῶν ἐπαχθέντων ἡμῖν ἀπὸ τῆς * Ἀρριμανῶν δυναστείας, ἀπειπὸν ἴσως. οὔτε γὰρ οὕτω παρέρχον τὰ καθ' ἡ-

ANNO
CHRISTI
380.

* Pantophilus
Iberorum.

* Hispania
* Immontinenfis.

Ex Theod. lib. 5. cap. 9.

* παιδῶν ἢ πλῆθος
* Ἀρριμανῶν

ANNO
CHRISTI
381.

μας κρίνειν πλὴν ὑμετέραν ἡγοούμεθα
θεοσέβειαν, ὡς δέδοται τῆ μαρτυρίᾳ ταύ-
τα, οἷς ἐξελθὼν σωαλγείν οὔτε ποι-
οῦτοί ἔστε. **Θ** ἀπειρόντες ἡμαῖς χρι-
μῶνες, ὡς λανθάνειν δὸπὸ σμικρό-
τητος. ὁ, τε χρόνος τῆς διωγμῶν νεα-
ρός, ἐναυλον ἐπὶ φυλάττων πλὴν μνή-
μιον, οὐ τοῖς πεπονθόσι μόνον, ἀλλ-
ὰ καὶ τοῖς δι' ἀρχαίτων τῶν πε-
πονθότων οἰκειομενίοις. χθές, ὡς
εἰπέτω, ἐπὶ καὶ παλαιῶν, **Θ** μὲν τῆς
πῆς Ἰζοελας λυθέντες δεσμῶν, εἰς τὰς
ἐαυτῶν ἐκκλησίας διὰ μυσίων ἐπα-
νήκασι θλίψεων τῆς δὲ καὶ πλειω-
θέντων ἐν τῆς Ἰζοελας ἐπανεκο-
μίσθη τὰ λείψανα. ἑνὲς δὲ καὶ μὲν
πλὴν τῆς Ἰζοελας ἐπαύοδον, ἐπὶ βεβ-
ζονί τῶ τῆς ἀίρετικῶν ἀπειροσόντες
θυμῶν, μικρότερον τῆς Ἰππὶ τῆς ἀλ-
λοσελας, Ἰππὶ τῆς οἰκείας ὑπέμει-
ναν, λίθοις παρ' αὐτῶν τελειωθέν-
τες κτλ. **Θ** μακάριον **Θ** Στέφανον.
ἄλλοι διαφόροι κατὰ ξανθόντες ἀγ-
νίας, ἐπὶ τὰ εἰρημάτα τῶ Χριστοῦ
καὶ ἐδὲν μὲν ὡς ἐν τῶ σώματι
ἀειφέροις. χρημάτων δὲ ζημίας
καὶ * ἀειμήσας πόλεων, καὶ τὰς
τῆς καθ' ἓνα * δημοσιώσας, καὶ συ-
σικίας, καὶ ὑβρεις, καὶ δεσποπεία
ὡς αὐτὸς ἀριθμησάσασαι δυνάμιο; πᾶ-
σαι τῆς ὄντως ἐφ' ἡμαῖς ἀθλίτης
ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ δριθμόν, ἴσως
μὲν, ἐπειδὴ δικας ἀμδρτημάτων
ἐπὶ ἀμδρ. ἴσως δὲ καὶ τῆς Φιλαν-
θροπού θεοῦ διὰ τῆς πλῆθους τῆς
πασημάτων ἡμαῖς γυμνάζοντες.
τούτων μὲν οὐκ οὐκ τῶ θεῷ χάρις, ὅς
καὶ διὰ ποσούτων θλίψεων ἐδὲν ἐ-
αυτῶν δούλοισι Ἰζεπαθίθεσε, καὶ κτλ.
τὸ πλῆθος τῆς οἰκτιρῶν αὐτῆς πᾶ-

tatem res nostras tam paruo æsti-
mare arbitramur, vt de his docen-
di sitis, pro quibus deberetis no-
biscum vna condolere: neque
huiusmodi sunt tempestates illæ,
quibus vndique iactati sumus, vt
propter earum paruitatem vos la-
tere queant. Quin etiam tempus
persecutionis adeo nuper præter-
iit, vt non illi solum, qui in eo af-
flictati erant, verum & eorum a-
mici, qui propter amorem vena-
rant cum illis in societatem dolo-
ris, recentem eius memoriam ten-
neant. Nam heri, prope dixerim,
& nudiustertius, nonnulli exilii
vinculis liberati, & infinita fere
afflictionum genera perpeffi, ad
ecclesias suas redierunt: aliorum
autem in exilio extinctorum reli-
quæ in patriam sunt reportatæ.
Quidam post reditum ab exilio,
in furorem hæreticorum adhuc
sæuientem incidentes, grauiora
tormenta in sua ipsorum, quam in
aliena regione tolerarunt; & sic-
ut beatus Stephanus, lapidibus
obruiti occubuerunt. Alii variis
verberationibus dilacerati, stig-
mata Christi & vibices in corpore
adhuc circumferunt. Porro pec-
cuniæ iacturam, multas ciuitatū,
proscriptiones singulorum, insi-
dias, contumelias, carceres, quis
poterit enumerare? Nam affli-
ctionum genera, quibus vexati
sumus, vix numero comprehendi
possunt; propterea fortasse, quod
pœnæ peccatis debitæ nobis per-
foluendæ erant: fortasse autem,
quod benignus Deus per ingen-
tem rerum aduersarum multitu-
dinem nos exercere volebat. Pro
quibus Deo certe agenda sunt
gratiæ, qui per tot cruciatus eru-
diuit seruos suos, & secundū mul-
titudinem miserationum suarum

Act. 6.7.
v. 58.

Psal. 50.
Psal. 65.
v. 12.

ANNO
CHRISTI
381.
P. I.
DAMASVS
CONSTANTIN.
I.
GRATIANVS
VALENTINIANVS
THEODOSIVS
IMPP.
367

rurfus eduxit nos in refrigerium. Nobis autem diuturno otio, & multo tum tempore, tum labore ad ecclesiarum emendationem opus erat, vt corpus earum, tamquam diuturno morbo vexatum, curationibus pedetentim adhibitis recreantes, tandem ad pristinam pietatis sanitatem reducamus. Nam etsi maxime videmur persecutionis asperitate liberati, & ecclesias diu ab hæreticis occupatas modo recuperare; tamen lupi nobis permultum faceffunt molestiæ: ac licet ab ouilibus abacti sint, in siluis tamen greges diripere, conuentus contrarios nobis audacter opponere, populorum seditiones concitare non cessant; denique nihil omnino prætermitunt, quod ecclesiis quidquam afferre possit incommodi. Itaque erat, vt diximus, necessarium, vt in his rebus recte constituendis plus temporis collocaremus. Iam vero, quoniam vos, quo fraternam vestram erga nos caritatem declararetis, Concilio voluntate ac nutu Dei Romæ coacti, nos velut membra propria per Deo amatissimi imperatoris literas accersiuistis: necum nos soli iam antea res acerbis subiissemus, nunc imperatoribus de pietate consentientibus, sine nobis vos regnaretis; sed potius, sicut loquitur Apostolus, vt nos vobiscum conregnaremus: est certe nobis omnibus in optatis, si posset fieri, ecclesiis conferim relictis, vestro desiderio, aut necessario potius ecclesiæ negotio inseruire. Quis enim nobis dabit pennas sicut columbæ, & volabimus, & requiescemus apud vos? Verum quoniam hoc modo ecclesiæ nuper renouatæ nuda-

λιν ἔξηγαγόν ἡμᾶς εἰς ἀναψυχῶν. ἡμῶν ὁ μακρὰς μὲν ἔδει γοητῆς, καὶ πολλὰ χρόνους ἐπόνε πρὸς τὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐπανόρθωσιν, ἢ ὡς περὶ ἐκ μακρὰς ἀρρώστιας τῆς καὶ μικρὸν ὀπμιελίας τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας ἐκνοσηλῶντες, πρὸς τὸ ἀρχαίαν τὴν ἰσότητάς ὑψίσαν ἐπαναρθώσωμεν, καὶ γὰρ εἰ τὰ μάλιστα δοκῶμεν τὸ τῆς διωγμῶν ἀπὸ λῆθησιν σφοδρότητος, καὶ τῆς ἐκκλησίας χρόνιως πρὸς τὸ ἀιρετικῶν κατὰ χερείσας δειπῶς διακομιζέσθαι πάλιν ἀλλὰ βαρεῖς ἡμῶν λύκοι, καὶ μὴ τὸ τῆς μαύδρας ἔξωδιώσιν καὶ τῆς νάπαις τὰ ποιμνία διαρπάζοντες, ἀνπισωτάξίς πολλοὶ ἄνθρωποι, δὴ μὲν κινουῦντες ἐπαναστάσεις, ὀκνοῦντες οὐδὲν εἰς τὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς βλάβειν, ἢ μὲν οὐκ ἔστι εἰρηκαμῶν, διαπαισίων, πλείονα ἡμᾶς πρὸς σαροληθῶν χρόνους. ἐπειδὴ μὲν τὸ τῆς ἀδελφικῶν πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ πάλιν ὀπμιελινῶν, σὺν ὁδὸν ὀπμιελινῶν Ρώμης θεοδ. βουλήσιν σὺν ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς ὡς οἰκεία μέλη πρὸς ἐκκαλεῖσθε διὰ τῆς τῆς θεοφιλέσθαι βασιλείας γεγραμμάτων ἢ ἐπειδὴ τότε τὰς θλίψις μόνοι κατεδικάσθημεν, νῦν δὲ τῆς αὐτοκρατορίας πρὸς τὴν ἰσότητάς ἐκκαλεῖσθε, καὶ ἡμεῖς ὑμῶν, καὶ τὴν ἀποστολικῶν φωνῶν, συμβασιλεύσωμεν, ἢ καὶ μὲν ἡμῶν, εἰ διωπτόν, ἀπισσιν ἀξέως κατὰ λιποδοσι τῆς ἐκκλησίας, τῶν πόδων ἢ τῆς χερείας χερίσσεισθαι. ἵς γὰρ ἡμῶν δώσιν πῆρυγας ὡς πρὸς πρὸς ἡμᾶς κατὰ πρὸς ἡμῶν; ἐπειδὴ δὲ τῆς παντελῶς ἐγγύμου τῆς ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς διανεώσεως δειπῶν, χρομῶν,

1. Cor. c. 4. v. 8.

Psalm. 54. v. 7.

ANNO CXXXIII 361.

ANNO CHRISTI 381.

ρηθῆναι, καὶ τὸ πρῶτον παντά-
 πασι ἡμῶν τοῖς πολλοῖς ἀδελφοῖς
 συνεδραμῆκαμεν ἕως εἰς τὴν Κων-
 σταντινούπολιν, ἐκ τῆς περὶ ρεα-
 μάτων τῆς ἁγίας ὑμετέρας ἡ-
 μότητος μὴ τὴν ἐν Αὐκλίᾳ σωό-
 δον πρὸς τὸν Θεοφιλέστον βασι-
 λέα Θεοδοσίον ἑπιστάτην, πρὸς
 μόνον τὴν τὴν δόξημιν τὴν
 μέγαν Κωνσταντινούπολεως * πα-
 ρισκλαστικῶν, καὶ πρὸ τῆς
 μόντης τῆς σωόδου τὴν τῆς ἐν
 ἑσπέραις μνησίων ἑπισκόπων συ-
 κατάσειν ἐπαρχῶν μείζον * ὅ-
 δόξημιν μὴ πρὸς ὁμοιωσάντες
 ἡμεῖς, μὴ πρὸς ὁμοιωσάντες ὁ-
 λως, πρὶν εἰς Κωνσταντινούπολιν
 συναλθεῖν. πρὸς δὲ τοῦτοις, καὶ τὴν
 πρὸς ἡμεῖς διὰ τὴν ἁγίαν, μὴ
 πρὸς ἁρισκλαστικῶν μακροτέρας δό-
 ξημίας ἐπιδοῦσης κερὸν, μὴ πρὸς
 τῶν ἐν τῆς ἐπαρχίας κοινωνι-
 κῶν ἑπισκόπων ἡσυχάζειν, καὶ
 τὰς ἁγίας ἀποδοῦναι συγκατάθεσιν λαβεῖν.
 ἐπειδὴ τὰ καὶ πολλὰ πρὸς τοῦ-
 τοις ἕτερα τὴν τῆς πλείοναν ἀφι-
 ξίν διεκόλυσεν, ὃ δὲ ἄλλοτερον ἡμῶν,
 εἰς τὴν πρὸς ἡμεῖς ἐπανόρθωσιν,
 καὶ τὴν τῆς ὑμετέρας πρὸς ἡμεῖς ἀγά-
 πης δόξην, τὴν πεποιθήκαμεν,
 ὅτι ἀδελφικῶς καὶ πρὸς ἡμῶν
 ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς
 ἡμῶν ἑπισκόποις, Κυριακὸν, Εὐ-
 σέβιον, καὶ Γελοκλαστον, πρὸς ἡμῶν
 καμῖν ἄχρις ἡμῶν ὁμοιωσάν-
 τες. δι' ὧν καὶ τὴν ὑμετέραν πρὸς
 ἀφῆσιν εἰρηνικῶν οὐσαν, καὶ σκοπὸν
 ἐνώσεως ἐργουσαν, ἑπιστάτην
 τὴν ἡμεῖς ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας πίστεως

rentur, & res a plerisque fieri om-
 nino non queat; nam Constanti-
 nopolim conueneramus, manda-
 to literarum superiore anno a ve-
 stra reuerentia post Concilium
 Aquileiense ad Dei amantissimū
 imperatorem Theodosium mis-
 farum, ad iter dumtaxat Con-
 stantinopolim vsque faciendum
 præmeditati, atque de hoc vno
 Concilio celebrando consensum
 episcoporum, qui in prouinciis
 manserant, vna nobiscum affe-
 rentes: longiore autem itinere o-
 pus esse nec expectantes, neque
 omnino ante accipientes, quam
 Constantinopoli in vnum con-
 uentum esset. Huc accedit, quod
 temporis præstituti angustia ne-
 que ad longius iter parandum, ne-
 que ad episcopos in singulis prou-
 inciis, qui sunt eiusdem nobil-
 cum communionis, de hac re
 commonefaciendos, neque ad
 eorum consensus obtinendos fa-
 tis spatii dat. Itaque cum & hæ-
 res, & alia præterea complures
 maiori parti episcoporum impe-
 dimento sint, quo minus ad vos
 veniant: idcirco quod secundo
 in loco faciendum erat, tum ad
 statum rerum ecclesiasticarū rite
 ordinandum, tum ad ostenden-
 dum quanti vestram erga nos ca-
 rritatem æstimemus, illud certe fe-
 cimus; quippe orauimus reueren-
 tissimos honoratissimosque fra-
 tres & collegas nostros episcopos
 Cyriacum, Eusebium, & Priscia-
 num, vt laborem ad vos profici-
 scendi suscipere non grauarentur.
 Qui quidem non solum vobis
 exponent, quam nostra vo-
 luntas pacis studiosa sit, & quo
 pacto nihil aliud quam ecclesie
 concordia sibi proponat; verum
 etiam quam ardenti studio ad sanam fidem tuendam accensi simus,

Concil. Tom. 3.

A a a

perspicue significabunt. Nam persecutionum procellas, cruciatus, minas imperatorias, crudelē magistratum violentiam, aliarumque rerum incommodarum tētationes, quas ab hæreticis sustinuimus, pro fide euangelica a trecentis decem & octo sanctis patribus in Nicæa Bithyniæ vrbe confirmata sustinuimus. Etenim ista fides tum a nobis, tum a vobis, tum ab omnibus qui verbum verę fidei non peruertunt, approbari debet; quippe cum & antiquissima sit, & lauacro baptismatis consentanea, & nos doceat credere in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, hoc est, in diuinitatem, potentiam & substantiam vnā Patris & Filii & Spiritus sancti, æqualem dignitatem, & coæternum regnum, in tribus perfectissimis hypostasibus, siue in tribus perfectis personis; adeo vt neque quidquam loci detur pestiferę Sabellii hæresi, qua confunduntur personæ, hoc est, proprietates tolluntur; neque blasphemia Eunomianorum, Ariannorum, aut eorum qui Spiritum sanctum oppugnant, quidquam habeat ponderis, quæ quidem essentiam, naturam, siue diuinitatem discindit, & Trinitati, quæ increata, & consubstantialis, & coæterna est, naturam posterius genitam, aut creatam, aut quæ sit alterius essentia, inducit. Nos præterea doctrinam Dominicæ incarnationis integram & perfectam tenemus; neque dispensationem carnis Christi, vel animæ vel mentis expertem, vel imperfectam esse asserimus: sed agnoscimus Verbum Dei ante sæcula omnino perfectum, & perfectum hominē in nouissimis diebus pro

Φανερόν ποιούμεν. ἡμεῖς γὰρ ἐπὶ δια-
γμοῖς, ἐπὶ θλίψις, ἐπὶ βασιλείας
ἀπειλαῖς, ἐπὶ τῶν ὑπερπόντων ἀνι-
στηται, ἐπὶ ἕνα πειρασμὸν ἐπι-
παρὰ τῶν αἰρετικῶν ὑπεμείναμεν,
ὑπὲρ τῆς ἀσπληγῆς πίστεως τῆς ἐν
Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας πατρῶν τῶν τελα-
κοσίων δέκα καὶ ὀκτώ ἀγίων θεοφό-
ρων πατέρων κυρωθείσης ὑπέστημεν.
ταῦτῶν γὰρ καὶ ἡμῖν, καὶ ὑμῖν, καὶ
πᾶσι τοῖς μὴ διαστρέφοις ὡς λόγον
τῆς ἀληθοῦς πίστεως, σωσαρέσκων * δεῖ
ὡς μόνις ποτὲ προσβυτάτω τε οὖ-
σαν, καὶ ἀκόλουτον τῷ βαπτίσματι, καὶ
διδάσκουσαν ἡμᾶς πιστεύειν εἰς τὸ ὄνο-
μα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος, δηλαδὴ θεότητος τε καὶ
διωάμεως καὶ οὐσίας μιᾶς τοῦ πατρὸς
καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος
πυθολογίας, ὁμοῦ μόνου τε τῆς αἰχίας,
καὶ σωαγίδιου τῆς βασιλείας, εἰρη-
σι τελειότητις ὑποστάσεων, ἢ πῶς
τελοῖ τελεῖσι προσώποις ὡς μήτε
τῶν Σαβελλίου νόσον χάραν λαβέν,
συνχευόμενων τῶν ὑποστάσεων, ἢ ἡρώων
τῶν ἰδιοτήτων ἀειρουμένων: μήτε
μὲν τῶν τῶν Εὐνομησιῶν, καὶ Ἀρει-
τιανῶν, καὶ πνευματομάχων βλασφη-
μίᾳ ἰσχυρίεν, τῆς οὐσίας, ἢ τῆς φύσεως,
ἢ τῆς θεότητος τεμομενίας, καὶ τῆς ἀκρί-
του, καὶ ὁμοιοῦτος, καὶ σωαγίδα τελε-
δι μετὰ γρησέρας ἑνός, ἢ κλειπῆς, ἢ
ἐπροοισίου φύσεως ἐπαγρομένης. Ἐ-
πὸν τῆς εὐανθρωπότητος δὲ τοῦ κυρίου
λόγον ἀδιάστροφον σώζομεν, οὔτε
ἀψυχον, οὔτε ἀνόου ἢ ἀτελή τῶν τῆς
σαρκὸς οἰκονομίᾳ παραδεχόμενοι:
ὅλον ὃ εἰδότες τελεον μὲν ὄντα πρὸς
αἰώνων θεοῦ λόγον, τέλει ὃ ἀνθρώ-
πων ἐπὶ ἐχάτων τῶν ἡμερῶν διὰ τῶν

ANNO CHRISTI 381.

ἡμετέραν σωτηρίαν ἡρώμενον. Τὰ μὲν οὖν καὶ πῶς πίστιν πῶς παρ' ἡμῶν αὐτοπόλως κηρυτθόμενον, ὡς ἐν κεφαλαίῳ ποιεῖται. ὅτι ὡν καὶ ὅτι πλεον ψυχῶν γινώσκοντες, πῶς τε ἐν Αντιοχείᾳ τόμῳ παρὰ τῆς ἐκείνῃ συνελευθούσης συνόδου γενημένων κατὰ ξιῶσαντες ἐντυχῶν, καὶ πῶς ἦσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅρα τῆς οἰκουμένης ἐκτείνῃ συνόδου. ἐν οἷς πλατύτερον τὴν πίστιν ἀμολογήσαμεν, καὶ τὴν ἑναχὸς καίνοτομησάντων ἀφῆσαν ἀναθεματισμὸν ἐστράφον πεποιθήκαμεν. ὅτι τὴν οἰκονομίαν τὴν καὶ μέρος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, παλαμὸς τε, ὡς ἴσῃ, θεομὸς κερράτῃ, καὶ τὴν ἀρίων ἐν Νικαίᾳ πατέρον ὄρα, καὶ ἐκείνῳ ἐπαρξίαν ὅρα τὴν ἐστράφας, ὅτι ἐπὶ ἐκείνοι βούλοιντο, σὺν αὐτοῖς ὅρα ὁμοῖοις ὅρα τὸ συμφέρον ποιῶντας χροτονίας. οἷς ἀκολούθως ταῖς τε λοιπῶν ἐκκλησίας παρ' ἡμῶν οἰκονομῶν γινώσκοντες, καὶ τὴν ἑπισημοῦτων ἐκκλησιῶν ἀναδέχεται ὅρα ἱερεῖς. ὅρα τῆς μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει νεοπαρξίς, ὡς αὐτὸς ἴσῃ, ἐκκλησίας, ὡς ὅρα ἐν τόματ' ἰερόντος, τῆς τῆς ἀρετικῶν βλασφημίας ὑπόμον' ὅρα ἑστράφας διὰ τῆς οἰκονομῆς τῆς θεοῦ, ὅρα ἀθεσιμώτατον ὅρα θεοφιλέστατον Νεκτάριον ὅρα ἑπίσκοπον κερχροτονήκαμεν ὅρα τὴν οἰκουμένης συνόδου, καὶ κοινῆς ὁμονοίας, ὡς ὅρα καὶ τῆς θεοφιλέστατου βασιλέως Θεοδοσίου, παντός τε τῆς κλήρου, καὶ πάσης ὅρα ἑπισημομένης τῆς πόλεως. τῆς δὲ πρεσβυτάτης καὶ ὄρα τῆς ὀρθοδοξίας ἐκκλησίας τῆς ἐν Αντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ἐν ἡ ὅρα τῆς τῆς χριστιανῶν ἐκκλησιαστικῶν ὄρα ἀθεσιμώτα-

nostra salute factum esse. Atque ista de fide a nobis libere ingenueque predicata, summatim disferuimus : de quibus plenorem delectationem animis poteritis percipere, si libellum in Concilio Antiochia conuocato, de fidei decisione editum, & eum etiam qui superiore anno a Constanti-nopolitano Concilio generali compositus est, legere placuerit : in quibus tum fidem nostram vberius exposuimus, tum hæresibus nuper excogitatis anathema scriptis proditu denuntiauimus. De administrationibus autem singularum ecclesiarum, cum vetus, uti nostis, lex obtinuit, tum sanctorum patrum in Concilio Nicæno decisio; ut videlicet singularum prouinciarum antistites, vna cum finitimis (modo ipsis ita visum fuerit) episcopis, ad ecclesiarum commodum habeant ordinationes. Ex cuius legis & decisionis prescripto scitote tum alias quoque ecclesias apud nos administrari, tum illustrissimarū ecclesiarum sacerdotes delectos. Vnde ecclesiæ Constantinopolitanæ recens, ut ita dicam, ædificata, quamque ex hæreticorum blasphemia, tamquam ex ore leonis, per misericordiam Dei nuper eripuimus, reuerendissimū, Deoque dilectissimum Nectarium in Concilio generali, communi omnium consensu, præsentē Theodosio imperatore religiosissimo, totius denique cleri, totiusque ciuitatis suffragiis episcopū constituimus. Ecclesiæ autem vetustissimæ, & vere apostolicæ Antiochiæ vrbis Syriæ, in qua prima venerandum Christianorum nomen auditum est, reuerendissi-

Can. 4

Athor. c. 11. v. 16.

mum & Deo dilectissimum Flavianum, episcopi illius prouinciæ, & dioceseos orientalis in vnum conuenientes, tota illa ecclesia, vti Canon postulat, suffragante, & velut vno ore virum illum honorifice collaudante, episcopum ordinarunt: quæ quidem legitima ordinatio communi Concilii cōsensu approbata est. Porro ecclesiæ Hierosolymitanæ, quæ est aliarum omnium mater, reuerendissimum & Deo dilectissimum Cyrillum episcopū agnoscimus tum ab episcopis prouinciæ, vti Canon vult, iam pridem creatum, tum plurima prælia aduersus Arianos variis in locis præliatum. Quibus rebus tamquam legitime & secundum ecclesiæ Canones a nobis constitutis, obsecramus vestram reuerentiam, vt congratuletur, spiritali caritate nos mutuo deuinciente, ac timore Domini omnem humanam affectionem reprimente, ecclesiarumque ædificationem amori illi & beneuolentiæ, qua singuli singulos complectuntur, longe anteponente. Nam fide ad hunc modum communi consensu stabilita, & caritate Christiana in nobis confirmata; posthac desinemus dicere illud quod ab apostolis condemnatum est, nimirum: *Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cepha*: omnes cum ostenderimus esse nos Christi, qui in nobis non est diuisus, corpus ecclesiæ, Dei largiente gratia, integrum conferuabimus, & ad tribunal Domini fidenti animo nosmet sistemus.

1. Cor. c. 1.
 v. 12.

τον κ̅υ̅ θεοφιλέτατον Ἐπίσκοπον Φλα-
 βιανόν, οἱ τε τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς
 ἀποστολικῆς διοικήσεως σωδραμόν-
 τες, κανονικῶς ἐχρητόνησαν, πάσης
 συμφύφου τῆς ἐκκλησίας ὡς πρὸς διὰ
 μαζ̅ Φωνῆς. ① ἀνδρα ὑμνησάσης
 ὑμῶν ἐν δεσμοῖν χροτονίδου ἐδέξατο
 καὶ τὸ τῆς σωδοῦ κοινόν. τῆς δὲ γε
 μητρὸς ἀπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἐν
 Ἱεροσολύμοις, ② ἀδελφωμάτων
 καὶ θεοφιλέτατον Κύριλλον ③ ἐπί-
 σκοπον εἶναι γνωρίζομεν, κανονικῶς
 τε παρὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας χροτονι-
 δέντων πάλαι, καὶ πλείστα πρὸς τοῖς
 Ἀρειανοῖς ἐν διάφοροις τόποις ἀθλή-
 σαντα. οἷς ὡς ἐν δεσμοῖς καὶ κανονι-
 κῶς παρ' ἡμῶν κεκρατηκόσι, καὶ τὴν
 ὑμετέραν συγχάριεν ἑρακαλοῦμεν
 δι' ἀγάπην, τῆς πνευματικῆς μεσι-
 τολοῦσης ἀγάπης, καὶ τῆς κωελικῆς
 φόβου πάντων μὲν κατὰ ἐξέλιοντες
 ἀδελφὸν πίνην πρὸς ἀπάθειαν, τὴν δὲ
 τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίαν πρὸς ὑμῶν
 πείραν ποιούτως τὸ πρὸς τὸ καθ' ἕνα
 συμπαιδείας ἢ χαρίτος. οὕτω γὰρ τῆ
 τε τῆς πίστεως συμφωνηθέντος λόγου, ἐν
 τῇ χριστιανικῆς κυρωθείσης ἐν ἡμῶν ἀ-
 γάπης, παυσόμεθα λέγοντες τὸ πρὸς
 τῶν ἀποστόλων κατεγνωσμένων ἐγὼ
 μὲν εἶμι Γαύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ,
 ἐγὼ δὲ Κηφᾶ πάντες δὲ Χριστοῦ Φανέν-
 τες, ὅς ἐν ἡμῶν οὐ μεμερείσται, θεοῦ
 κατὰ ἐξιοῦτος, ἄραστον τὸ σῶμα τῆς
 ἐκκλησίας τρηπισομεν, καὶ τῶν βήματι
 τῶν κωελίου μὲν παρρησίας παραστή-
 σόμεθα.

ANNO
CHRISTI
381.

IN CONCILIVM
CONSTANTINOPOLITANVM

^b œcumenicum seu vniuersale ^c secundum ^d appro-
batum, ^e in quo centum & quinquaginta episcopi
^f auctoritate Damasi papæ, & Theodosii senioris fa-
uore congregati, ^g Syagrio & Euagrio consulibus,
anno Domini 381. æra 419. ^h Macedonianam hæresim
condemnarunt, fideique Nicænæ symbolum confir-
marunt,

NOTÆ.

* *Concilium Constantinopolitanum.*] Sic dictum ab vrbe Constanti-
noli, quam prius Byzantium appellatam, Constantinus imperator
anno Domini 324. a se extructam de nomine suo deinceps nomina-
ri præcepit. Byzantium antehac non fuisse ignobilem ciuitatem,
antiquissimorum auctorum scripta declarant. Cicero in oratione
quam habuit de prouinciis consularibus, magna cum laude eiusdem
meminit: Liberam eam prædicat, ciuitatem Romanis fidelissimam,
ornatissimam, signis & antiquitatum monumentis refertissimam.
Postea tamen multis cladibus exagitata, & naufragiis plurimis iacta-
ta fuit. A Vespasiano, teste Suet. cap. 8. in Vesp. libertate priuata, a
Pescennio Nigro tyranno deinde occupata, & a Seuero diu obsessa,
& non nisi fame capta. Vrbs, (vt ait Herodianus lib. 5.) aliarum om-
nium in Thracia felicissima, viribus & opibus ea tempestate florens,
quam & Seuerus indignans redegit in vici formam: tamen benignitate
imperatoris Antonini Caracallæ, qui (vt auctor est Spartianus
in eodem Caracalla) vetera iura reddidit, in pristinum restituta est.
Gallieno vero imperante, iterum pessundatam esse testatur Tre-
bellius, cum ait: *Ne quid mali deesset Gallieni temporibus, Byzantio-
rum ciuitas elata naualibus bellis, claustrum Ponticum, per eiusdem
Gallieni milites ita omnis vastata est, vt prorsus nemo superesset: deni-
que nulla vetus familia apud Byzantios inuenitur, nisi qui peregrina-
tione vel militia occupatus euasit, qui antiquitatem generis, nobilita-
temque repræsenter.* Eandem Gallienus per Cleodamum & Athe-
næum Byzantios restaurauit, & firmissime muniuit: adeo vt in bello
Liciniano Byzantium propugnaculum fortissimum Constantinus
nequaquam expugnare potuerit, sed propugnatoribus sponte se
dantibus, eo potitus fuerit. Sub Seuero imperatore eadem Christiani-
anis refertissima extitit, ad quos in illo exitu Byzanceno (vt ait Ter-
tullianus ad Scap. cap. 3.) Cæcilius Capella dirus persecutor exclamauit:
Christiani gaudete. Hanc ciuitatem antiquitate & rebus præ-
clare gestis egregie nobilitatam Constantinus mirifice Dei admo-
nitu auxit & illustrauit. Cum enim deuictis hostibus, imperium iam
toto orbe terrarum pacatum teneret, multis prodigiis ad Byzan-

Constanti-
nopolis a
Constanti-
no extra-
cta & deno-
minata.

Byzantium
olim dicta.

Byzantium
a Constanti-
no auctum
& denomi-
natum.

tium potius quam Ilium restaurandum admonitus, non tantum nomine, sed etiam re ipsa illam ciuitatem alteram Romam facere conatus fuit. Ad eam amplificandam, edita sanctione annonam viri-
 tim habitantibus & domos extruentibus distribuendam instituit: quæ largitas ad posteriores etiam imperatores dimanauit, vt qui emolumenta perciperent, ædificandi studio magnitudinem vrbis au-
 gerent. Statuis & simulacris præclaro opere factis, quasi trophæis de deuictis hostibus, gentilium diis ad ludibrium publice ex-
 positis, urbem exornauit. Simulacro, magnitudine & artificio spectabili, ex ære super porphyreticam columnam in foro dedicato, suum nomen imposuit: in cuius manu collocauit malum aureum, cum imposta cruce & tali inscriptione: Tibi Christe Deus Verbum, hanc commodo. In columnæ basibus reliquæ conditæ erant. Alia præclara vrbis ornamenta, cum pietate coniuncta, & miraculis etiam illustrata recensent Zonaras, Cedrenus, Nicephorus, &c. Quatuordecim templa magnificentissime extructa, amplissimis donariis exornauit. In eadem, ne qua vrbis perfectio desiderari posset, scientiarum scholas ædificauit, & excellentissimos oratores ac philosophos adhibuit, eosque amplissimis priuilegiis donauit. Bibliotheca ibidem ædificata, centum viginti millia librorum continens, quæ tempore Basilisci imperatoris diro incendio flagrauit, magni Constantini opus fuisse putatur. In tanta amplitudine & numero publicorum ædificiorum carcerem tantum pro sua mansuetudine, vt se habebat, humilem atque depressum, & paucorum hominum capacem, nullo auctum additamento, reliquit, quem nec posteri ausi sunt mutare imperatores, vsque ad Phocam, qui eum amplio-
 rem reddidit. Nouam quoque Romanorum ciuium coloniam Constantinopolim transtulit, ex quibus senatus amplissimus coagmentatus fuit. Anno imperii sui vigesimo quinto nouam Romam, in sanctissimæ Virginis Dei genitricis Mariæ memoriam Christiano ritu Deo dicauit ac consecrauit. Hæc ex Eusebio, Hieronymo, Casiodoro, Zonara, Cedreno, Socrate & Sozomeno, Baronius anno Christi 324. & 330. De situ, forma & expugnationibus eiusdem, consule Georgium Braunium in theatro.

Constanti-
 nus scholas
 ædificat.

Quomodo
 œcumeni-
 cum sit.

Concilii
 robur ab
 auctoritate
 Rom. pon-
 tificis.

^b *Oecumenicum seu vniuersale.*] Damasus pontifex hanc Synodum in iis quæ fidei sunt, approbaturus, nominat eam œcumenicam: quia in ea, id quod occidens, ac demum vniuersa ecclesia cum Romano pontifice de Spiritu sancti diuinitate sentiendum esse doce-
 bant, paribus votis, vnaque sententia omnes etiam orientales edide-
 runt. Tantum enim roboris & firmitatis quælibet Synodus conse-
 qui solet, quantum auctoritatis illi apostolica sedes impertit. Et merito: nisi enim hoc admittatur, nulla causa reddi poterit, cur quædam Concilia maioris numeri episcoporum reprobata, minoris numeri confirmata fuerint. Cum itaque auctore Photio in libello de septem Synodis, Damasus non modo eam approbarit, verum etiam œcumenicam nominet ipse, omnesque posteri appellarint, œcumenicum fuisse dubium non est. Hanc Synodum, in qua orien-

ANNO
 CHRISTI
 381.

tales Macedonianam & Eunomianam hæresin in oriente inuale-
 scentem condemnarant, œcumenici Concilii nomine pontifex di-
 gnatus est, ea intentione, vt iidem episcopi orientales, fidem tem-
 porariam ad priuatum commodum accommodatam, & pro ratione
 temporis mobilem habentes, suis ipsorum vinculis firmiter stringe-
 rentur, posthac nefas esse ducentes, quod summo consensu institum-
 tum, & ab occidentalibus receptum ac sublimi loco repositum fue-
 rat, solita leuitate conuellere, atque temeritate consueta infringere.
 Quod quidem consilium Damasi ecclesiæ catholicæ magno emo-
 lumento fuisse, euentus edocuit. Bellarminus lib. 1. de Concil. cap. 5.
 refert, propterea hanc vnam ex œcumenicis habitam fuisse, quod
 patres orientales Constantinopoli, occidentales Romæ congregati
 in rebus fidei definiendis, animis ac sententiis coniuncti fuerint.
 Quales fuerint episcopi, infra dicemus. Baron. num. 26. 38. & 49.

^c *Secundum.*] Quamobrem hoc Concilium Sardicensi & Arimi-
 nensi inter vniuersalia secundum numeretur, diximus supra in no-
 tis Concil. Sardicensis & Ariminensis, verbis, *œcumenicum & ap-
 probatum.*

^d *Approbatum.*] Hanc Synodum a Damaso papa confirmatam
 fuisse, tradit Photius in libello de 7. Synodis. Sed intelligendum
 est illud auctoritate S. Gregorii lib. 6. epistol. 125. de iis dumtaxat,
 quæ ad Macedonianæ & Eunomianæ hæreseos condemnationem,
 fideique Nicanæ confirmationem spectant. Canones enim huius
 Synodi Romana ecclesiæ semper hætenus respuit, eaque tantum,
 quæ de fide constituta sunt, summa auctoritate amplexa fuit. Verba
 Gregorii hæc sunt: *Canones quidem Constantinopolitani Concilii Eu-
 doxianos damnant; sed quis fuerit eorum auctor Eudoxius, minime
 dicunt. Romana autem ecclesiæ eosdem Canones, vel gesta Synodi il-
 lius, hætenus non habet nec accipit: in hoc autem eandem Synodum ac-
 cepit, quod est per eam contra Macedonium definitum. Reliquas vero
 hæreses, quæ illic memorate sunt, ab aliis iam patribus damnatas repro-
 bat,* &c. Post obitum Meletii, per electionem Flauiani schismatici,
 continuatam discordiam incomparabili longanimitate pontifex,
 eiusque successores, ad annum Domini 408. sustinuerunt, eo con-
 silio sane optimo, ne excommunicationis nexui inuoluti, magna scif-
 sura catholicam ecclesiæ in duas partes diuiderent, totumque or-
 bem Christianum ab inuicem separarent. Vide Baron. anno 381.
 num. 31. 38. 48. & 51.

An Conci-
 lium hoc
 vniuersali-
 ter appro-
 batum sit.

Quidam Ca-
 nones hu-
 ius Conci-
 lii reproba-
 ti.

Cur schi-
 sma Africa-
 næ ecclesiæ
 toleratum
 fuerit.

^e *In quo centum & quinquaginta episcopi.*] Catholicos, ortho-
 doxæ ac consubstantialis fidei assertores episcopos centum & quin-
 quaginta conuenisse, testatur Socrat. lib. 5. cap. 8. Concil. Cal-
 chedonensis, act. 2. & libellus synodiarum constituit. qui partim
 supra, partim infra inter acta Ephes. Concil. extat. Denique quædam
 oratio Gregorii Nazianzeni, quam in templo vrbis primario ad cen-
 tum quinquaginta episcopos recitasse indicat titulus. *Imperator,*
inquit Socrates prædicto loco, nulla mora interposita Concilium epi-
scoporum ipsius fidem amplectentium conuocat, quo tum fides Concilii

Numerus
 episcopo-
 rum.

Niceni corroboraretur, tum Constantinopoli designaretur episcopus. Et paulo post: Itaque in vnum conueniunt, qui fidem tenebant Constantianalis, Timotheus Alexandria, Cyrillus Hierosolymorum; Meletius autem iam pridem aderat, eo scilicet tempore, quo erat propter designationem Gregorii illo accersitus. Acholius etiam Thessalonica episcopus, & alii complures: erant omnes numero centum quinquaginta. Clerici Constantinopolitanæ ecclesiæ auctoritate Canonis quinti, vendicantes sibi ius ordinandi, deponendi & substituendi episcopos Asiæ, hæc prædict. act. Concilii Calchedonenfis dixisse & clamasse scribuntur: *Ea quæ SS. patrum centum quinquaginta sunt, teneant priuilegia Constantinopolis, ne depereant.* Qui qualesve huic Concilio interfuerint ac subscripserint, infra de subscriptionibus dicemus.

Pontifex,
an imperator
auctor
congregati
Concilii
fuerit.

^f *Auctoritate Damasi papæ ac senioris Theodosii favore congregati.*] Hoc est, quod aiunt patres sextæ Synodi, actione 18. Theodosium ac Damasum per secundam Synodum obstittisse Macedonio, sicut Siluester & Constantinus congregato Nicæno Concilio Ario obstiterunt. Cum itaque ex supradictis constet, primam Synodum a Siluestro indictam, a Constantino promotam fuisse; concedendum est, hanc quoque secundam vniuersalem Synodum auctoritate sedis pontificiæ indictam, & auxilio imperatoris congregatam esse. Baronius addit peruetustum codicem in Vaticana, aliisque quibusdam bibliothecis extare, in quibus hæc scripta leguntur, *sententiam de damnatione Macedonii & Eunomii Damasus confirmari præcepit etiam in sancta secunda Synodo, quæ præcepto & auctoritate eius apud Constantinopolim celebrata est.* Denique qua ratione illa Lucentii apostolicæ sedis vicarii obiurgatio Dioscori in Concilio Calchedonenfi substitisset, si non auctoritate sedis apostolicæ hæc Synodus indicta fuisset. *Iudicii sui ipsum necesse est reddere rationem: quia cum nec personam iudicandi haberet, subrepsit, & Synodum ausus est facere sine auctoritate sedis apostolicæ, quod rite nunquam factum est, nec fieri licuit.* Paschasius legatus addit, de his esse regulas ecclesiasticas & patrum instituta. Ipse Damasus epistola sua ad episcopos Illyr. testatur, decreta Synodi nullius esse momenti, cui ipse per se, vel per legatos assensum non præbuisset. Confirmant id Socrates lib. 2. cap. 13. Sozom. lib. 3. cap. 9. item illa quæ diximus supra in notis ad epistolam 1. Marcelli, verbis; *Constituerunt ut nulla Synodus.* Nemo igitur nisi pertinax hæreticus asseueret, hoc Concilium ab imperatore pientissimo & sanctarum constitutionum obseruantissimo indictum fuisse. Quod ait Theodor. lib. 5. hist. cap. 9. epistola episcoporum Concilii huius ad Damasum scripta, supra extante, Constantinopolitanum primum, Theodosium seniore coegisse & indixisse, explicandum est, illud præuio literarum apostolicarum mandato contigisse. Vide Baron. anno præd. num. 19. & 20. Bellarm. lib. 5. de Conc. c. 13. Quis præsidem Concilii egerit, aperte non constat. Imperatorem a Concilio abfuisse, nihilq; aliud egisse, quam quod literas Romani pontificis ad episcopos transmiserit, eosque ad Con-

Refellitur
obiectio.

Quis huic
Concilio
præfuderit.

ANNO
CHRISTI
381.

Concilium inuitarit, synodales epistolæ, quarum altera ad Damasum pontificem, altera ad imperatorem de rebus in Synodo gestis scripta est, manifeste indicant. Damasum pontificem neque per se, neque per suos legatos eidem præfuisse, fatemur. Nectarius in locum Gregorii seipsum abdicantis nondum suffectus fuerat, ut infra patebit. Itaque vel Gregorium Nazianz. Constantinopol. ecclesiæ episcopum, vel Meletium Antioch. eidem præfedis oportuit. Timotheus enim Alexandrinus post defunctum Meletium, iudiciumque fidei absolutum, serius accessit, ut infra ex actis Concilii patebit.

^s Syagrio & Euagrio consulibus, anno Domini 381. &c.] Allegatis consulibus patres centum quinquaginta Constantinopolim conuenisse, & post Gregorium Nazianz. communi episcoporum sententia in locum abdicati Maximi suffectum mense Maio hanc Synodum inchoasse, præter Socrat. lib. 5. cap. 8. Gregor. Nazianz. in carm. de vita sua testatur his versibus:

Tempus
celebrati
Concilii.

*Mala auspicatur hic mihi celsa a throno.
Nam quidquid ortus præsulum (Ægyptum citra)
Habebat usque ad inclytam Romam nouam,
Terra marisque ex intimis recessibus,
(Quo concitatum cælitus pacto, haud scio)
Coit repente, firmet ut thronum mihi, &c.*

Hoc idem Socrates prædicto loco his verbis: *Meletius iam pridem aderat, eo scilicet tempore, quo erat propter designationem Gregorii illo accersitus. Et paulo infra. Ad Concilium igitur conueniunt, Euegerio & Euagrio, alias Syagrio consulibus mense Maio.* Vnde colligimus hoc eodem anno Constantinopoli duos conuentus episcoporum habitos fuisse. Priorem, quo Maximo abdicato Gregorius Nazianzenus in eius locum substitutus fuit: Posteriores, cuius initium factum est mense Maio, in quo Macedoniani aliique hæretici condemnati fuerunt. Chronologia consulum, Christi nati & æræ Hispanicæ mirifice admodum conuenientes, non minimam laudem Baronianæ temporum supputationi afferunt: quodque de æræ Hispanicæ ratione, contra Garfiam Loaisam diximus supra in notis Concilii Nicæni, verbo, æra, & ex Baronio attulimus, pulcherrime confirmant. Explosis igitur aliorum sententiis de tempore huius Synodi, cum accuratissimo annalium scriptore teneamus, eam anno Christi 381. Damasi 15. Theodosii tertio celebratam fuisse. Vide Baron. prædicto anno num. 17. 18.

Duo Con-
cilia Con-
stantinopo-
li hoc anno
habita.

^h Macedonianam hæresin.] Acta Synodi hoc ordine contigerunt. Primo declaratum est, Maximum ordinatum ab Ægyptiis Constantinopolitanæ sedis episcopum, episcopalibus muneribus hætenus functum, neque esse episcopum. Ordinatos ab eo clericos omnis ecclesiasticæ functionis expertes esse dimittendos: eundem de Apollinaris hæresi cõuictum, ideoque ecclesiastico Canone priuatum asserit Theodoretus. Eiecto ab ecclesia Maximo, ante perperam intruso, fideliumque cœtu interdicto, communi patrum calculo, probata & confirmata est electio Gregorii Nazian-

Acta Syno-
di.

Ecclesiæ
Constantinopoli-

Concil. Tom. 3.

Bbb

tanz schi-
fma quo-
modo sub-
larum.

zeni , atque ita Constantinopolitanæ ecclesiæ schisma hoc subla-
tum fuit. Deinceps de fide acturis patribus, volumen occidenta-
lium, continens professionem illam fidei, quam Damasus ex Con-
cilio Romano ad Paulum episcopum Antiochenum misit, exhibi-
tum fuit. Quo perlecto, vnanimi consensu, paribusque votis con-
tra Macedonium definierunt, Spiritum sanctum non seruum, sed
dominum esse, viuificatorem omnium, ex Patre procedentem,
cum Patre & Filio coadorandum & conglorificandum. Ad a-
lias vero hæreses Eunomianorum, Arianorum & Semiarianorum
condemnandas, Nicænum fidei orthodoxæ symbolum omnes si-
ne cunctatione receperunt. Sed cum in eo parcius de diuinitate
Spiritus sancti actum esset, ideo quod nulla tunc hæresis ei aduer-
saria emerfisset: placuit sanctæ Synodo de Spiritus sancti diuinitate
(vt olim de Filio in Nicæno Concilio factum fuerat) aliqua adde-
re, quibus aduersus omnes hæreticos eiusdem Spiritus sancti vna
eademque cum Patre & Filio diuina substantia prædicaretur, idem-
que dominus diceretur, quem seruum esse impii hæretici blasphemabant.
Hoc est quod in epistola synodica anno sequente Constanti-
nopolis scripta aiunt. *De quibus plenior cognitionem animis poteritis accipere, si libellum Concilio Antiochia conuocato de fidei decisione editum, & cum etiam qui superiore anno a Concilio generali compositus est, legere placuerit. In quibus tum fidem nostram vberius explicauimus, tum hæresibus impiis excogitatis anathema scriptis proditum denuntiauimus.* Libellus fidei, quem symbolum Constantinopolitanum appellant patres, Concilii Calchedoniensis actione secundum supra extat. Post scriptum hunc fidei libellum communi omnium patrum sententia, Eunomianorum, Arianorum, aliorumque hæreses cum suis auctoribus, edito desuper Canone, damnatas fuisse, eorumdem epistola synodica ad Damasum anno sequente scripta testatur verbis supra recensitis. Postea, quæ ad mores ecclesiæ reformandos pertinent, alia decreta addiderunt. Quibus omnibus absolutis, ad Theodosium imperatorem synodicam epistolam, quam infra ponemus, transmiserunt, eo fine, vt fidem imperatoris stabilem, duraturâ sibi oppignorarent. Demum Synodus hoc modo absolutam præsentem episcopi sua subscriptione confirmarunt & comprobauerunt. Et quamquam iam sancta Synodus absoluta singulos patres ad suam ecclesiam redire permisisset; obitus tamen Meletii Antiocheni episcopi, & successoris designatio, eosdem Constantino-
poli retinuerunt. Nam cum maxima pars orientalium contra Ægyptiorum & occidentalium sententiam indigne ferret, Paulinum a Lucifero Calaritano occidentali episcopo creatum orientalibus præesse, immemores inueteratæ, & iam ante in Concilio Antiocheno compositæ per iuratam transactionem discordiæ, Gregorio Nazianzeno, aliisque contradicentibus, Flavianum Antiochenum presbyterum Meletii successorem elegerunt; atque ita primam discordiam in Paulino & Flauiano continuarunt. Gregorius Nazianzenus hanc discordiam sua abdicatione compositum iri arbitratus,

Epistola sy-
nodica.

ANNO
CHRISTI
381.

fedi Constantinopolitanæ, cum consensu imperatoris, non sine magno bonorum ac populi fleu renuntiat, atque statim post habitas in Synodo aliquot actiones, comitantibus optimis quibuscumque orientalibus, in Cappadociam discedit: tum qui supererant ibi episcopi ac sacerdotes nundinarii, in locum Christiani perfectissimi, theologi absolutissimi, monachi castissimi, Nectarium hominem nondum Christianum, sed adhuc catechumenum, rerum ecclesiasticarum penitus imperitum, in voluptatibus sæculi & carnis hæcenus versatum fuffecerunt, eaque deinceps egerunt, quæ suppressa Gregorii seipsum abdicantis mentione, ad pontificem hac de re prædicta synodali epistola scripserunt. Vide Baron. anno 381. num. 24. vsque ad num. 80.

Gregorius
Nazianzenus
episcopus
patui re-
nuntiat.

ⁱ *He regule sunt expositæ.*] De Canone quinto dubium est, an centum & quinquaginta episcopis constitutus fuerit. Probabile est, post discessionem Timothei episcopi Alexandrini, in cuius præiudicium vertitur, hunc Canonem editum, furtive actis Concilii superadditum fuisse; ideoque etiam in epistola synodica, post aliarum rerum in Synodo gestarum mentionem, hanc rem penitus silentio obuolutam reliquisse. Vide quæ dicemus infra in notis eiusdem Canonis 5. Baron. num. 72.

a An Canon
quintus a
150. episco-
pis consti-
tutus sit.

^k *Specialiter autem Eunomianorum, &c.*] De hæresibus hic condemnatis, eorumve auctoribus supra frequenter egimus. De Eudoxianis vero, sic dictis ab Eudoxio Constantinopolitano episcopo, hoc annotandum est, eos in classem Arianorum, vnde exierant, post hæc rediisse, suoque peculiari nomine appellari desiisse. Vnde factum, vt Eudoxii nomen posteris obscurum redditum fuerit: quodque sanctus Gregorius ad Eulogium Alexandrinum scribens epistola 125. lib. 6. dicat: *Præterea idem frater noster* (Cyriacus episcopus Constantinopolitanus) *omnia in suis synodicis Deo auctore catholice locutus est: quemdam vero Eudoxium damnauit, quem neque in Synodis damnatum inuenimus, neque a decessoribus suis in suis Synodis reprobatum.* Et Canones quidem Constantinopolitani Concilii Eudoxianos damnant; sed quis fuerit eorum auctor Eudoxius, minime dicunt. Semiarianorum antesignanus Eleusius episcopus adhuc superstes, ac ad Synodum ab imperatore vocatus, teste Socrate lib. 5. cap. 8. præsto fuit; admonitus vt cum sociis resipisceret, se malle opinionem Arianorum asseuerare, quam fidei *consubstantialis* assentiri, respondit. Constantinopoli discedens, per literas populo cuiusque ciuitatis significauit, vt fidei Concilii Nicæni minime consentirent.

Canon 1.
Eudoxiani
qui.

^l *Episcopi qui extra diocesim sunt.*] Cum Egyptii antistites, & frumentarii episcopi, Petro Alexandrino episcopo annuente, Maximum Alexandrinum philosophum Cynicum, qui se iactabat martyrum filium & pro fide exulem, aduersus Gregorium in sede Constantinopolitana detonsa Cynica coma episcopum ordinassent, eumque agrotante foris in suburbio Gregorio, nocturno tempore in ecclesiam irruentes, in sede collocassent, mane facta, magnus clerico- rum orthodoxorum ob facinus deforme tumultus excitatus, atque

Can. 2. alias
2. 3. 4.
Occasio hu-
ius consti-
tutionis.

Concil. Tom. 3.

Bbb ij

Maximus a populo vrbe expellitur.

Maximus quare Apollinaris hæreseos sectator factus.

Can. 5. alias 3. Hic Canon a Romana ecclesia nūquam fuit receptus.

Patriarchalis dignitas Constantinopolitanae ecclesie permittenda quando.

Hic Canon subrepticus videtur ob

vnuerſa ciuitas commota Maximum vrbe expulerunt. Qui Theſſalonicam ad Theodoſium imperatorem profectus, rogat ab eo cathedram ſibi confirmari: verum imperator ſciens Damalum pontificem in capeſſendo Conſtantinopolitano epiſcopatu aduerſus eum Gregorio fauiſſe, proque Gregorio contra Maximum, quæ exciderunt, literas ſcripiſſe, eum plane reiecit, imo niſi a cœptis deſiſteret, graues illi minas intentauit. Hanc ob rem deſperatus infelix, facto interim fucatæ ſuæ æſtimationis magno diſpendio, Alexandriam ad Petrum adhuc in viuis agentem ſe contulit, petens vt vel oblatam Conſtantinopolitanam ſedem confirmet: vel alioquin futurum, vt propriam Alexandrinam inuitus cedere ac transferre cogatur. Ob has minas iure meritoque Alexandria etiam repulſus, factus eſt, teſte Epiphanio, Apollinaris hæreſeos ſectator. Cumque igitur hac ſeditione Conſtantinopolitana eccleſia multum exagitata fuerit, ad pacem deinceps inter catholicos inſitam conſeruandam, hunc Canonem ediderunt, quo ea, quæ de ſeruandis diœceſeos limitibus & diſtinctionibus patres Nicæni Concilii Canone ſexto conſtituerunt, viciffim ſanctione ſua innouarunt.

^m *Conſtantinopolitane.*] Hunc Canonem ab eccleſia Romana minime receptum fuiſſe, conſtat primum ex iis, quæ ſupra ex Gregorii epiſtola 123. lib. 6. attulimus, vbi dicit: *Romana eccleſia eoſdem Canones vel geſta Synodi illius hæctenus non habet, nec accipit: in hoc autem eamdem Synodum accepit, quod eſt per eam contra Macedonium definitum.* Deinde etiam id vel hinc maniſteſtiffimum eſt, quod cum Anatolius Conſtantinopolitanus in Calchedonenſi Concilio, non tantum patriarchatum adipiſci, verum etiam ſecundum locum inter patriarchas occupare conatus eſſet, Leonem pontificem acerrimum ſibi aduerſarium expertus fuerit. Epiſtola 51. & 53. ſcribit: *Fruſtra quorundam epiſcoporum profertur conſenſus, cui tot annorum ſeries negant effectus.* Gelafius papa epiſtola ad epiſcopos Dardan. aduerſus Acacium proferens hoc elogium: *Cuius ſedis epiſcopus? Acacius ſcilicet, cuius metropolitana ciuitatis antiſtes? nonne parochia Heracliensis eccleſia?* indicat primatum a Conſtantinopolitana eccleſia ante ſua tempora uſurpatum, vel nullo iure eidem adhuc conſeſſum fuiſſe: aut ſi alibi conſeſſum fuerit, nunquam a Romana eccleſia approbatum eſſe. Epiſtola Nicolai primi ad Michaelẽ imperatorem, quæ incipit, *propoſueramus*, idem apertiffime ſignificat. Vnde licet epiſcopi Conſtantinopolitani imperatorum potentia freti, ob dignitatem regiæ vrbis, ſecundum locum ſedium patriarchalium ſibi uſurparint, multisque commentitiis Canonibus ſextæ & oſtauæ Synodi confirmarint, tamen nunquam a Romana eccleſia id approbatum fuit: pacis & tranquillitatis cauſa, tempore Juſtiniani imperatoris ita permiſſum eſt, vt nemo amplius contradixerit. Id declarat Innocentius tertius, conſt. Antiqua, de priuilegiis.

Non deſunt firmiſſimæ rationes ſuſpicandi hunc Canonem plane commentitium & ſuppoſitum videri. Quarum prima eſt, quod

ANNO
 CHRISTI
 381.

Anatolius a Leone per epist. 51. exagitatatus, nequaquam se auctori-
 tate alicuius Canonis a Constantinopolitano œcumenico consti-
 tuti purgarit. Secunda ratio est, quod episcopi, qui sequenti anno
 Constantinopoli conuenerunt, in ea epistola synodica, quam ad
 Damasum scripserunt, nullam plane mentionem huius Canonis
 habuerint. Quem si decreuissent, prætermisisse non debuissent.
 Tertia ratio est, quod Timotheum Alexandrinum episcopum, in
 cuius præiudicium hic Canon editus fuit, hoc æquo animo tulif-
 se, non sit probabile. Quare cum is nihil contradixisse legatur, Can-
 onem integrum de fide suspectum esse oportet. Quarta ratio est,
 quod superiori ac præcedenti Canoni aduersari videatur, adeoque
 fidem omnem excedat, eundem ab eodem Concilio editum fuisse.
 Qua ratione quæso ex præscripto Nicæni Concilii voluit S. Syno-
 dus, quibuscumque prouinciis iura sua integra esse seruata, si in præ-
 iudicium aliarum ecclesiarum vni Constantinopolitanæ tanta priui-
 legia contulit: His rationibus inductus, non possum ab hac sententia,
 de obreptione & impostura Canonis, abduci, nisi Socrates lib. 5. cap.
 2. & Sozomen. lib. 7. cap. 8. eiusdem Canonis meminissent. Quare ad
 extremum dico, quod sicut post absolutam Synodum, postque ele-
 ctionem Nectarii peractam, illi qui Constantinopoli remanserant
 orientales episcopi decreuerunt, vt episcopus Constantinopolita-
 nus præter Thraciæ, etiam remotiores in Asia curaret, atque vigo-
 re huius decreti S. Chrysofostomus in Asia episcopus, alibi institue-
 rit, alibi deposuerit; idem sibi priuilegium illæsum conseruari, Con-
 stantinopolitani clerici in Concil. Calchedonens. act. 11. postularint:
 ita non dubito, quin si commentitius non sit, hunc Canonem eo-
 dem tempore post Nectarium electum, postque Timothei Alexan-
 drini abitum, constituerint, furtimque inter acta Concilii retule-
 rint: ne vero Timotheum Alexandrinæ, Damasum Romanæ ec-
 clesiæ episcopos impugnatores consequerentur, hanc rem dolose
 post abitum Timothei peractam, in synodicam epistolam non retu-
 lerunt. Hæc ex Baron. anno 381. num. 35. & 36. Vide notas epist. 3.
 Anacleti, Can. 6. & 7. Concil. Nicæni, &c.

quatuor
 rationes.
 1. Ratio.
 2. Ratio.

3. Ratio.

4. Ratio.

Post ele-
 ctionē Ne-
 ctarii hunc
 Canonem
 constitu-
 tum fuisse,
 probabilis
 est.

Can. 6.
 alias 4.

Cap. 7.
 edit. 3.
 Volumen
 fidei quod.

^a De Maximo Cynico.] Quis fuerit Maximus, quibusve dolis Con-
 stantinopolitanum episcopatum adeptus, præter ea, quæ supra dixi,
 vide Baronium anno 379. & 380.

^o De parte occidentalium.] Editio libelli synodaliū constitutionum
 habet: *Quod ad volumen attinet occidentalium.* Intelligens per volu-
 men illam professionem fidei, siue anathematismos illos, quos per
 epistolam ex Concilio Romano ad Paulinum transmisit. Theodo-
 retus, præterquam quod in gratiam Flauiani Meletii successoris ti-
 tulum corruerit, eam ex Romano Concilio anno Christi 382. Ro-
 mæ celebrato, de quo infra agemus, scriptam fuisse, male existi-
 mat: constat enim Paulinum, ad quem scripta est, tunc Romæ
 præsentem Synodo interfuisse.

Reliqui duo Canones ambo in editione Theodori Balsamonis &
 lib. synod. constitutionum extantes, diuersæ quidem sunt transla-

Can. 6. & 7.

tionis, sed eiusdem sententiae. Prior de accusationibus, posterior constitutus fuit, quomodo ab haeresi redeuntes recipiendi forent: nimirum baptizandos esse, qui legitima forma ab ecclesia recepta non fuissent ante baptizati.

Symbolum hoc, alias libellus fidei appellatur.

Vox, Filioque, symbolo superaddita quoad & a quo.

Additamentum Romanae ecclesiae cur diu non receperit.

Cur Romani presbyteri post euangelium, Credo non recinerint.

P. Credimus.] Hoc symbolum orientales in sua ad Damasum synodica appellant libellum fidei: traduntque illud a Gregorio Nysseno episcopo lib. 12. scriptum fuisse. Idem reperitur apud Latinos, diuersa tamen translatione, & cum illo additamento, *Filioque*: Quod auctoritate Leonis pontificis, ad confutandos haereticos Priscillianistas, ab Hispanis episcopis symbolo superadditum fuit, eique semper inhæsit. VVifigothi profitentes fidem catholicam non modo illud receperunt, sed etiam Iudæos ad Christianam fidem venientes sub eiusdem symboli confessione recipiendos esse, suis legibus sancuerunt. Idem additamentum a Francis acceptum, & tenacius retentum fuisse, patet ex symbolo fidei sub Carolo Magno in Arelateni Concilio recitato. Et quod mirum est, cum augmento symboli Constantinopolitani, aucta est ecclesia. Sub huius enim confessione, Gothi, VVifigothi aliæque barbaræ nationes, quæ Hispanias occuparunt, ex Arianis factæ sunt catholicæ: Franci vero, qui sibi Gallias vendicabant, sub eiusdem symboli confessione facti sunt Christiani. Contra vero omnium gentium infelicissimi orientales schismatici, ex quo eiusdem symboli additamentum penitus respuerunt, sub Turcico iugo acerbissima feruitute premuntur, atque ecclesiis, bonis ac liberis spoliati, assidue incassum gemunt. Romana ecclesia antiquitatis tenacissima, idem quidem cum prædictis ecclesiis credidit ac docuit, vt constat ex illa professione fidei, quam Damasus ex Conc. Rom. ad Paulum transmisit; & ex Leonis epist. 93. cap. 1. tamen antequam prædictum additamentum in symbolum inferret, diutissime cunctata fuit. Scribit Magister sententiarum dist. 1. Leonem III. a Carolo Magno rogatum, vt verba prædicta ad symbolum adderentur, non modo id facere penitus recusasse, verumetiam illud ipsum absque eo additamento in argentea tabula exaratum, in altari post corpus S. Pauli perpetuo custodiri voluisse, ne quibuslibet liberum esset, aliquid ad sanctum symbolum superaddere. Postquam autem Hispani, Franci, aliique omnes Boreales populi offenderentur, & periculum schismatis oriretur, quod Romana ecclesia eam doctrinam publice confiteri nollet, quam ad probandos catholicos & constituendos haereticos, Magnus Leo ante tot sæcula Hispaniarum episcopis tradidisset, placuit tandem Benedicto, septimo huius nominis Romano pontifici, vt idem symbolum cum hoc eodem additamento Romæ in ecclesia cantetur, idque ad petitionem Henrici imperatoris. De quo hæc Berno Abbas Augiensis de rebus ad Missam spectantibus: *Cum Romanorum presbyteri ab Henrico imperatore interrogarentur, cur non post euangelium (vt in aliis ecclesiis fiebat) symbolum cantarent: me, ait ipse, assistente audiuisti, eos eiusmodi responsum reddere: quod Romana ecclesia non fuisset aliquando vlla haereseos face infest-*

ANNO
CHRISTI
381.

cta, sed secundum doctrinam S. Petri in soliditate catholica fidei permaneret inconcussa: & ideo magis his necessarium esse illud symbolum sapius cantando frequentare, qui aliquando vlla heresi potuerunt maculari. At imperator domino Benedicto persuasit, vt ad publicam Missam decantarent. Vide Baron. anno 447. num. 22. &c. Grauius itaque aberrant, qui putant ex Damasi papæ decreto profectum, vt hoc symbolum in occidente inter Missarum solennia decantetur. Nam auctoritate Rufini in expositione symboli, qui his temporibus scribebat, liquet, nullum aliud Romanam ecclesiam in sacris ritibus nouisse, quam symbolum apostolicum. Tantum abest vt id Damaso tribui possit, vt Toletan. III. Concilium profiteatur, se laudabilem illum vsu ab orientali ecclesia accepturum, ideo quod occidentalis ecclesia hac consuetudine careret. Vide quæ dicturi sumus infra in notis Conc. Tolet. 3.

An symbolum hoc in occidente Damaso auctore inter Missarum solennia decantetur.

¹ *Et subscripserunt episcopi.*] Ex nomine Meletii Antiocheni episcopi, inter episcopos Syriæ relati, euidenter colligere licet, subscriptiones patrum contigisse ante mortem Meletii, abdicationem Gregorii Nazianzeni, aduentum Timothei Alexandrini & Nectarii electionem, vt constat ex carm. Gregorii Nazianzeni de vita sua. Superuenientium igitur Ægypti episcoporum nomina, & Nectarii post electi, hisce superaddita fuisse, necessum est concedere. Perperam factum est in eo, quod Gregorius Nazianzenus, qui ante subscripserat vt Constantinopolitanus, inueniatur inter episcopos Cappadociæ vltimo loco positus, quasi non Constantinopolis, sed Nazianzi tantum episcopus fuerit. Puto id errore, vel fortasse dolo imprudentis librarii, qui exscripsit, accidisse: quia absurdum arbitratus fuerit, eiusdem sedis duos episcopos simul fuisse Nectarium & Gregorium. Cum ergo sciret sedem Gregorii Nectario collatam esse, titulum Constantinopolitanæ sedis Nectario attribuit, atque Gregorium Nazianzi, exiguæ ciuitatis in Cappadocia episcopum, non sine grauiore errore, vltimo loco collocauit. Nam cum in patriam rediturus intellexisset, ecclesiam ibidem adhuc pastore destitutam, ne illud onus subire cogeretur, nihil antiquius habuit, quam vt ageret cum metropolitano antistite Helladio Cæsariensi de creando episcopo Nazianzeno. Annuit Helladius Gregorio, ecclesiæque Nazianzenæ Eulalium præfecit, quem missis illuc episcopis prouincialibus, ex more ab iisdem ordinandum curauit. Ita non modo non factus est Nazianzenus episcopus, sed etiam eo quod oblatum recusasset, calumniam hanc passus fuit, quasi munere episcopali indignus, petitione dignitatis illius frustratus sit. Quod ipse testatur Gregor. Nazianz. 42. epist. quam hac de re ad Gregorium Nyssenum perscripsit. Ita has patrum subscriptiones partim mendosas, partim subreptitias esse, manifeste constat. Dolo ne an imprudentia collectoris id contigerit, incertum est. Inter confessores episcopos, qui Synodo interfuerunt, clariores sunt, Gregor. Nyssenus frater S. Basilii, qui libros a se aduersus Eunomium scriptos secum attulit, eosque Nazianzeno & Hie-

Subscriptiones quo tempore contigerint.

Gregor. Nazianz. falso bis subscriptus inuenitur.

Subscriptiones partim mendosæ, partim subreptitiæ.

Greg. Nyss.

Gregorii
Nazianz.
memorabi-
lis electio.

Gregorius
Nazianz.
miraculose
a sicario li-
beratur.

ronymo auditori suo prælegit. Idem in funere Meletii orationem habuit, qua insignem confessorem triplici confessionis gloria, sub tribus diuersis imperatoribus celebrem, post obitum pro merito illius laudauit. De Gregor. Nazianzeno confessione nobilissimo, præter ea, quæ supra diximus, hoc memorabile est, quod simul ac sacros cancellos introiuit, quando iussu imperatoris Theodosii in thronum erat collocandus, adorato numine sol purissimis radiis effulserit, nubemque illam, quæ sic radios solis obtegebat, vt media die noctem ferme redderet, plane deiecerit, perinde ac si superi accensa cælitus face Gregorii lætum, Deoque gratum ingressum significarent. Quam miraculose a sicario vitæ ipsius insidiatore ab Arianis subornato, liberatus fuerit, gratum erit lectori, si hic adscribam. Ad subægotantem & decumbentem, cum multitudine credentium, qui ipsi de templo recepto, & ab Arianis vindicato grotularentur, irrepsit etiam clanculo aliquis sicarius ad occidendum virum sanctissimum ab Arianis mercede conductus: qui dum ceteris pene omnibus abeuntibus ibi solus relictus esset, pedes Gregorii manibus prehensens, atque multum lamentans, supplex veniam postulauit. Gregorio autem sciscitante, quid sibi hoc vellent; sicarius vero præ immenso dolore taceret, vnus ex his qui aderant, rem sentiens, Gregorio dixit: *Hic ille carnifex tuus est, o pater, qui a nonnullis subornatus, ferrum tibi in præcordia defixurus erat, nisi Christus perspicue tibi auxilio fuisset. Quod enim ad eorum voluntatem spectat, scelus est consummatum: proinde hic facti pœnitens ad pedes tuos lacrymis veniam petit.* Ad quem conuersus Gregorius, ait: *Propitius sit tibi Deus, tibi que ignoscat, qui me seruaui: hoc solum pro noxa peto, vt heresim execrans meus fias.* Hoc autem cum vniuersæ ciuitati innotuisset, corda Arianorum hominum, Gregorii hostium, nonnihil emollita, ergaque ipsum reddita sunt propensiora. Hæc ex ipso Gregorii carmine de vita sua. Præclare etiam de fide triumpharunt Pelagius Laodicensis, Diodorus Tarsensis, Amphilocheus Iconiensis, Optimus Antiochenus, Helladius Cæsariensis, alique nonnulli, quos imperator nominatim recensens, edicto quodam extante libro 3. de fide catholica Cod. Theodos. iubet iis suas, quibus per Arianos spoliati erant, ecclesias restitui. Ex illis vero, qui antea tempore Valentis, pulsus orthodoxis, fauore Arianorum, vacantes sedes acceperant, plurimi præsto fuerunt. Hi enim temporari inseruientes, fidemque temporariam & nundinariam profitentes, sub catholico imperatore, æque catholicæ fidei defensores se præbuerunt, cum antea Arianorum ducum & magistratuum fauore ac gratia, quantumuis indigni forent, in episcopatum irrepsissent.

Reliqui episcopi quales fuerint.

De his minoribus episcopis, sui persecutoribus, hæc Gregorius: *Dimiserunt me ab vrbe non admodum repugnantem: quippe turpissimum erat illorum me fidei cauonum in numero esse, quorum alii nepotes erant eorum, qui tributorum scriba fuerant, & aliud nihil animo voluebant, quam falsas & subdolas rationum deprauationes: alii ab aratriis*

ANNO
CHRISTI
381.

aratri venerant adusti a sole: alii a ligone vel bidente totum diem non quiescente: alii remos exercitusve reliquerant, redolentes adhuc sentinam, vel corpus fœdatum cicatricibus habentes, populi gubernatores, ac duces militum, qui ne minimum quidem concessuri videntur: nonnulli etiam opificiorum, quæ citra ignem operas suas perficere nequeunt, gnari, ne fuliginem quidem carnis integre abluerant, flagriones, ac pistrinis digni, &c.

Ab his sacerdotibus nundinariis, ex lucro temporali fidem temporariam profitentibus, illud tantummodo bonum provenit, vt fidei catholice formulæ subscriberent, atque ita suo chirographo semper ac perpetuo obligati tenerentur, neque pro solita leuitate ad perfidiam Arianam resiliere valerent. Hinc factum est, vt supra etiam dixi, quod Damasus pontifex statuta fidem concernentia, tamquam totius ecclesie decreta, œcumenici Concilii nomine insignita confirmarit, ne pie sancita, vilium personarum subscribentium nomine omnino periclitari possent.

EPISTOLA SYNODALIS
AD THEODOSIVM IMPERATOREM
DE REBVS IN SYNODO GESTIS.

Religionis ac pietatis obseruantissimo, Deique amantissimo imperatori Theodosio sanctum Concilium episcoporum, qui ex diuersis prouinciis præfecturisve Constantinopolim conuenimus, S.

INITIO quidem nostri ad tuam pietatem scripti, gratias Eadem extat supra Græc. & Lat. in Cœc. Const. pag. 355. agimus Deo, qui tuæ pietatis imperium constituit ad communem pacem ecclesiarum, & sanæ fidei confirmationem. Agentes autem Deo debitas gratias, necessario quoque ea, quæ acta sunt in sancto Concilio, ad tuam referimus pietatem: nempe quod ex quo tempore ex mandato tuæ pietatis Constantinopoli conuenimus, primum quidem mutuam inter nos concordiam renouauimus: deinde vero breues etiam præscripsimus ac prænuntiauimus quosdam quasi terminos, regulasve, quibus & patrum qui Nicææ congregati fuerunt, fidem confirmauimus comprobauimusque, & quæ aduersus eam obortæ sunt, peruersas hæreses ac prauas opiniones extrema cum execratione ad detestationem reprobauimus. Præterea etiam ad recte constituendum ac ordinandum statum & disciplinam ecclesiarum, certos Canones statuimus ac præscripsimus. Quæ omnia huic nostro scripto subiecimus. Rogamus igitur tuam clementiam, vt per literas tuæ pietatis ratum

Concil. Tom. 3.

Ccc

esse iubeas, confirmesque Concilii decretum: & sicuti literis, quibus nos conuocasti, ecclesiam honore profectus es; ita etiam summam eorum quæ decreta sunt, conclusionem sententia atque sigillo tuo corroborea. Dominus autem imperium tuum in pace & iustitia stabiliat, transmittatque & producat in multas & infinitas vsque ætates & generationes, atque ad terrenam potentiam celestis quoque regni gaudium & fructum adiiciat. Gratificetur Deus orbi terrarum, vt te qui re vera pietatis studiosissimus, Deique amantissimus imperator es, valentem, omnibusque præclaris rebus florentem & excellentem videat: id quod sancti etiam ab illo precibus ac votis petunt & orant.

• CONCILIVM^b AQVILEIENSE
• TEMPORE DAMASI PAPÆ I.
CELEBRATVM,

In quo^d a triginta duobus Italis, Gallis, & Pannonicis episcopis, præsentibus Gallorum & Afrorum legatis¹, Palladius & Secundianus episcopi Ariani, cum Attalo quodam presbytero, damnantur. Est prouinciale.

EPISCOPI QUI HVIC CONCILIO
INTERFVERVNT.

^a VALERIANVS episcopus Aquileiensis.	^m Constantius episcopus Arausicus.
^f Ambrosius episcopus Mediolanensis.	Theodorus episcopus Octodrensis.
^g Eusebius episcopus Bononiensis.	Domninus episcopus Gratianopolitanus.
^h Limenius episcopus Vercellensis.	Amantius episcopus Niciensis.
ⁱ Armenius episcopus Sirmiensis Illyrici.	Maximus episcopus Emonensis.
^k Sabinus episcopus Placentinus.	Basilianus episcopus Laudensis.
Abundantius episcopus Tridentinus.	Proculus episcopus Massiliensis.
^l Philaster episcopus Brixianus.	Heliodorus episcopus Altinensis.
	Felix episcopus Iadrensis.
	Euentius episcopus Citinensis.